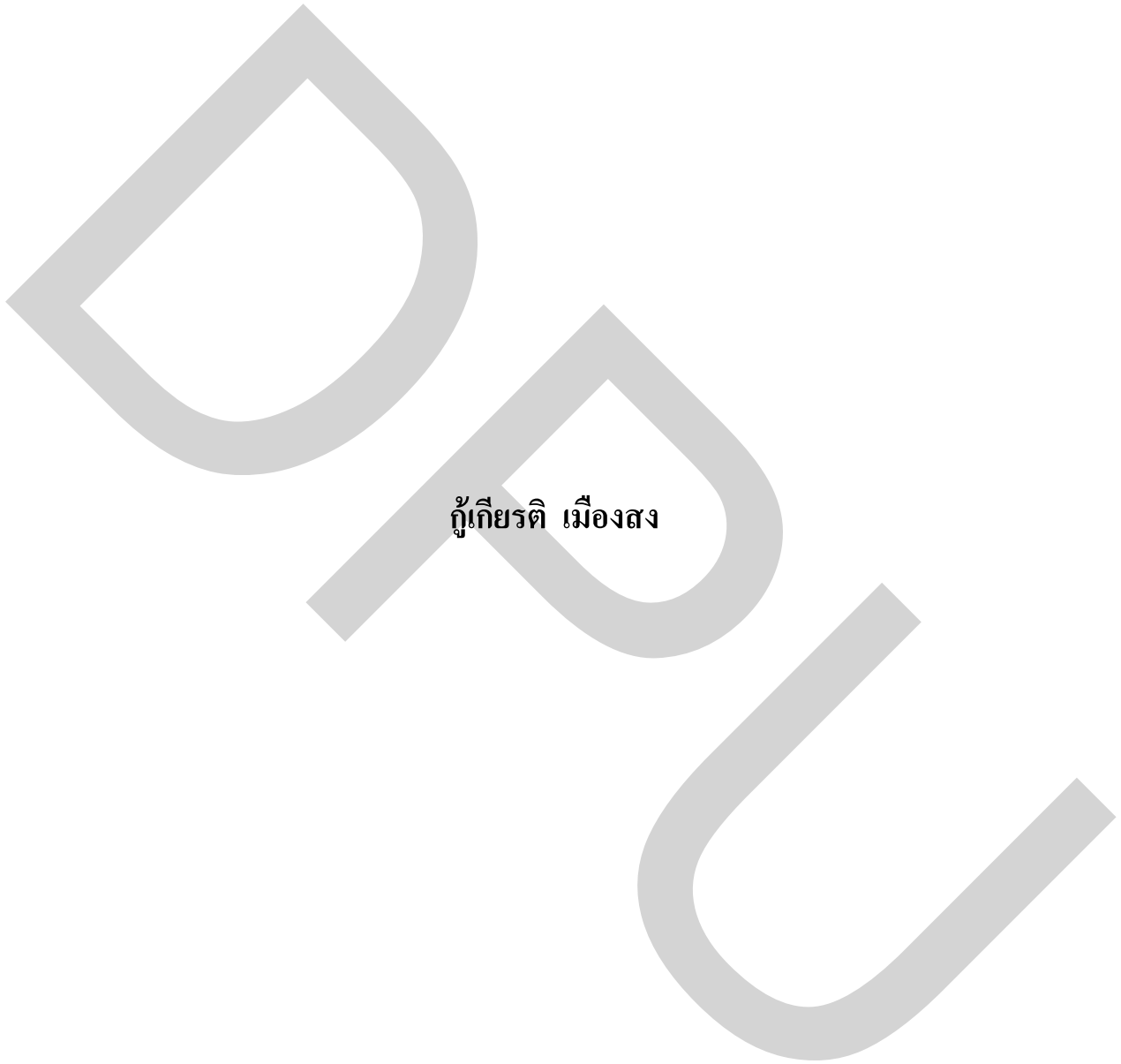

การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย

ฎเกียรติ เมืองสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2550

Trial *in Absentia* in criminal Trial

Kukiat Moungsong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2007

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุความสำเร็จลงได้เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ที่ท่านได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและคอยให้คำชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการต่างประเทศและขอบพระคุณอาจารย์พรเพชร วิชิตชลชัย ที่ท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และได้ให้แนวคิดและข้อมูลทางวิชาการ

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฦ นคร ที่ท่านกรุณารับเป็นประธานและให้คำชี้แนะแนวทาง และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ที่ให้เกียรติรับเป็นกรรมการและให้คำชี้แนะเพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พ.ต.ท. มงคล เมืองสง (บิดา) นางอุไรวรรณ เมืองสง (มารดา) คุณวงจันทร์ เหลืองเพชรภรณ์ (ภริยา) และ ด.ช. กฤติพงษ์ เมืองสง (บุตรชาย) รวมทั้ง พี่สาวและน้องชาย ที่เป็นกำลังใจและแรงใจให้กับผู้เขียนตลอดมา

ขอขอบคุณเป็นพิเศษ คุณกนก จุลมนต์ และคุณชงชัย ยางสวย ตลอดทั้งพี่ๆ และเพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด ทั้งคอยให้คำเสนอแนะ และสนับสนุนข้อมูลวิชาการสำหรับวิทยานิพนธ์เล่มนี้

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ประการใด ผู้เขียนขอมอบไว้แต่อาจารย์ ผู้ให้ความรู้ทุกท่าน หากมีความผิดพลาดและข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอยอมรับในความผิดพลาดทุกประการไว้แต่เพียงผู้เดียว

ผู้เกียรติ เมืองสง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	6
2 แนวความคิดในการสืบพยานต่อหน้าจำเลย.....	7
2.1 แนวความคิดและความสำคัญของการสืบพยานต่อหน้าจำเลย (right of confrontation).....	7
2.2 หลักฟังความทุกฝ่าย.....	8
2.3 ความสำคัญและความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล.....	10
2.3.1 ความสำคัญของพยานบุคคล.....	10
2.3.2 ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล.....	11
2.3.3 ความสามารถของพยานบุคคล.....	11
2.3.4 การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคล.....	13
2.4 วิธีการสืบพยานในคดีอาญา.....	16
2.4.1 การสืบพยานในศาล.....	16
2.4.2 การสืบพยานนอกศาล.....	17
2.4.3 การเดินเผชิญสืบ.....	17
2.4.4 การส่งประเด็น.....	17
2.5 หลักทั่วไปในการสืบพยานในคดีอาญา.....	18
2.5.1 การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย.....	18
2.5.2 การสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย.....	19
2.5.3 การมาศาลของพยานบุคคล.....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5.4 การเบิกความของพยานในศาล.....	21
2.6 หลักการสืบพยาน โดยตรง.....	24
2.7 สภาพปัญหาและข้อจำกัดของหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลยตามกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา.....	28
3 หลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของต่างประเทศ.....	31
3.1 การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาของฝรั่งเศส.....	31
3.1.1 หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา.....	35
3.1.2 หลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย.....	37
3.2 การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาของสหรัฐอเมริกา.....	42
3.2.1 หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา.....	42
3.2.2 หลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย.....	44
4 การสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย.....	50
4.1 ระบบการดำเนินคดี.....	50
4.1.1 ระบบกล่าวหา.....	50
4.1.2 ระบบไต่สวน.....	52
4.2 หลักการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา.....	53
4.2.1 การสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	53
1) การสืบพยานลับหลังจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ.....	53
2) การสืบพยานลับหลังจำเลยกรณีขัดขวางการพิจารณามาตรา 180.....	57
3) การสืบพยานลับหลังจำเลยกรณีเดินเผชิญสืบหรือส่งประเด็น ตามมาตรา 230.....	58
4) การสืบพยานลับหลังจำเลยล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ.....	62
4.2.2 การสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	68
1) หลักทั่วไปในการดำเนินคดี.....	68
2) การพิจารณาคดีในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 วิเคราะห์ระบบวิธีพิจารณาที่ทำให้มีการสืบพยานลับหลังจำเลยได้.....	76
4.4 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบต่อหลักการสืบพยานลับหลังจำเลย ในคดีอาญา.....	80
4.4.1 ปัญหาในทางทฤษฎี.....	81
1) ปัญหาต่อแนวความคิดที่มีต่อระบบกฎหมายลักษณะพยาน.....	82
2) ปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าพยาน และสิทธิในการถามค้านพยานบุคคล.....	83
3) ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐาน.....	84
4.4.2 ปัญหาในทางปฏิบัติ.....	85
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	87
5.1 บทสรุป.....	87
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	100
ภาคผนวก ข Amendments to the U.S. constitution.....	104
ภาคผนวก ค Code of criminal procedure French.....	108
ประวัติผู้เขียน.....	128

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
ชื่อผู้เขียน	ภูเกียรติ เมืองสง
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์พรเพชร วิชิตชลชัย
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

แม้การสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิการถามค้านพยานซึ่งถือเป็นหลักประกันที่สำคัญของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยาน ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ก็ตาม แต่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนี ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอันเป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมไม่อาจดำเนินการต่อไปได้และยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งทำให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไม่ได้รับการเยียวยาต่อความเสียหายดังกล่าว และนอกจากนี้หากกระบวนการยุติธรรมไม่มีมาตรการดำเนินคดีกับผู้หลบหนีการกระทำผิด ซึ่งนอกจากบุคคลเหล่านี้ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังอาจเป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำความผิดมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นในการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนเห็นว่า การนำมาตรการในการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยมาใช้ในกรณีหลบหนีดังกล่าว น่าจะเป็นสิ่งจำเป็น แม้จะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าพยานและสิทธิในการถามค้านพยานก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าพยานบุคคลย่อมมีข้อจำกัดในการจดจำข้อเท็จจริงตามที่ตนได้รับรู้มา ยิ่งปล่อยระยะเวลาให้ผ่านไปเนิ่นนานเท่าไรความแม่นยำในการจดจำข้อเท็จจริงก็ยิ่งลดลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเบิกความในชั้นพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐาน และอาจถือได้ว่าในกรณีที่มีการหลบหนีการกระทำความผิด ถือเป็น การสละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยาน

เรื่องการสืบพยานลับหลังจำเลยพบว่าเป็นประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ศาลสามารถพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมีบทบัญญัติที่ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ในกรณีที่จำเลย

หลบหนี สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ หากปรากฏว่าจำเลยกระทำการขัดขวางการพิจารณาคดีจนศาลไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้

Thesis Title	Trial <i>in Absentia</i> in Criminal Trial
Author	Kukiat Mounsong
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Udom Rathamarit
Co-Thesis Advisor	Mr. Pornpetch Wichitcholchai
Department	Law
Academic Year	2006

ABSTRACT

The rights of the accused in confronting with the witness as well as their rights in cross examination towards the witness are regarded as their vital security for in criminal justice procedures according to the first paragraph of Section 172 under the Criminal Procedure Code which stipulates that “The trial and the taking of evidence shall be conducted in open Court and in the presence of the accused.”. Although the taking of oral evidence in absentia affects these rights, if the alleged offenders or the accused committed an offence and then absconded, the justice procedures would have been affected. In other words, the justice procedures would not be conducted and the public confidence in justice procedures would also be affected. The persons injured due to the offences committed by the alleged offenders or the accused are also not provided with the remedy for the damage. Apart from this, the justice procedures do not have the standard for case proceedings against those who absconded from their offences. These people are not afraid of applicable laws, but they help increase the offences.

Consequently, in this thesis, the author is of opinion that it should be essential to apply the measures of the taking of oral evidence in absentia for the case of abscondence even though it affects the rights of accused in confronting with the witness and the rights in the cross examination because the witness has the limitation in memorizing the facts so as for their best knowledge. The longer time is elapsed, the less accuracy in memorizing the facts there will be. This may affect the testimony in the trials as well as the admission of evidence and in the case of abscondence from the offences, it may be considered as the renouncement of the rights in the confrontation and the cross examination.

With regard to the trial in absentia, it is found that in France and the United States of America, the Courts can try and take the evidence in absentia. Particularly in France, under the Criminal Procedure Code, there are provisions which allow the Courts to conduct the trial in absentia in the cases where the accused absconded. In the United States of America, the Courts shall be able to conduct the trial in absentia if it appears that the accused obstruct the trials and the Courts cannot continue the case proceedings.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการยุติธรรมอาญานั้น บุคคลที่ต้องเข้ามามีบทบาทหรือความสำคัญในการพิจารณาคดีอาญาออกจากโจทก์ จำเลย แล้ว ก็ยังมีพยานบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพยานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือพยานนั้นอาจจะเป็นตัวผู้เสียหายเอง¹ การดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานเป็นกระบวนการค้นหาความผิด หรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ซึ่งการค้นหาความจริงที่กระทำโดยการสืบพยานนั้น พยานบุคคลนับเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญประเภทหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญา ในฐานะประจักษ์พยานและพยานแวดล้อม ทั้งยังมีความจำเป็นแก่คดีทุกประเภท แม้ว่ามีพยานเอกสารและพยานวัตถุที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ความจริงแล้ว ก็ยังต้องอาจมีพยานบุคคลเบิกความประกอบ หรืออย่างน้อยต้องมีพยานบุคคลเบิกความประกอบ หรืออย่างน้อยต้องมีพยานอ้างส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุเข้ามาในสำนวน แม้แต่พยานเอกสารก็ต้องมีพยานบุคคลเบิกความรับรองความแท้จริงด้วย² พยานบุคคลเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็นต่อศาล ทำให้ปัญหาและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคดีมีความกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการวินิจฉัยที่ถูกต้องและแม่นยำ สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดและปล่อยผู้บริสุทธิ์สู่อิสรภาพโดยเร็ว³

การสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีหลักว่า “การพิจารณาและการสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” (มาตรา 172 วรรคหนึ่ง) การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาถือเป็นหลักทั่วไปที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ให้จำเลยมีโอกาสรับทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ ในการพิจารณาเพื่อเตรียมหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดี และการสืบพยานที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยนั้น

¹ สุพิศ ปรานีตพลกรัง. (2539,ตุลาคม-ธันวาคม). “ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา.” *ตุลาการ (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม)*, ปีที่ 43, เล่มที่ 4. หน้า 24.

² พนิดา เสวตสุนทร. (2543, มกราคม-เมษายน). “การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์.” *ตุลาการ (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม)*, ปีที่ 43, เล่ม 1. หน้า 30.

³ เมทินี ชโลธร. (2543). *การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา*. หน้า 1.

เป็นสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานบุคคลที่มาเบิกความยืนยันการกระทำผิด
ของตน เพื่อจำเลยได้มีโอกาสถามพยานได้อาจทำให้พยานบุคคลดังกล่าวไม่กล้าที่จะเบิกความ

เป็นสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานบุคคลที่มาเบิกความยืนยันการกระทำความผิดของตน เพื่อจำเลยได้มีโอกาสถามพยานได้อาจทำให้พยานบุคคลดังกล่าวไม่กล้าที่จะเบิกความปรักปรำใส่ร้ายจำเลยได้⁴ จากการศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ก่อนข้างเคร่งครัดต่อหลักการสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เช่น ในคดีนี้พยานในคดีก่อนมิได้สืบพยานต่อหน้าจำเลยในขณะที่พิจารณาดี เพราะฉะนั้นศาลจะยกคำพยานในคดีก่อนมาใช้วินิจฉัยคดีนี้หาได้ไม่ ถึงแม้ว่าจำเลยจะยินยอมก็ตาม เพราะเป็นการขัดต่อหลักการพิจารณา⁵ และนอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ยืนยันต่อหลักการสืบพยาน ต้องทำต่อหน้าจำเลยเพื่อให้โอกาสจำเลยในการถามค้าน เช่น “คำเบิกความของพยานในคดีอื่น จะนำมาใช้ยืนยันคู่ความอีกคดีหนึ่งไม่ได้เพราะมิได้เบิกความต่อหน้าจำเลยและจำเลยไม่มีโอกาสซักค้าน⁶ แต่หลักการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยนั้นแม้จะถือว่าเป็นหลักทั่วไปของการสืบพยานก็ตาม แต่มิใช่ว่าทุกกรณีศาลต้องสืบพยานต่อหน้าจำเลยเสมอไป ดังจะเห็นได้จากบัญญัติมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย ที่ว่า “เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” หากพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการสืบพยานลับหลังจำเลยสามารถกระทำได้เฉพาะที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำเช่นนั้น หากไม่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ ก็แสดงว่าทุกคดีศาลต้องพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยตามหลักทั่วไป อย่างไรก็ดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย มีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ดังนี้

- 1) กรณีตามมาตรา 172 ทวิ ภายหลังที่ศาลได้อ่านและอธิบายคำฟ้องและได้ถามคำให้การของจำเลย (มาตรา 172 วรรคสอง) เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร และเพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย
- 2) กรณีที่จำเลยกระทำการขัดขวางการพิจารณาตามมาตรา 180 ศาลมีอำนาจให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาได้ ซึ่งมีผลให้การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้
- 3) กรณีการเดินเผชิญสืบหรือการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นตามมาตรา 230 เป็นกรณีที่จำเลยแถลงไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา ทำให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและทำการสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แต่หากจำเลยแถลงความประสงค์ที่จะไปฟังการพิจารณาศาลต้องอนุญาต ศาลจะใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตไม่ได้

⁴ ธานี สิงหนาท ก (2548). พยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 296.

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 616/2486 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2486. หน้า 538.

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1020/2511 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2511.

4) กรณีการสืบพยานก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยาน การขอให้ศาลสืบพยานไว้ก่อนมาตราบนี้แม้ผู้ต้องหาจะไม่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวอยู่ ศาลก็สั่งอนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้⁷

5) การสืบพยานในคดีอาญาของดำรงตำแหน่งทางการเมือง การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีลักษณะที่สำคัญและแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ในส่วนของการสืบพยานนั้นไม่ต้องดำเนินการพิจารณาต่อหน้าจำเลย เหตุผลเนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดียึดถือสำนวนรายงานของ คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นหลักในการพิจารณา⁸

แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีบทบัญญัติให้ศาลสืบพยานลับหลังจำเลยได้ก็ตาม แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวการที่จะทำการสืบพยานลับหลังจำเลยได้นั้น ต้องครบหลักเกณฑ์หรือต้องอาศัยเหตุต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น จึงเห็นได้ว่า โดยแท้จริงแล้วการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยศาลไม่สามารถกระทำได้โดยพลการ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาก็ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดว่า การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย สำหรับประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้พบว่า ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และมีผู้เสียหายได้แจ้งความฟ้องร้องให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่เนื่องจากผู้ต้องหาหลบหนีไปในชั้นก่อนฟ้องคดีไม่ว่าจะหลบหนีไปในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย หรือในกรณีที่ภายหลังฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ต่อมาจำเลยหลบหนีไปในระหว่างพิจารณาคดีไม่ว่าจำเลยจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม ทำให้ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการขัดต่อหลักทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องทำต่อหน้าจำเลย” โดยที่การพิจารณาและสืบพยานที่ต้องทำต่อหน้าจำเลยนี้ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลไทยค่อนข้างจะเคร่งครัดต่อหลักการดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่า “คดีอาญาศาลจะพิจารณาลับหลังจำเลยไม่ได้ เมื่อจำเลยคนใดเจ็บป่วยไม่สามารถมาศาลได้แม้จะมีได้วิฉลจริตก็จำเป็นต้องสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราว เพื่อมิให้คดีต้องค้างบัญชี ส่วนจำเลยอื่นที่มาศาลได้และไม่มี ความจำเป็นประการอื่นก็ควรต้องพิจารณาต่อไป”⁹ เป็นคำพิพากษาที่ยืนยันต่อหลักการพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย และนอกจากนี้ ในกรณีที่จำเลยหลบหนีในระหว่างพิจารณาคดี

⁷ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2549). วิ.อาญาพิสดาร (เล่ม 2) (ฉบับปรับปรุงใหม่). หน้า 121-123.

⁸ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 113.

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 690/2483. เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2483.

ได้วินิจฉัยไว้ว่า “คดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลสูงนั้น เมื่อปรากฏว่าจำเลยหลบหนีไป จากความควบคุมของเจ้าพนักงาน ศาลสูงก็ดำเนินการพิจารณาต่อไปไม่ได้ ต้องจำหน่ายคดี”¹⁰

จึงเห็นได้ว่า เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม ไม่อาจดำเนินต่อไปได้ เนื่องจากไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วแต่กรณีย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม สำหรับประเด็นที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องหรือหลบหนีในระหว่างพิจารณาคดีก็สมควรนำหลักการ “การสืบพยานลับหลังจำเลย” มาใช้ เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าพยานบุคคลมีความสำคัญเป็นอย่างมากในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเอง หรือที่เราเรียกว่า “ประจักษ์พยาน” เหตุที่นำหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้ ก็เนื่องมาจากข้อจำกัดของพยานบุคคล ก็คือ การจดจำกับสิ่งที่ได้พบเห็นมาด้วยตนเองของพยานบุคคล ซึ่งก็เป็นที่ทราบกันดีว่า ความจำของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันไป บางคนสามารถจดจำข้อเท็จจริงได้เป็นระยะเวลานาน แต่ส่วนใหญ่แล้วบุคคลทุกคนเมื่อวันเวลาผ่านไปเนิ่นนานการจดจำข้อเท็จจริงต่างๆ ก็ย่อมลบลืมเลือนลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรงซึ่งมีอายุความทางอาญา 20 ปี หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปไม่ว่าจะในชั้นก่อนฟ้องคดีหรือในระหว่างพิจารณาคดีแล้วแต่กรณี อันทำให้กระบวนการดำเนินคดีไม่อาจดำเนินต่อไปได้ ในกรณีเช่นนี้กว่าที่จะมีการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีต่อไปได้ ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาเป็นปีๆ หรือเป็นหลายสิบปีจนกว่าคดีจะขาดอายุความ ต่อมาเมื่อจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้แล้ว และมีการนำตัวผู้ต้องหาฟ้องคดีต่อศาล หรือศาลเปิดการพิจารณาต่อไปแล้วแต่กรณี เมื่อมีการนำพยานบุคคลเบิกความในชั้นพิจารณาคดีของศาลก็อาจทำให้คำเบิกความนั้นไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำให้ศาลรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ เนื่องจากพยานเบิกความไม่ชัดเจนหรือเบิกความไม่ตรงกับที่เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวน อาจทำให้เป็นข้อพิรุธสงสัยแก่ศาล เนื่องจากในคดีอาญาโจทก์มีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัย (beyond a reasonable doubt) มิฉะนั้น แล้วศาลจะยกฟ้อง

แม้การสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยในกรณีที่จำเลยหลบหนีตามประเด็นที่กำลังศึกษานี้ จะมีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน และสิทธิในการถามค้านพยานรวมตลอดถึงสิทธิการอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีทุกชั้นตอนก็ตาม จะถือได้หรือไม่ว่าการที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปนั้นถือเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้าน รวมทั้งเป็นการสละสิทธิการอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี อีกทั้งเห็นว่าการจะเป็นความรับผิดชอบของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่ปฏิเสธกระบวนการยุติธรรมไม่กล้าที่จะเผชิญหน้ากับความจริงจนต้องหลบหนีไป อย่างน้อยการที่กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2488. เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2488. หน้า 315.

แม้ไม่มีตัวจำเลย ก็อาจเป็นเครื่องเสียหายบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลย ทำให้บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือประชาชนทั่วไปอาจเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา ต่อกระบวนการยุติธรรมยิ่งขึ้น และอาจถือเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมที่ไม่สนับสนุนให้มีการกระทำความผิดแล้วหลบหนีไป

ดังนั้น กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดีหรือในระหว่างการพิจารณา คดีตามประเด็นที่ผู้เขียนกำลังศึกษานี้ ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจศาลในการนำหลัก การสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้อย่างชัดเจนได้ จึงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนมุ่งเน้นถึงความเป็นไปได้ ในการนำหลักการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยมาใช้กับกรณีดังกล่าว โดยศึกษาถึงสิทธิของจำเลย ในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้านพยาน รวมถึงสิทธิในการอยู่ร่วมการพิจารณา คดี และผลกระทบ ต่อสิทธิดังกล่าว จากนั้นจะวิเคราะห์ระบบของการดำเนินคดีตามกฎหมายลักษณะพยานของไทยและศึกษา เปรียบเทียบกับการสืบพยานลับหลังจำเลยของต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงหลักการสืบพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระบบ การดำเนินคดีอาญาของไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงข้อจำกัดของหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลย

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการยอมรับฟัง พยานหลักฐาน

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยของต่างประเทศ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้การพิจารณาและสืบพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ การพิจารณาและสืบพยานต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลย ในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยาน รวมทั้งสิทธิที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณา คดีก็ตาม แต่ในบางสถานการณ์ การพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยก็ย่อมมีข้อจำกัด จากการศึกษา พบว่า กรณีจำเลยหลบหนีไม่ว่าจะเป็นการหลบหนีก่อนฟ้องคดีหรือหลบหนีในระหว่างการพิจารณา คดีของศาล หรือไม่ว่าจะเป็นการหลบหนีในระหว่างได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวก็ตาม ทำให้เกิดความเสียหาย

ต่อกระบวนการยุติธรรมและประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมต้องหยุดชะงัก ไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย และเป็นการขัดต่อหลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลย การนำหลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนี เนื่องจากข้อจำกัดของพยานบุคคลในการจดจำข้อเท็จจริงต่างๆ หากปล่อยระยะเวลาให้นานเกินไปการถ่ายทอดข้อเท็จจริงก็จะคลาดเคลื่อนต่อความจริง ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการรับฟังพยานหลักฐานและส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมได้ แต่การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในกรณีหลบหนี ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้กระทำได้ การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยเท่าที่มีอยู่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ มาตรา 172 ทวิ มาตรา 180 มาตรา 230 และมาตรา 237 ทวิ ไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีที่กำลังศึกษาได้ ฉะนั้น ไม่ว่าจะจำเลยจะหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องหรือระหว่างพิจารณาคดีก็ตาม ถือได้ว่าจำเลยสละสิทธิในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้านพยานถือเป็นความผิดของจำเลย จึงควรนำหลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้ โดยศึกษาประกอบตัวอย่างคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งเน้นการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลย และข้อจำกัดหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลย และศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดปัญหาและผลกระทบต่อการใช้พยานลับหลังจำเลย และศึกษาระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและทฤษฎีในการสืบพยานลับหลังจำเลยของต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ให้ทราบถึงหลักการสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย

1.5.2 ให้ทราบถึงข้อจำกัดของหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลย

1.5.3 ให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.5.4 ให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยของต่างประเทศ

บทที่ 2

แนวความคิดในการสืบพยานต่อหน้าจำเลย

การพิจารณาคดีและสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ได้วางหลักในการพิจารณาคดีไว้ว่า “การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย” ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยานฝ่ายปรปักษ์ หากการพิจารณาคดีมิได้กระทำต่อหน้าจำเลยจะส่งผลกระทบต่อ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลและเป็นการพิจารณาคดีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งโดยหลักปฏิบัติ ศาลไทยถือหลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยอย่างเคร่งครัด เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ ศาลพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

2.1 แนวความคิดและความสำคัญของการสืบพยานต่อหน้าจำเลย (right of confrontation)

ในการพิจารณาคดีอาญา หลักการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลย เป็นหลักสำคัญ ประการหนึ่งที่คุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน เหตุผลสำคัญในการพิจารณาคดี ต่อหน้าจำเลย ประการแรก คือ เพื่อให้จำเลยสามารถรับทราบถึงพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้นำสืบ ในชั้นพิจารณาและสามารถสืบหักล้างได้ ประการที่สอง เพื่อให้พยานที่เบิกความต่อหน้าจำเลย ให้การตามความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากการเปิดความปรักปรำจำเลย และจำเลยมีสิทธิถามค้านได้ หากการพิจารณาคดีมิได้กระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจถูกพิพากษาให้ได้รับ โทษทางอาญาโดยไม่ทราบมาก่อนว่าตนถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีในศาล และไม่มีโอกาส ที่จะต่อสู้คดีและคัดค้านพยานหลักฐานต่างๆ¹ นอกจากนี้สิทธิในการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยได้บัญญัติขึ้น เพื่อช่วยสนับสนุนบทบาทของการพิจารณาคดีในการสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่นำสืบขึ้นจำเลยและถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบ พยานหลักฐาน และทำให้จำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยในทุกขั้นตอนของการดำเนิน กระบวนพิจารณาคดีอาญา

¹ ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เล่ม 2) (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 102–103.

² Christopher E. Smith. (2003). *Criminal procedure*. p. 324.

พยานหลักฐาน และทำให้จำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยในทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา³

สิทธิในการเผชิญหน้าถือเป็นหลักการตรวจสอบและทำลายความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล โดยผ่านกระบวนการ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก การให้จำเลยถามค้านพยาน การที่จำเลยมีสิทธิถามค้านพยาน ทำให้จำเลยสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานและความรู้ของพยานในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของคดี โดยสิทธิในการถามค้านมีความสำคัญมากสำหรับความน่าเชื่อถือของกระบวนการสืบหาข้อเท็จจริง จึงถือได้ว่า การถามค้านเป็นมาตรการหรือเครื่องมือทางกฎหมายที่ดีที่สุดในการค้นหาความจริง⁴

ประการที่สอง การให้พยานเบิกความต่อหน้าศาลและจำเลย เพื่อให้ศาลและจำเลยได้สังเกตอาการปฏิกิริยาของพยาน ทำให้พยานไม่กล้าที่จะกลั่นแกล้งเบิกความปรักปรำจำเลยเอาตามใจชอบ

ประการที่สาม การให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความต่อศาล จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักการถามค้านเป็นวิธีการสำคัญของจำเลยในการต่อสู้คดี ซึ่งหลักการเผชิญหน้าและสิทธิถามค้านพยานเป็นหลักการสำคัญของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีระบบการพิจารณาคดีแบบระบบกล่าวหา⁵

2.2 หลักฟังความทุกฝ่าย (audiatur et altera pars)

หลักฟังความทุกฝ่าย หมายความว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกยกฐานะเป็นประธานในคดี ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพื่อที่ผู้ถูกกล่าวหาจะมีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาได้⁶ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่ง ความว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน เป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดา มารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และ

³ John N. Ferdico. (2005). *Criminal procedure for the Criminal justice professional*. p. 25.

⁴ Kentucky V. Stincer , 482 U.S. 730 , 736 (1987).

⁵ จตุรงค์ บุรมิชนานนท์. (2544). สิทธิพยานในคดีอาญาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244. หน้า 40.

⁶ คณิศ ฅ นคร ก (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. หน้า 64 – 65.

แจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ” และมาตรา 134 วรรคสี่ ความว่า “พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้”

จึงเห็นได้ว่า การที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสได้รับทราบข้อกล่าวหา เพื่อที่เขาจะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้อง ก็เป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย และเป็นหลักประกันที่สำคัญของผู้ถูกกล่าวหา⁷ ดังนั้น จากหลักฟังความทุกฝ่ายจึงต้องมีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ก่อนฟ้องเสมอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” กล่าวคือ ต้องได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาตามมาตรา 134 เสียก่อน พนักงานอัยการจึงจะฟ้องคดีได้ โดยในการสอบสวนนี้จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ เพื่อที่ผู้ต้องหาจะได้แก้ข้อหาได้ถูกต้อง เนื้อหาสำคัญของมาตรา 120 อยู่ที่การสอบสวนผู้ต้องหา แม้ว่าตามกฎหมาย ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ แต่หากผู้ต้องหาเต็มใจให้การแล้วก็จะช่วยขจัดความผิดพลาดของการสอบสวนได้⁸

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” บทบัญญัติดังกล่าว ก็มีส่วนสัมพันธ์กับหลักฟังความทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำว่า “ทำต่อหน้าจำเลย” หมายถึง ในการพิจารณาจำเลยมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดี และเป็นสิทธิในทางกระทำ (aktives Recht หรือ active right) ที่สำคัญในการเป็นหลักประกันเพื่อต่อสู้คดี” ซึ่งสิทธิในทางการกระทำนี้แยกออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดี ประการที่สอง สิทธิที่จะมีทนายช่วยเหลือในคดี ประการที่สาม สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา โดยเฉพาะสิทธิในประการแรกกับสิทธิประการที่สาม เป็นสิทธิที่มีส่วนสัมพันธ์กับหลักฟังความทุกฝ่ายตามนัยมาตรา 134 มาตรา 172¹⁰

⁷ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 189.

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 193 – 196.

⁹ แหล่งเดิม. หน้า 66.

¹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 137.

2.3 ความสำคัญและความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล

2.3.1 ความสำคัญของพยานบุคคล

พยานบุคคลนับว่าเป็นพยานที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา พยานบุคคลจะเป็นพยานหลักฐานตั้งแต่ในกระบวนการชั้นสืบสวนและสอบสวนตลอดจนถึงกระบวนการชั้นพิจารณาคดี และแม้ในคดีแพ่งก็จะขาดพยานบุคคลไม่ได้ ถึงแม้ว่าในคดีแพ่งนั้นจะมีพยานเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการทำเอกสารหลักฐานในการติดต่อทำนิติกรรมกันไว้ล่วงหน้า ก็ยังต้องมีพยานบุคคลเพื่อสืบประกอบพยานเอกสารหรือเพื่ออธิบายข้อความในเอกสาร หากเราพิจารณาในพระอัยการลักษณะพยานแห่งกฎหมายตราสามดวงแล้วจะเห็นได้ว่าได้มีการกล่าวถึงเฉพาะบุคคลเกือบทั้งสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคลเป็นพยานที่จำเป็นสำหรับทุกคดี ไม่ว่าจะเป็คดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ตามและเป็นพยานที่มีความสำคัญมากที่สุดในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อศาล แต่หากพยานบุคคลอยู่เฉยๆ ไม่เบิกความ ศาลก็จะไม่ได้ข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ต่างจากพยานเอกสารและพยานวัตถุ ซึ่งศาลอาจได้ข้อเท็จจริงโดยการตรวจสอบ ดังนั้นจะเป็นพยานบุคคลได้ก็ต้องมีการเบิกความ¹¹

จึงเห็นได้ว่าพยานบุคคลมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการพิจารณาคดีอาญา เพราะจะเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็นมาต่อศาล อันจะทำให้ปัญหาและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคดีมีความกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็ผลให้นำมาสู่กระบวนการวินิจฉัยที่ถูกต้องและแม่นยำสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดและปล่อยผู้บริสุทธิ์สู่อิสรภาพโดยเร็ว¹² พยานบุคคลในคดีอาญาเป็นพยานหลักฐานหนึ่งในสามของพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้...” ซึ่งในคดีอาญานั้นตั้งแต่ชั้นกระบวนการสอบสวนตลอดจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล พยานบุคคลถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในคดีอาญาที่ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาชั้นศาลจำเป็นต้องมีพยานบุคคลมาสืบ แสดงข้อเท็จจริงที่ตนได้รู้เห็นมาเพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาล ทำให้กระบวนการค้นหาความจริงเป็นไปโดยเที่ยงธรรม

¹¹ โสภณ รัตนากร. (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 8). หน้า 335 - 339.

¹² เมทินี ชโลธร. (2543). การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา. หน้า 1.

2.3.2 ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล

ในคดีอาญานั้น พยานบุคคลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมาก ในการให้ข้อเท็จจริงต่อศาลเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ทราบได้รู้เห็นมา บุคคลที่จะมาเป็นพยานนั้นจึงต้องเป็นพยานบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และสร้างความมั่นใจต่อศาลในการที่จะใช้ดุลพินิจตัดสินใจ ลงโทษผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งหากพยานบุคคลไม่มีความน่าเชื่อถือ ศาลอาจนำมาเป็นเหตุอันควรสงสัยและยกประโยชน์แห่งความสงสัยทำให้ยกฟ้องจำเลยได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งนำหน้าพยานหลักฐาน ทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

2.3.3 ความสามารถของพยานบุคคล

บุคคลที่ทราบข้อเท็จจริงในคดีนั้น มิใช่จะนำมาเบิกความต่อศาลได้ทุกคน เสมอไป สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือว่าบุคคลผู้นั้นมีความสามารถและมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ในคดีนั้น กฎหมายจะวางหลักเกณฑ์ค่อนข้างเข้มงวดในการกำหนดคุณสมบัติของพยานบุคคล ซึ่งตามกฎหมายแต่เดิมนั้นแบ่งพยานบุคคลเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือ ประเภทที่ศาลรับฟัง เป็นพยานได้ ได้แก่ คนในสกุลพราหมณ์ สกุลแพทย์ เศรษฐี และคหบดี เป็นต้น ส่วนประเภทที่สอง คือ ประเภทที่ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ได้แก่ คนยากจน คนหูหนวก คนตาบอด โสเภณี หญิงครรภ์ กระเทย เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดแบ่งตามฐานะ อาชีพ และชาติสกุล เป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 จึงได้ยกเลิกหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยวางหลักเกณฑ์ใหม่ว่า บุคคลใดๆ ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งอาจให้ความจริงแก่ศาลหรือที่ศาลอาจเชื่อฟังได้แล้ว ก็อ้างเป็นพยานได้ แต่บุคคลนั้นต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้¹³ ซึ่งต่อมาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้นำหลักการนี้มาใช้เช่นกัน ปรากฏในมาตรา 95 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด เว้นแต่บุคคลนั้น...สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้...”

¹³ เข็มชัย ชูติวงศ์. (2541). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 140.

(ก) สามารถเข้าใจคำถามได้ คุณลักษณะที่สำคัญของพยานบุคคล คือ

พยานจะต้องเข้าใจคำถามที่ตัวความหรือทนายความหรือศาลถามนั้น ก็หมายความว่าบุคคลที่จะเป็นพยานจะต้องไม่อายุน้อยหรือไร้เดียงสาจนเกินไปจนไม่เข้าใจคำพูดของคน เช่น เด็กทารกอายุเพียงแค่ 2 – 3 เดือน เป็นต้น

(ข) สามารถตอบคำถามได้ ตามปกติการสืบพยานบุคคล พยานต้องตอบคำถามด้วยวาจา แต่ถ้าพยานตอบคำถามด้วยวาจาไม่ได้ เช่น เป็นใบ้ ก็ให้ใช้วิธีการเขียนก็ได้ หรือวิธีอื่นก็ได้¹⁴ ดังนั้น ในปัจจุบันนี้บุคคลทุกคนที่สามารถรับรู้ได้ และสามารถถ่ายทอดการรับรู้นั้นได้ย่อมสามารถเป็นพยานบุคคลได้¹⁵ โดยไม่ถูกจำกัดอย่างเช่นในกฎหมายเก่าดังกล่าวข้างต้น แต่ถึงแม้ว่าบุคคลทุกคนสามารถเป็นพยานบุคคลได้ก็ตามแต่ก็ยังมีข้อยกเว้น ซึ่งข้อยกเว้นนี้ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน” ซึ่งข้อห้ามนี้จำกัดเฉพาะจำเลยที่ถูกฟ้องเท่านั้น ไม่รวมถึงจำเลยที่ถูกกันไว้เป็นพยานหรือจำเลยซึ่งโจทก์ได้ถอนฟ้องไปแล้ว อันนี้ไม่ต้องห้ามแต่อย่างใด¹⁶ หลักการค้นหาความจริง และหลักการซึ่งนำพยานหลักฐานเป็นหัวใจของเรื่องพยานหลักฐานซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญาในการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงนั้นไม่มีกฎหมายกล่าวไว้ หากแต่ต้องเป็นไปตาม “เหตุผลของเรื่อง” (Natur der Sache หรือ nature of Thing)

เนื่องจากคำให้การของพยานบุคคลเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากซับซ้อน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงในคดีและการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดี จึงต้องทราบถึงขั้นตอนการรับรู้ของพยานบุคคล ในทางวิชาการเรียกว่า “จิตวิทยาคำให้การพยานบุคคล” (Aussagepsychologie)¹⁷ ตามหลักจิตวิทยาเป็นที่ยอมรับกันว่าคำให้การพยานบุคคลมักมีความไม่ครบถ้วน สมบูรณ์และความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นอยู่เสมอ หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงและซึ่งนำพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาหรือแม้แต่ทนายความไม่มีความรู้เรื่องนี้แล้ว ความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมเกิดขึ้นได้ ในคำให้การพยานบุคคลนั้นมีรายละเอียดที่ยุ่ยากหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวจึงไม่ควรถือว่าเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยเท่านั้น ในการที่จะทำให้คำให้การ

¹⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์. แหล่งเดิม. หน้า 141 – 142.

¹⁵ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 219.

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 219.

¹⁷ แหล่งเดิม. หน้า 241 – 242.

พยานบุคคลมีความน่าเชื่อถือ ผู้ซึ่งนำหน้าจึงมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และค้นหาสาเหตุของความบกพร่องเหล่านั้น¹⁸

กระบวนการรับรู้ข้อเท็จจริงของพยานบุคคลนั้น ในการรับรู้ของมนุษย์ เป็นการรับรู้ที่เป็นไปทั้งในทางภาวะวิสัย (objective) และ อัตวิสัย (subjective) ประกอบกัน เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบุคคลผู้รับรู้ซึ่งสามารถแบ่งกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ได้ เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ “การรับรู้ภายนอก” (perception) คือ การที่ความรู้สึกเกิดขึ้นภายนอก และการเก็บความรู้สึกภายนอก ประการที่สอง “การรับรู้ภายใน” (apperception) คือ การนำการรับรู้ภายนอกเข้าสู่การจดจำ ดังนั้นกระบวนการรับรู้จึงประกอบด้วย “ความสามารถในการรับรู้” และ “ความพร้อมในการรับรู้”¹⁹

2.3.4 การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคล

เนื่องจากบุคคลที่จะเป็นพยานนั้น มีสถานภาพและบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างกัน ออกออกไป เช่น เพศ วัย การศึกษา หรือ สถานภาพทางสังคม หรือฐานะทางกฎหมาย ตลอดจนอุปนิสัยของบุคคลก็แตกต่างกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาถึงจิตวิทยาทำให้การของพยานบุคคล ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาว่าพยานบุคคลนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

1) การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคลในทางชีววิทยา

การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคล หมายถึง การแบ่งแยกตามวัยและเพศของพยานบุคคล โดยแยกออกเป็นคำให้การของเด็ก วัยรุ่น คำให้การของชายหญิง และคำให้การของคนสูงอายุ

(1) คำให้การของเด็ก

ในคดีอาญาที่มีเด็กเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกระทำหรือ อาจเกี่ยวข้องกับความคิดนั้น โดยตรง คำให้การของเด็กถือว่าเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่ไม่อาจมองข้ามได้ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการชี้หน้าให้คำพยานของเด็กจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการถ่ายทอดคำให้การ โดยต้องคำนึงความรู้ ความคิดเห็นและความสนใจต่อเหตุการณ์ในการเก็บรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเด็กบางคนมีความสามารถเก็บรายละเอียดได้ดีกว่าผู้ใหญ่ ทั้งที่ผู้ทำหน้าที่ชี้หน้าให้คำพยานจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ศาสตร์ว่าด้วยจิตวิทยาของเด็ก ซึ่งเด็กอาจจะไม่ใช่พยานที่ดีที่สุด

¹⁸ คณิต ฒ นคร ก แหล่งเดิม. หน้า 241 – 242.

¹⁹ แหล่งเดิม. หน้า 243.

และให้การไม่ตรงกับความจริงไม่ว่าจะเป็นโดยจงใจหรืออาจถูกครอบงำโดยปัจจัยภายนอกก็ตาม อาจทำให้คำให้การของเด็กไม่ตรงกับความจริงได้²⁰

(2) คำให้การของบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น

บุคคลที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น ถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความสามารถดีกว่าเด็ก และย่อมมีความสามารถในการรับรู้และถ่ายทอดสิ่งที่ตนรับรู้มาได้ดีกว่าผู้เป็นเด็ก สภาพของบุคคลที่อยู่ในช่วงเป็นวัยรุ่นมีความสำคัญต่อการเป็นพยานบุคคลมากเนื่องจากมีความสามารถในการจดจำที่ดี แต่ในขณะที่เดียวกันวัยรุ่นก็มีความแปรปรวนในด้านอารมณ์มักไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งอาจสร้างบุคลิกภาพในทางลบแก่บุคคลในวัยรุ่นได้

(3) คำให้การของชายและหญิง

การศึกษาจิตวิทยาคำให้การของชายและหญิง เป็นการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบถึงปัจจัยและบุคลิกภาพที่แตกต่างกันซึ่งจะมีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานบุคคลหาใช่เป็นการศึกษาเพื่อที่จะรู้ว่าคำให้การของชายหรือหญิงมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ความน่าเชื่อถือของคำให้การของบุคคลขึ้นกับปัจจัยทางบุคลิกภาพ เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้อาจนำไปสู่ความแตกต่างในการให้การได้ แต่ทั้งนี้ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าคำให้การของชายหรือหญิงดีกว่ากันอย่างไร ซึ่งปัจจัยที่สำคัญส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับลักษณะของเหตุการณ์บางเรื่องบางเหตุการณ์ชายอาจมีความจดจำได้ดีกว่าหญิง แต่บางเรื่องหญิงก็อาจสนใจและจดจำได้ดีกว่าชาย²¹

(4) คำให้การของคนสูงอายุ

บุคคลที่อยู่ในวัยสูงอายุ จะมีสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเสื่อมถอยลงไม่ว่าจะเป็นสภาพร่างกายที่พละกำลังลดลง และความสามารถในการจดจำก็เสื่อมถอยลงตามวัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อรับรู้และถ่ายทอดคำให้การ สิ่งเหล่านี้ผู้ที่ทำหน้าที่ชั่งน้ำหนักคำให้การพยานที่เป็นผู้สูงอายุจึงต้องนำมาคำนึงด้วยเสมอ²²

2) การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคลตามเหตุผลทางด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของบุคคลทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันออกไปบางคนเป็นคนขี้อึดขี้กลัว บางคนเป็นคนให้การหยาบ บางคนไม่ค่อยเปิดเผยในสิ่งที่ตนรับรู้ บางคนพูดมากหรือเพื่อจ้อ การที่บุคคล แต่ละคนมีความแตกต่างกันดังกล่าว ทำให้ผู้ที่มีหน้าที่ชั่งน้ำหนักพยานบุคคลต้องมีความพยายามเป็นอย่างมากในการที่จะได้รับรู้ว่าพยานที่ให้การเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพอย่างไร

²⁰ คณิต ฌ นคร ก แหล่งเดิม. หน้า 246.

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 247 – 248.

²² แหล่งเดิม. หน้า 248.

เพื่อที่จะทำให้ตนทราบว่า ควรจะใช้คำชักถามเช่นไร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ตนต้องการทราบ และในกรณีกลับกัน ถ้าบุคคลที่มาเป็นพยานให้การดีและเป็นผู้อยู่ในศีลธรรมอารมณ์มั่นคง สงบ มีความสังเกตและจดจำรายละเอียดได้ดีล้วนสามารถนำไปถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ก็ย่อมเป็นที่เชื่อมั่นในความถูกต้องของคำให้การได้เป็นอย่างดี²³

3) การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคลตามความสัมพันธ์ของพยานกับสังคม
สามารถกำหนดพยานบุคคลเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) พยานบุคคลกับอาชีพของพยาน

การศึกษาจิตวิทยาคำให้การพยานบุคคลจะต้องพิจารณาโดยละเอียดตามอาชีพของพยาน เนื่องจากอาชีพของพยานย่อมมีความสำคัญกับตัวพยานเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะอาชีพเป็นตัวเสริมบุคลิกภาพของบุคคล เช่น ผู้ที่มีอาชีพนักกฎหมายมักจะระมัดระวังในการให้การ หรือผู้ที่มีอาชีพเป็นครูมักจะมีความเคร่งครัดในศีลธรรม จึงเห็นได้ว่าอาชีพมีอิทธิพลต่อบุคคล กฎหมายวิธีพิจารณาความจึงต้องบังคับให้มีการถามอาชีพของพยาน เพื่อมีวัตถุประสงค์ที่จะทราบว่าอาชีพมีผลต่อการรับรู้ การจดจำและการถ่ายทอดได้หรือไม่อย่างไร หากใช่เพียงการถามเพื่อรู้อาชีพหรือถามความรู้ในอาชีพเท่านั้น²⁴

(2) พยานกับความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม

บุคคลในสังคมโดยทั่วไปย่อมมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น แม้ความสัมพันธ์จะมีฐานะแตกต่างกันไปบ้าง เช่น ผู้ที่เป็นบุคคลในครัวเรือนเดียวกันหรือผู้ที่มีความเป็นมิตรกัน หรือบางคนอาจเป็นศัตรูกัน และบางคนนั้นมีความเป็นผู้อยู่บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้คำให้การของบุคคลอาจมีคุณหรือโทษต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ชี้แจงนำหน้าพยานจึงต้องทราบถึงข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งลงไปอีกว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างไร เช่น มิตรหรือเพื่อนตามปกติก็มักจะช่วยเหลือกัน²⁵

²³ คณิต ฅ นคร ก แหล่งเดิม, หน้า 248-249.

²⁴ แหล่งเดิม, หน้า 249.

²⁵ แหล่งเดิม, หน้า 249-250.

4) การแบ่งแยกประเภทของพยานบุคคลตามความเกี่ยวข้องในคดีของพยาน

เป็นการแบ่งตามฐานะของบุคคลในคดี ได้แก่ ผู้ต้องหา คู่ความ พยาน หรือผู้ชำนาญการพิเศษ ปกติของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือเป็นจำเลยในคดียอมให้การไปในการปกป้องตนเอง หรือกรณีที่มีการกันผู้ร่วมกระทำผิดไว้เป็นพยาน บุคคลเหล่านี้บางครั้งก็มักให้การเพื่อให้ตนเองรอดพ้นความผิดดั่งนั้น ผู้ที่ชี้แจงนำหน้าคำพยานก็ต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย²⁶

5) พยานบุคคลที่เป็นคนพิการ

บุคคลที่มีความพิการทางกายนั้น โดยปกติแล้วย่อมมีปมด้อย ดังนั้นในการถามคำให้การของผู้พิการนั้น จะต้องมีความระมัดระวังในการถามเพื่อไม่ให้คำถมนั้นไปกระทบความรู้สึกที่เป็นปมด้อยของเขา ซึ่งหากไปกระทบแล้วความร่วมมือในการให้การของพยานก็ย่อมไม่สมบูรณ์²⁷

2.4 วิธีการสืบพยานในคดีอาญา

2.4.1 การสืบพยานในศาล

วิธีสืบพยานในศาลมีหลักสำคัญอยู่ว่า ต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น อนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้ตามมาตรา 172 ทวิ หรือกรณีศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา เมื่อจำเลยขัดขวางการพิจารณาตามมาตรา 180²⁸ การสืบพยานในศาล ก็คือ โจทก์ฟ้องคดียังศาลใดก็ทำการพิจารณาสืบพยานที่ศาลนั้น โดยองค์คณะผู้พิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม²⁹ เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำผิดหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การจำเลยให้ชัดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคสอง

²⁶ คณิต ฌ นคร ก แหล่งเดิม, หน้า 250.

²⁷ แหล่งเดิม, หน้า 250.

²⁸ สมพร พรหมพิลาธร ก (2537). พยานหลักฐานคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 87.

²⁹ แหล่งเดิม, หน้า 91.

2.4.2 การสืบพยานนอกศาล

การสืบพยานบุคคลนอกศาลนี้เป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “ศาลเป็นผู้สืบพยานจะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะของพยาน ซึ่งการสืบพยานนอกศาลมีอยู่สองอย่าง คือ การเดินเผชิญสืบกับการส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานให้ตามมาตรา 230

อย่างไรก็ตาม มาตรา 228 บัญญัติว่า ระหว่างพิจารณาโดยพลการ หรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมจะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

2.4.3 การเดินเผชิญสืบพยาน

การเดินเผชิญสืบนี้เป็นไปตามมาตรา 230 โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีความจำเป็นศาลจึงมีอำนาจเดินเผชิญสืบพยานนอกศาลได้ เช่น พยานเจ็บป่วยไม่สามารถมาให้การที่ศาลได้ หรือพยานเป็นพระภิกษุสามเณรไม่เต็มใจมาให้การ หรือพยานอาจเป็นบุคคลสำคัญ ศาลอาจให้เกียรติไปเดินเผชิญสืบที่บ้านหรือที่ทำงานของพยานได้ การเดินเผชิญสืบนอกศาลนี้ ศาลมีอำนาจสั่งเองหรือโดยคู่ความฝ่ายใดร้องขอก็ได้ตามมาตรา 228, 229 และ 230 แต่มิใช่ว่าคู่ความฝ่ายใดขอให้ศาลไปเดินเผชิญสืบแล้ว ศาลจะต้องไปตามคำขอนั้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะเป็นอำนาจของศาลที่เห็นว่าจะจำเป็นต้องไปเดินเผชิญสืบตามคำขอหรือไม่³⁰

2.4.4 การส่งประเด็น

การสืบพยานโดยการส่งประเด็นมีการปฏิบัติเหมือนการเดินเผชิญสืบทุกประการ แต่ศาลที่รับประเด็นยังมีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้ด้วย และการส่งประเด็นนี้ถือเป็นข้อยกเว้นการพิจารณาที่ให้กระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 มิได้บัญญัติเฉพาะการส่งประเด็นไปสืบเท่านั้น หากยังบัญญัติรวมถึงการเดินเผชิญสืบด้วย และในการเผชิญสืบ จำเลยจะไปฟังการพิจารณาหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยไม่ไป เมื่อศาลส่งกลับมาแล้วอ่านให้จำเลยฟัง จำเลยไม่คัดค้าน ดังนี้ถือว่าไม่ขัดต่อวิธีพิจารณาเพราะการพิจารณาและการสืบพยานซึ่งกฎหมายให้ทำต่อหน้าจำเลยนั้นเฉพาะการพิจารณาและสืบพยานในศาลตามมาตรา 172 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

³⁰ สมพร พรหมหิตาธร ก แหล่งเดิม. หน้า 93 และ 95.

คำพิพากษาฎีกาที่ 623/2491 การส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นนั้น จำเลย หรือทนายจำเลยจะตามประเด็นไปก็ได้ หรือจะไม่ไปแต่ส่งข้อซักถามไปก็ได้ หรือจะไม่ตาม ประเด็นและไม่ส่งข้อซักถามก็ได้ กฎหมายไม่บังคับ สุดแล้วแต่โจทก์จำเลยเอง³¹

2.5 หลักทั่วไปในการสืบพยานในคดีอาญา

2.5.1 การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย

การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย หมายความว่า บุคคลทั่วไป หรือสาธารณชนต้องมีโอกาสเข้าฟังการสืบพยานหลักฐานได้ และรวมถึงสื่อมวลชนมีสิทธิที่จะนำ การสืบพยานหลักฐานที่ดำเนินไปในศาล โดยเปิดเผยไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อความโปร่งใสในการพิจารณาคดี³² การพิจารณาคดีหากศาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาโดยตรงหรือโดยอ้อมต้องถือว่าไม่เป็นการพิจารณาโดยเปิดเผย³³ การพิจารณาคดี ที่มีลักษณะเป็นการแสดงแทนที่จะเป็นการกระทำที่ถูกต้องควบคุมโดยประชาชนก็ต้องกลายเป็นการครอบงำ โดยประชาชน และยังส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ยิ่งหากเป็นคดีที่มีลักษณะ ทางการเมือง ดังนั้นหลักการสำคัญของการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผย ก็คือ การเปิดโอกาส ให้ประชาชนควบคุมการทำงานของศาล ทั้งนี้เพื่อให้โอกาสประชาชนทั่วไปเข้ามีส่วนควบคุม การทำงานของศาลในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย³⁴ และนอกจากนี้การพิจารณา โดยเปิดเผย ทำให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในศาลอาจมีการถ่ายทอดหรือแพร่ออกไปยังบุคคลอื่นๆ นอกเหนือจากศาลหรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการพิจารณาโดยเปิดเผยนี้จึงเป็นหลักประกัน ความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพราะเมื่อขั้นตอนทุกอย่างที่กระทำโดยศาลเปิดโอกาส ให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความย่อมได้รับหลักประกันว่าศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายใด ขณะเดียวกันย่อมทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนยิ่งกว่าการที่ศาลดำเนินการ พิพากษาลับ³⁵

³¹ สมพร พรหมหิตาธร ก แหล่งเดิม. หน้า 96.

³² ธานี สิงหนาท ข (2548, พฤศจิกายน). คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 329.

³³ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 70.

³⁴ แหล่งเดิม. หน้า 70 – 71.

³⁵ อุดม รัฐอมฤต. (2533, มีนาคม). “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย:หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 20, ฉบับที่ 1. หน้า 70.

2.5.2 การสืบพยานต่อหน้าจำเลย (Right to confront witness)

ในคดีอาญานั้นในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมีหลักสำคัญอยู่ว่า จำเลยต้องมีตัวอยู่ให้ศาลเรียกมาได้ เมื่อต้องการไม่ว่าเวลาใด³⁶ “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ปรากฏตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานนั้นถือเป็นสิทธิที่สำคัญ³⁷ เนื่องจากการที่ตัวจำเลยได้เห็นพยาน และได้ร่วมฟังการนำสืบพยาน และใช้สิทธิในการถามค้านพยานของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งที่ทำให้การเป็นประจักษ์แก่ตน ทำให้เกิดหลักประกันที่ว่า พยานบุคคลจะได้รับความกดดันเพื่อจะได้เบิกความตามความเป็นจริง เนื่องจากการที่ถูกฝ่ายจำเลยถามค้านในระหว่างการพิจารณาและในขณะเดียวกันการที่คู่ความได้มาเผชิญหน้ากันทำให้ศาลสามารถแสวงหาความจริงได้ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดของการค้นหาความจริง³⁸ เพราะเชื่อว่าสิทธิในการถามค้านพยานฝ่ายตรงข้ามนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่นำไปสู่ความจริง³⁹ ดังนั้นการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยหรือสิทธิในการที่ได้เผชิญหน้ากับพยาน ถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นหลักประกันว่าพยานที่เบิกความเป็นประจักษ์ต่อตัวจำเลยต้องมาปรากฏตัวและต้องแสดงข้อเท็จจริงในศาล และเป็นการที่จำเลยมีสิทธิอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีในทุกชั้นตอน⁴⁰

2.5.3 การมาศาลของพยานบุคคล

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ตาม หากคู่ความประสงค์จะอ้างอิงบุคคลใดมาเป็นพยาน ก็จะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลนั้นในบัญชีพยาน ซึ่งต้องยื่นต่อศาลก่อนวันสืบพยานอย่างน้อย 7 วันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 และในเรื่องของการมาศาลของพยานบุคคลนั้น พยานบุคคลสามารถมาศาลได้ 2 ทาง คือ พยานที่คู่ความพามาเอง เรียกว่า พยานนำ กับพยานที่ศาลเรียกเข้ามาในคดี เรียกว่า พยานหมาย ดังนี้

³⁶ ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2509, ตุลาคม). “การพิจารณาต่อหน้าจำเลย.” *บทบัญญัติ, เล่ม 24, ตอน 4*. หน้า 747.

³⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 228.

³⁸ Robert s. (1974). *Hunter federal Trial Handbook*. p. 301.

³⁹ John H.wigmore. (1935). *A student’s Textbook of the Law of Evidence*. p. 51.

⁴⁰ Gibert B. stuekey. (1976). *Procedure in the justice system*. p. 107.

“พยานนำ” ก็คือ เมื่อคู่ความได้อ้างอิงบุคคลนั้นไว้ในบัญชีพยานแล้ว เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตนจะต้องนำพยานเข้าสืบ คู่ความก็จะต้องนำบุคคลที่ตนอ้างเป็นพยานนั้นมาศาล ถ้าพยานนั้นเต็มใจที่จะสละเวลา มาเบิกความเป็นพยาน คู่ความก็อาจนำพยานนั้นมาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องขอหมายของศาล ซึ่งส่วนมากมักจะได้แก่พยานที่เป็นตัวความ (ตัวโจทก์หรือจำเลย) หรือเป็นญาติพี่น้องกับตัวความ

“พยานหมาย” ก็คือ หากเป็นพยานบุคคลอื่นซึ่งมิได้มีความสัมพันธ์กับตัวความ หรือการมาเป็นพยานอาจทำให้เขาต้องลาทิ้งเพื่อมาศาล ทำให้เขาไม่เต็มใจจะมาเป็นพยาน ซึ่งก็จะทำให้เกิดความขัดข้องแก่คู่ความฝ่ายที่ต้องการจะอ้างบุคคลนั้นเป็นพยาน และที่สุดอาจทำให้รูปคดีเขาเสียหายทั้งนี้เพราะคู่ความไม่มีอำนาจจะไปบังคับพยานให้มาศาลได้ ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106 จึงบัญญัติแก้ไขข้อขัดข้องนี้ไว้ว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานของตนมาศาลได้เอง คู่ความฝ่ายนั้นอาจขอต่อศาลก่อนวันสืบพยาน ให้ศาลออกหมายเรียกพยานมาศาลได้ แต่ต้องให้พยานรู้ล่วงหน้าอย่างน้อยสามวัน...” การขอหมายเรียกพยานนี้ต้องทำเป็นคำขอให้ศาลออกให้ แต่ทางปฏิบัติคู่ความมักจะขอแบบพิมพ์หมายเรียกพยานไปเขียนเองแล้วจึงนำมายื่นพร้อมคำขอให้ศาลลงนามและประทับตราในหมายเรียก⁴¹ บุคคลทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยและอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย หากพยานบุคคลนั้นได้รับหมายเรียกจากศาลแล้วพยานคนนั้นก็ต้องไปเบิกความต่อศาลในฐานะเป็นพลเมืองดี ดังนั้นเมื่อมีบุคคลใดถูกอ้างเป็นพยานโดยหมายเรียกของศาลแล้วจะปฏิเสธมิได้ จำต้องไปเป็นพยานที่ศาล ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าถ้าปล่อยให้การมาศาลของพยานเป็นเรื่องของความสมัครใจของแต่ละคน โดยไม่มีสภาพบังคับแล้ว ถ้าบุคคลผู้ถูกอ้างเป็นพยานไม่ยอมมาศาล ศาลก็จะไม่สามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เกิดความยุติธรรมได้ ทั้งนี้การมาเป็นพยานที่ศาลยอมทำให้เกิดความไม่สะดวก และต้องงดกิจธุระหรือการงานของบุคคลนั้นไว้ชั่วคราว ถ้าไม่มีกฎหมายบังคับคงหากคนที่เต็มใจมาเป็นพยานได้ยาก ดังนั้นจึงต้องถือว่าการที่บุคคลจะต้องไปเบิกความให้ความสัตย์จริงแก่ศาล ก็เพื่อรักษาความยุติธรรมแก่สังคม ซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมืองต้องทำเช่นเดียวกับหน้าที่รับราชการทหารหรือหน้าที่เสียภาษีอากร ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 จึงบัญญัติว่า “พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบดังที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนั้น จำต้องไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้...” ผู้ใดได้รับหมายเรียกพยานแล้วไม่ยอมมาศาล ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาลให้มาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความ หรือให้ส่งทรัพย์ หรือเอกสารใดในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”⁴²

⁴¹ เข็มชัย ชูติวงศ์. (2541). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 305 – 306.

⁴² แหล่งเดิม. หน้า 307 – 308.

2.5.4 การเบิกความของพยานในศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 บัญญัติว่า “พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามมิให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ” หากพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า พยานทุกคนจะต้องเบิกความด้วยวาจา หมายความว่า พยานจะต้องเบิกความจากความทรงจำของตน พยานจำอะไรได้ก็เบิกความไปตามนั้น⁴³ แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กล่าวไว้โดยตรงว่าพยานจะต้องเบิกความจากความจำ แต่การที่ห้ามมิให้พยานอ่านข้อความที่เขียนย่อแสดงอยู่ในตัวว่ากฎหมายประสงค์เช่นนั้น เพราะเหตุว่าหากยอมให้พยานเบิกความโดยอ่านข้อความ ก็จะเป็นโอกาสที่จะปั้นแต่งพยานกัน และยากแก่การจับผิดได้⁴⁴

การพิจารณาคดีต้องกระทำด้วยวาจา จำเลยต้องให้การด้วยวาจา การสืบพยานก็ต้องทำด้วยวาจา และเฉพาะสิ่งที่ได้กระทำด้วยวาจาแล้วเท่านั้นที่จะยกมาวินิจฉัยคดีได้ ทั้งนี้ก็เป็นไปตาม “หลักวาจา” (Mundlichkeit) หมายความว่า ในการดำเนินการในศาล ต้องมีการสอบวาจากันในทุกๆ เรื่อง⁴⁵

โดยปกติคนเราย่อมถามและตอบกันด้วยวาจา การสอบถามพยานและการตอบคำถามของพยานก็ต้องทำด้วยวาจาเช่นกัน แต่ในกรณีที่พยานเป็นคนหูหนวกหรือเป็นใบ้ ก็ย่อมไม่อาจถามหรือตอบกันด้วยวาจาได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 96 จึงบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ในกรณีเช่นนี้การถามพยานและพยานตอบคำถามด้วยการเขียนหนังสือหรือโดยวิธีอื่นใดก็ได้ แม้พยานมิได้เป็นใบ้แต่พูดไม่ได้เพราะลัมป้วย ก็อาจจำเป็นต้องให้เบิกความด้วยการเขียนหนังสือเช่นกัน กรณีนี้แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติไว้แต่ก็เป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

การถามพยานการเบิกความของพยานต้องใช้ภาษาไทย หากพยานไม่รู้ภาษาไทย ก็จะต้องใช้ล่าม ศาลจะต้องบันทึกคำเบิกความของพยานไว้เป็นภาษาไทยเช่นกัน⁴⁶ นอกจากพยานต้องเบิกความด้วยวาจาแล้วนั้น ตัวบุคคลที่มาเป็นพยานต้องเบิกความเกี่ยวกับข้อเท็จจริง มิใช่ข้อกฎหมายหรือความเห็น ดังนั้น การสืบพยานเป็นการเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของกลุ่มความการเบิกความของพยานจึงต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยทั่วไปพยานจะเบิกความเกี่ยวกับความเห็นไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือในบางกรณีซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลธรรมดาอาจให้

⁴³ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 224.

⁴⁴ โสภณ รัตนากร. เล่มเดิม. หน้า 309.

⁴⁵ คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 66 – 67.

⁴⁶ โสภณ รัตนากร. เล่มเดิม. หน้า 367.

ความเห็นได้ ส่วนข้อกฎหมายเป็นเรื่องของศาลหากเกี่ยวกับพยานไม่ กฎหมายเป็นเรื่องที่ศาลรู้เอง และมีข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบ เว้นแต่เป็นกฎหมายต่างประเทศซึ่งถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลไม่รับรู้ เป็นเรื่องที่สามารถนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาสืบได้⁴⁷

ในเรื่องการถามพยานนั้นก็ต้องเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้ในมาตรา 117 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ เริ่มด้วยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานถามพยานของตนก่อนด้วยวิธีการที่เรียกว่า ซักถาม (examination-in-chief) เสร็จแล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะถามพยานด้วยวิธีการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรียกว่า ถามค้าน หรือที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเรียกว่า ซักค้าน (cross-examination) เมื่อถามค้านเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะถามพยานได้อีกครั้งหนึ่งเรียกว่า ถามติง (re-examination)⁴⁸ การถามพยาน ไม่ว่าจะเป็นการซักถาม ถามค้าน หรือถามติง ต่างก็เป็นวิธีการเสาะหาข้อเท็จจริงจากพยานทั้งสิ้น

“การซักถาม” คือ เป็นการเสาะหาข้อเท็จจริงจากพยานโดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้เริ่มการที่คู่ความถามพยานที่ตนอ้างมาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในทางที่เป็นประโยชน์แก่คดีของตน และข้อเท็จจริงนั้นเป็นเรื่องที่พยานได้รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องโดยตรง แม้ว่าการถามค้านหรือถามติงจะเกี่ยวข้องกับการเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงอยู่ด้วย แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการถามพยาน ส่วนใหญ่จะได้จากการซักถาม ในภาษาอังกฤษจึงเรียกการซักถามว่าเป็น examination-in-chief และเป็นการถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงซึ่งพยานได้รู้เห็นหรือทราบมาโดยตรง จึงเรียกว่าเป็น direct examination

การซักถามพยานส่วนใหญ่ก็เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมาสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของคู่ความ การซักถามจึงต้องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็น มิฉะนั้นอาจถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งค้านว่าเป็นการถามนอกประเด็นได้ แต่การซักถามพยานอาจเป็นการแสดงข้อเท็จจริงเพื่อหักล้างพยานของฝ่ายตรงกันข้ามก็ได้⁴⁹

“การถามค้าน” คือการที่คู่ความฝ่ายหนึ่งถามพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ภายหลังจากที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานได้ซักถามพยานของตนเสร็จแล้ว เช่น จำเลยถามค้านพยานโจทก์ และโจทก์ถามค้านพยานจำเลย แต่ยังมีกรถามค้านในกรณีอื่นอีก เช่น การถามค้านพยานของตนเองซึ่งเบิกความเป็นปรปักษ์ และจำเลยร่วมในคดีอาญาอาจถามค้านจำเลยร่วมที่อ้างตนเองเป็นพยาน เป็นต้น การถามค้านเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับค้นหาความจริงในการพิจารณาคดี เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบว่าพยานมีการรับรู้ ความจำ และการถ่ายทอดถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ พยานเป็นผู้มีความซื่อสัตย์หรือน่าเชื่อถือเพียงใด จึงถือกันว่าการถามค้านเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่ง

⁴⁷ โสภณ รัตนกร. แหล่งเดิม. หน้า 368 – 369.

⁴⁸ แหล่งเดิม. หน้า 372.

⁴⁹ แหล่งเดิม. หน้า 373 – 374.

ในการพิจารณาระบบกล่าวหา การถามค้านบางครั้งทำให้พยานลังเล ทำให้พยานให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือแก้ไขคำเบิกความเดิม หรือถึงกับขอลดคำเบิกความเดิมไปก็มี

วัตถุประสงค์หลักของการถามค้านมีอยู่ 2 ประการ คือ

- (1) เป็นการทำลายน้ำหนักคำพยานของฝ่ายตรงกันข้าม และ
- (2) เพื่อแสวงหาประโยชน์จากคำเบิกความของพยานฝ่ายตรงกันข้ามมาสนับสนุนคดี

ของตน⁵⁰

“การถามดึง” เป็นการถามพยาน โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลังจากที่มีการถามค้านแล้ว เพื่อให้โอกาสพยานให้อธิบายข้อความที่ตอบคำถามค้านซึ่งยังเป็นที่สงสัยหรือคลุมเครืออยู่หรือคำตอบคำถามค้านขัดกับคำเบิกความตอบการซักถาม หรืออาจเป็นกรณีที่พยานตอบคำถามค้านไปโดยเข้าใจผิด ซึ่งหากปล่อยไปไม่ถามดึงจะเป็นที่เสียหายแก่พยาน นอกจากนั้นการถามดึงเป็นการให้โอกาสพยานที่ถูกโจมตีด้วยการถามค้านได้อธิบายเรื่องราวหรือทำให้คำเบิกความกลับมีน้ำหนักเช่นเดิมอีกด้วย⁵¹

การถามดึงนี้ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับสองประการ ประการแรก คือ ห้ามมิให้ใช้คำถามนำ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล ประการที่สอง คือ ห้ามมิให้ใช้คำถามอื่นใดนอกจากคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานที่เบิกความตอบคำถามค้าน

เมื่อได้มีการถามดึงพยานกันเสร็จสิ้นแล้ว ห้ามมิให้มีการซักถามพยานกัน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และในระหว่างที่พยานเบิกความนั้น หากศาลเห็นว่า เป็นกรณีจำเป็นเพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น ศาลก็อาจจะถามพยานด้วยก็ได้ และแม้พยานจะเบิกความตอบคำถามคู่ความไปจนจบแล้วศาลก็ยังมีอำนาจทำการสืบพยานเพิ่มเติมได้อีก โดยเฉพาะในกรณีที่พยานสองคนหรือกว่านั้นขึ้นไปเบิกความขัดกันในเรื่องสำคัญแห่งประเด็นในคดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดร้องขอมา ศาลก็มีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามพร้อมกันได้ วิธีนี้จะทำให้ศาลทราบได้โดยง่ายว่า คำเบิกความของพยานคนใดน่าเชื่อถือมากกว่ากัน อย่างไรก็ตาม ศาลจะถามเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ซึ่งบกพร่องไม่ได้⁵²

⁵⁰ โสภณ รัตนกร. แหล่งเดิม. หน้า 375 – 376.

⁵¹ แหล่งเดิม. หน้า 386 – 387.

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235.

2.6 หลักการสืบพยานโดยตรง

สำหรับกลุ่มประเทศที่มีแนวความคิดว่ารัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาจะเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution) ประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปจึงดำเนินคดีอาญาตามหลักการนี้⁵³ โดยหลักการสำคัญของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ถือว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการดำเนินคดีของรัฐ รัฐมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ก็คือ หน้าที่ในการอำนวยความสะดวกโดยไม่ว่ารัฐเป็นประจักษ์กับประชาชนในรัฐ ฉะนั้น องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาล องค์กรเหล่านี้จึงต้องมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง นิติสัมพันธ์ในทางวิธีพิจารณาความอาญาของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงเป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่าย คือ รัฐฝ่ายหนึ่งกับผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่ง การดำเนินคดีรัฐได้จัดให้มืองค์กรของรัฐเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดกับบุคคลเพื่อนำไปสู่การทำคำชี้ขาด ลักษณะการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นนี้จึงไม่ใช่การ “พิพาทกันในศาล” ดังนั้นในคดีอาญาจึงไม่ใช่เป็นเรื่องระหว่างคู่ความ โดยรัฐในฐานะที่เป็นผู้รักษากฎหมายและอำนวยความสะดวกยุติธรรมย่อมไม่อาจถูกมองว่าเป็นคู่ความกับประชาชนในรัฐได้ ทั้งนี้โดยเหตุว่า “ผู้ที่อยู่ตรงข้ามกับเอกชนไม่ใช่องค์กรของรัฐ” แต่อย่างไรก็ตาม หากแต่เป็นตัวรัฐเอง⁵⁴

ตามหลักการดำเนินคดีโดยรัฐนั้น การพิจารณาคดี ในศาลต้องถือว่าทุกๆ ฝ่ายมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง ลักษณะการดำเนินคดีจะไม่ใช่ลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ความเหมือนอย่างเช่นในประเทศอังกฤษที่ใช้หลักการดำเนินคดีโดยประชาชน⁵⁵ และลักษณะที่สำคัญของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ศาลต้องมีความกระตือรือร้น (Active) ในการค้นหาความจริง ในประเทศภาคพื้นยุโรป ศาลจะเป็นผู้ถามพยานเองโดยจะค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจและศาลมีหน้าที่สืบพยานเพิ่มเติมได้โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ⁵⁶ อีกทั้งในส่วนของการรับฟังพยานหลักฐาน ศาลจะมีความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ในการที่จะเลือกว่าข้อเท็จจริงใดควรที่จะได้รับการตรวจสอบหรือไม่ โดยศาลจะไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใด⁵⁷ ดังนั้น

⁵³ คณิต ฒ นคร ข (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับการปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15, ฉบับที่ 3. หน้า 4.

⁵⁴ แหล่งเดิม. หน้า 6.

⁵⁵ Thomas Volkman – Schluck. (1981). “Continental European criminal procedure: true or illusive mode.” *The American journal of criminal Law*, 1. p. 13.

⁵⁶ คณิต ฒ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 7.

⁵⁷ Werner Ebke and Matthew W. Finkin.(1996). *Introduction to German Law*. pp. 428 – 429.

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงไม่มีประเด็นในเรื่องหน้าที่นำสืบและการดำเนินคดีไม่มีการต่อสู้และไม่มีคู่ความ⁵⁸ จากที่ได้กล่าวมาแล้วหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงมีลักษณะที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน Popular Prosecution ซึ่งมีหลักการที่สำคัญก็คือ แนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชน คือประชาชนทุกคนมีสิทธิและอำนาจฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรง ประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้ ได้แก่ ประเทศอังกฤษที่ใช้ระบบ Common Law ลักษณะการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะเอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องและผู้ถูกฟ้องจะมีฐานะเท่าเทียมกันลักษณะคล้ายกับคดีแพ่ง⁵⁹ รูปแบบในการดำเนินคดีจะมีลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ความภายใต้หลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ต่อหน้าศาล โดยที่หน้าที่ในการค้นหาความจริงจะเป็นหน้าที่โดยตรงของคู่ความ ดังนั้น คู่ความแต่ละฝ่ายจึงต้องใช้ความระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตน โดยหลักการนี้ถือว่าการถามค้าน (cross examination) เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยค้นหาความจริง⁶⁰ นิติสัมพันธ์ในทางวิพิจารณาความอาญาของการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนจะมีลักษณะนิติสัมพันธ์สามฝ่าย ได้แก่ ศาล โจทก์ และจำเลย โดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้ ศาลจะวางตัวในลักษณะที่เป็นการวางเฉย (passive) ศาลจะมีหน้าที่เพียงควบคุมการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่ายมิให้ผิดกติกา และนอกจากนี้ศาลยังมีบทบาทสำคัญในการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยาน เพื่อที่จะจำกัดพยานของคู่ความให้คงเหลือเพียงพยานหลักฐานที่สำคัญที่จะเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล เพื่อมิให้แต่ละฝ่ายเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนและการถามค้านจึงเป็นของคู่กัน⁶¹

สำหรับในประเทศภาคพื้นยุโรปซึ่งมีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จะมีพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานหลักของรัฐทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง หากพิจารณากฎหมายวิพิจารณาความอาญาของไทยแล้ว ก็มีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งคดีและฟ้องคดีต่อศาล⁶² ดังนั้น ในการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น ประเทศไทยมีแนวความคิดเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (civil law)⁶³ ในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย จึงใช้ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ดังจะเห็นได้ว่า “เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการเสียหาย

⁵⁸ Thomas Volkman-Schluck. Op.cit. p. 13.

⁵⁹ คณิต ฅ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 3 – 4.

⁶⁰ John H. Wigmore. Op.cit. p. 51.

⁶¹ คณิต ฅ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 6.

⁶² คณิต ฅ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 13.

⁶³ สมบัติ ดาวแจ้ง. (2543). ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในกฎหมายอาญา. หน้า 30.

โดยกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆ ได้”⁶⁴ จึงเห็นได้ว่า แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเราเปิดโอกาสแก่ผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาได้ แต่หากผู้เสียหายทำให้คดีอาญาเสียหาย พนักงานอัยการก็สามารถร้องต่อศาลเพื่อยับยั้งความเสียหายได้ จึงแสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐในการรับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาที่ต้องรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ดังนั้น ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ⁶⁵ โดยหลักการแล้วจึงถือว่าในชั้นศาลทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ศาลเองจะวางเฉยไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลมักวางเฉยอันมีลักษณะเดียวกับประเทศที่มีการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน⁶⁶

“หลักพยานโดยตรง” มีเรื่องที่ต้องพิจารณาอยู่ด้วยกัน 2 เรื่อง ดังนี้

1) การสืบพยานต้องกระทำโดยตรง หมายถึง การสืบพยานเป็นหน้าที่ของศาล หน้าที่ของศาลในการสืบพยานนี้ก็มีที่มาจาก “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลมีหน้าที่สืบพยาน คือ มาตรา 229 ความว่า “ศาลเป็นผู้สืบพยานจะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้แล้วแต่เห็นสมควรตามลักษณะของพยาน”⁶⁷ การดำเนินการค้นหาความจริงในคดีอาญาของไทยเป็นระบบ การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยมีศาลเป็นองค์กรหลักที่มีบทบาทเพื่อค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ข้อยุติหรือพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และศาลยังมีบทบาทในการค้นหาความจริงโดยมีอำนาจเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้โดยผลการตามมาตรา 228 ความว่า “ระหว่างการพิจารณาโดยผลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้” อีกทั้งอำนาจในการเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณาคดีแต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริง แต่ทางปฏิบัติกลับปรากฏว่า รูปแบบในการค้นหาความจริงมีลักษณะของการที่คู่ความต่อสู้คดีเหมือนอย่างคดีแพ่ง ซึ่งลักษณะทำนองนี้มีลักษณะเดียวกับประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน⁶⁸ จึงอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมได้ เพราะศาลไม่ดำเนินการค้นหาความจริงแท้ของเรื่อง แต่ได้ใช้หลักการค้นหาความจริงตามแบบพิธี

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32.

⁶⁵ คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม, หน้า 59 – 62.

⁶⁶ แหล่งเดิม, หน้า 62 – 64.

⁶⁷ แหล่งเดิม, หน้า 68.

⁶⁸ สมบัติ ดาวแจ้ง, เล่มเดิม, หน้า 31 – 33.

จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไปโดยเหตุผลทางเทคนิคหรือข้อจำกัดตามทางปฏิบัติของศาลเอง⁶⁹

2) “พยานโดยตรง” หมายถึง ศาลต้องวินิจฉัยคดีตามเหตุผลที่ได้มาจากการสืบพยาน ศาลจะรับฟังคำให้การพยานที่จดไว้ในชั้นสอบสวน หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องว่าเป็นคำให้การของพยานผู้นั้นแทนการมาเบิกความยอมไม่ได้ และแม้ว่าพยานผู้นั้นจะเป็นผู้ชำนาญการพิเศษก็ต้องมาเบิกความในศาล⁷⁰ ซึ่งก็เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคสอง ความว่า “..... ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น...” หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า แม้พยานเคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนแล้วก็ตาม เมื่อชั้นพิจารณาคดีของศาล พยานก็ต้องมาให้คำเบิกความต่อศาลโดยตรงอีกหนหนึ่ง มิฉะนั้นแล้วคำให้การที่ได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวนจะรับฟังได้เพียงพยานบอกเล่าเท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกา ได้วินิจฉัยความว่า “คดีอาญาเมื่อได้พิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว โจทก์กลับทำทัณฑ์บนขอถอนฟ้องไม่ว่ากล่าวต่อไปดังนี้ แล้วกลับหวนฟ้องจะเอาโทษแก่จำเลยอีกนั้นไม่ได้ การที่พยานสืบข้อเท็จจริงเสียแล้ว ศาลเอาคำพยานที่เบิกความไว้ในครั้งก่อนมาอ่านให้พยานฟัง พยานก็รับว่าถูกต้องนั้นไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาฯ”⁷¹ นอกจากนี้ยังปรากฏคำพิพากษาที่ยืนยันต่อหลักพยานโดยตรง ความว่า “พยานที่เบิกความไว้ในกรณีเดียวกันครั้งหนึ่งแล้วภายหลังไม่ได้ตัวมาเบิกความ ถ้าจำเลยในคดีหลังนี้เป็นคนละคนกับจำเลยในคดีเรื่องก่อนแล้วจะยกคำพยานนั้นมายืนยันจำเลยในคดีหลังไม่ได้ เดิมอัยการฟ้อง ห, ส, เป็นจำเลยหาว่าชิงทรัพย์ของ ม. ในคดีนั้น โจทก์มีพยานหลักฐานบริบูรณ์ ศาลได้ตัดสินลงโทษจำเลยเป็นลำดับมาตลอดจนถึงศาลฎีกา ต่อมาโจทก์สืบจับ บ. ได้อีก 1 คน จึงฟ้องขอให้ลงโทษ แต่คดีโจทก์ในชั้นนี้พยานสำคัญๆ ที่เบิกความไว้ในคดีเรื่องก่อนนั้นได้อพยพไปเสีย ไม่ได้ตัวมาสืบ โจทก์ขอให้ศาลถือเอาคำพยานเรื่องก่อนเป็นคำพยานในคดีเรื่องนี้ ศาลฎีกาตัดสินว่า จะเอาคำพยานที่เบิกความในเรื่อง ห, ส, เป็นจำเลยมายืนยัน บ. ไม่ได้ให้ยกฟ้องโจทก์ฯ”⁷² จากแนวคำพิพากษาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ศาลมีหน้าที่โดยตรงในการสืบพยานโดยตรง และศาลต้องรับฟังพยานหลักฐานนั้นมาด้วยตนเองโดยตลอด สำหรับเรื่องนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนในทางปฏิบัติของศาลที่พิจารณาคดีเป็นองค์คณะ ส่วนใหญ่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นองค์คณะจะไม่ใช่ว่าผู้ที่มีส่วนร่วมดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยตนเอง โดยเฉพาะในการสืบพยาน หากแต่เป็นเพียงผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบจำนวน และจะพิจารณาเฉพาะตามที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น และนอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์

⁶⁹ สมบัติ ดาวแจ้ง, แหล่งเดิม, หน้า 36.

⁷⁰ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม, หน้า 68.

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 311/2461 ธรรมสาร (เล่ม 2) (2461), หน้า 524.

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1546/2462 ธรรมสาร (เล่ม 3) (2462).

หรือฎีกาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหาได้มีลักษณะเป็นศาลชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ เพราะในชั้นศาลทั้งสองไม่มีการพิจารณาคดีและฟังพยานหลักฐาน แต่จะรับฟังพยานหลักฐานจากรายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากกว่า โดยหลักการแท้จริงศาลชั้นต้นซึ่งเป็นผู้รายงานและได้ฟังพยานหลักฐานมาด้วยตนเอง ย่อมจะรับทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีมากกว่าผู้อ่านรายงานเสียอีก ดังนั้น หากองค์กรคณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นได้ร่วมทำการสืบพยานโดยตรง และได้ร่วมรับฟังพยานหลักฐานนั้นมาโดยชอบด้วยหลักการข้างต้นแล้ว ก็จะทำให้การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงลดน้อยลง⁷³

ดังนั้น พยานหลักฐานจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด ย่อมต้องพิจารณาควบคู่กับการสังเกตลักษณะการให้การของพยาน เพราะความน่าเชื่อถือของพยานถือเป็นสาระสำคัญของเรื่อง และความน่าเชื่อถือนี้จะได้มาต่อเมื่อศาลได้เห็นตัว และจากการสังเกตการให้การของพยาน รวมถึงการได้เห็นหรือตรวจสอบที่เกิดเหตุหรือพยานวัตถุด้วย⁷⁴

2.7 สภาพปัญหาและข้อจำกัดของหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้น ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงให้ได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องเป็นอย่างไร แล้วจึงวินิจฉัยคดีไปตามความยุติธรรม⁷⁵ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ไม่ว่าจะเป็คดีแพ่งหรือคดีอาญา พยานบุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่ง⁷⁶ เนื่องจากพยานบุคคลคือ ผู้ที่จะต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยการให้ถ้อยคำการรับรู้เป็นการรับรู้โดยการสัมผัสของตน ได้แก่ การได้เห็น ได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รสและได้รู้สึก⁷⁷

⁷³ คณิต ฒ นคร ก (2522, สิงหาคม). “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ...” วารสาร (ฉบับวันรพี), ปีที่ 2, ฉบับที่ 20. หน้า 71 – 72.

⁷⁴ คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 68.

⁷⁵ ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2521). ศาลกับพยานบุคคล. หน้า 1.

⁷⁶ แหล่งเดิม. หน้า 44.

⁷⁷ คณิต ฒ นคร ก (ม.ป.ป.). พยานหลักฐานในคดีอาญา. หน้า 153.

เมื่อคดีอาญาได้ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีชั้นศาล ในการพิจารณาและสืบพยานตามกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มีหลักทั่วไปอยู่ว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ต้องทำต่อหน้าจำเลย”⁷⁸ หลักกฎหมายในลักษณะพยานของไทยปัจจุบันมีที่มาจากหลักกฎหมายในลักษณะพยานของอังกฤษ ส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการซักถามพยานบุคคลในศาล การถามค้านและสิทธิในการเผชิญหน้า⁷⁹ การพิจารณาและสืบพยานที่ต้องทำต่อหน้าจำเลยก็เพื่อให้จำเลยได้รู้แจ้ง เห็นจริงในการพิจารณาคดี ซึ่งทำให้ตนต้องได้รับผลโดยตรงในทางอิสรภาพหรือชีวิต และเป็นการให้โอกาสแก่จำเลยได้มีช่องทางต่อสู้คดีเต็มที่⁸⁰ และสิ่งสำคัญในการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยนั้นก็คือการถามค้านพยาน ฝ่ายปรปักษ์ ในระบบกล่าวหาถือว่าวิธีการค้นหาความจริงจากพยานบุคคลที่ดีที่สุด ได้แก่ การถามค้านนี้เอง⁸¹ และนอกจากนี้ ยังทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานบุคคลได้ว่า พยานบุคคลนั้น สุจริตใจ และน่าเชื่อถือ หรือเป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจเพียงใด โดยดูจากสภาพแวดล้อม บุคลิกภาพ ท่วงทีวาจา⁸²

จึงเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ที่ว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ต้องทำต่อหน้าจำเลย เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าและถามค้าน พยานบุคคล สำหรับผู้เขียนแล้วเห็นว่า ในบางสถานการณ์จำเลยไม่สมควรที่จะได้รับสิทธิในการเผชิญหน้า และถามค้านพยาน หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดอาญาแล้วหลบหนีไปในชั้นก่อนฟ้องคดี ซึ่งกรณีนี้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย โดยในคดีอาญามีหลักอยู่ว่าจะต้องมีตัวจำเลยอยู่ในอำนาจศาลที่จะเรียกมาพิจารณาได้ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าปรากฏว่าจำเลยไม่อยู่ในอำนาจศาลในระหว่างพิจารณา แม้ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลก็ต้องจำหน่ายคดี⁸³ หรือกรณีภายหลังที่ได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้วจำเลยหลบหนีไป ไม่ว่าจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม กรณีศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้โดยที่ไม่มีตัวจำเลย มิฉะนั้นจะขัดต่อหลักทั่วไปที่ว่า การพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย ในกรณีเช่นนี้ ศาลก็ต้องจำหน่ายคดี⁸⁴ จะเห็นได้ว่า การที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีไปเช่นนี้

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง.

⁷⁹ ธานินทร์ กรีวิเชียร. เล่มเดิม. หน้า 4.

⁸⁰ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6).

หน้า 1.

⁸¹ ธานินทร์ กรีวิเชียร. เล่มเดิม. หน้า 14.

⁸² แหล่งเดิม. หน้า 24.

⁸³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1249 – 1250/2492 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำพุทธศักราช 2492, ตอน 1. หน้า 1268.

⁸⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2488 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำพุทธศักราช 2488. หน้า 315.

ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก ทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่ให้ความเคารพและเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรม ที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ในที่สุด ผู้เขียนจึงเห็นว่าในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนี ถือเป็น การปฏิเสธกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งถือได้ว่าเป็นการละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานของจำเลย แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการพิจารณาและสืบพยานต้องดำเนินต่อไปโดยไม่มีตัวจำเลยนี้ จะไปกระทบต่อสิทธิในการเผชิญหน้าและสิทธิถามค้านพยานก็ตาม แต่จำเลยไม่เสียสิทธิในการที่จะมีทนายที่จะคอยปกป้องรักษาผลประโยชน์ของจำเลยในคดี

ดังนั้น การนำหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้ในกรณีที่จำเลยหลบหนี ถือเป็น มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมส่วนหนึ่งในการยับยั้งการกระทำความผิดแล้วหลบหนี และในขณะที่เดียวกันพยานบุคคลก็จะได้รับความคุ้มครองในการที่จะไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย และที่สำคัญก็คือการที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการที่กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ และนำมาซึ่งการจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อมารับโทษได้ในที่สุดและประชาชนมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

หลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของต่างประเทศ

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของจำเลย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศก็ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ และถือเป็นหลักสากลทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 หรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ต่างก็มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ แต่อย่างไรก็ตาม หลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยของแต่ละประเทศย่อมมีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละประเทศมีบทบัญญัติให้การพิจารณาคดีและสืบพยานไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเสมอไป ทั้งนี้ แล้วแต่หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

3.1 การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส

หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา

ประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่เป็นประเทศแรกที่น่าเชื่อถือของทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนมาใช้เข้าด้วยกัน เป็นระบบผสม (procédure mixte) ในปี ค.ศ.1808 หลังจากนั้นประเทศอื่นในยุโรปได้เจริญรอยตาม¹ ประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นตัวอย่างของรัฐที่นำการดำเนินคดีอาญาในระบบผสมมาใช้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (Code de procédure pénale) ได้แยกกระบวนการพิจารณาความอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอน แบบเดียวกับประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Procédure accusatoire) ทั้ง 2 ขั้นตอนดังกล่าว ได้แก่

¹ ชวลิต โสภณวัฒน์. (2524, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.” คู่มือพยาน (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 28, เล่มที่ 6, หน้า 40.

² อุดม รัฐอมฤต. (2533, มีนาคม). “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 20, ฉบับที่ 1, หน้า 69.

- 1) ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา
- 2) ขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา

เหตุที่มีการแบ่งการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอน ก็เพื่อให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายเดียวในการดำเนินคดีซึ่งมีลักษณะของระบบไต่สวน ขั้นตอนก่อนฟ้องคดีเป็นขั้นตอนหาข้อเท็จจริงก่อนการฟ้องร้องโดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ คือ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษาสอบสวน ส่วนขั้นตอนหลังฟ้องคดีอาญาจะเป็นหน้าที่ของศาล³ แต่แม้ประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบผสมในการดำเนินคดีอาญาก็ตาม แต่หลักการสำคัญเป็นระบบไต่สวน⁴ การฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) โดยมีพนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ ส่วนผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีอาญาเองได้ แต่ผู้เสียหายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เฉพาะในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาเท่านั้น⁵ ในระบบกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งประเภทของความผิดเป็นสามประเภทอย่างชัดเจน การแบ่งประเภทดังกล่าวยึดหลักอัตราโทษซึ่งผู้กระทำความผิดจะได้รับเป็นเกณฑ์ โดยอัตราโทษของความผิดแต่ละประเภทนั้นมีความสำคัญต่อเขตอำนาจศาลและกระบวนการไต่สวนของคดีนั้น ความผิดทั้งสามประเภทได้แก่

- (1) ความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) ได้แก่
 1. โทษจำคุกตลอดชีวิต หรือกักขังตลอดชีวิต
 2. โทษจำคุก หรือกักขังสูงสุด ไม่เกิน 30 ปี
 3. โทษจำคุก หรือกักขังสูงสุด ไม่เกิน 20 ปี
 4. โทษจำคุก หรือกักขังสูงสุด ไม่เกิน 15 ปี⁶

ระยะเวลาจำคุก หรือกักขังสำหรับความผิดอุกฉกรรจ์อย่างน้อย 10 ปี นอกจากโทษจำคุก และกักขังแล้ว ยังมีโทษปรับ และโทษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 – 10 อีกด้วย⁷

³ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา (รายงานการวิจัย). หน้า 63.

⁴ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2513). “การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” อัยการนิเทศ, เล่ม 32 , ฉบับที่ 2. หน้า 165.

⁵ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 78-79.

⁶ The France Penal Code Article 131 – 1.

⁷ The France Penal Code Article 131 – 2.

(2) ความผิดมัธยมโทษ หรือความผิดที่มีโทษปานกลาง (délit) ได้แก่

1. โทษจำคุก
2. โทษปรับ
3. โทษปรับรายวัน (Le jour amende)
4. ทำงานบริการสังคม
5. ริบทรัพย์สินหรือ จำกัดสิทธิ⁸

โดยอัตราโทษจำคุกที่กำหนดไว้สำหรับความผิดมัธยมโทษ ดังนี้

- ก. จำคุกไม่เกิน 10 ปี
- ข. จำคุกไม่เกิน 7 ปี
- ค. จำคุกไม่เกิน 5 ปี
- ง. จำคุกไม่เกิน 3 ปี
- จ. จำคุกไม่เกิน 2 ปี
- ฉ. จำคุกไม่เกิน 1 ปี
- ช. จำคุกไม่เกิน 6 เดือน⁹
- ซ. จำคุกไม่เกิน 2 เดือน¹⁰

(3) ความผิดลหุโทษ (Contravention) แบ่งได้เป็น 5 ชั้น ได้แก่

1. ชั้นที่ 1 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 38 ยูโร
2. ชั้นที่ 2 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 150 ยูโร
3. ชั้นที่ 3 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 450 ยูโร
4. ชั้นที่ 4 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 750 ยูโร
5. ชั้นที่ 5 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 1,500 ยูโร

นอกจากนี้อาจเพิ่มโทษได้ถึง 3,000 ยูโร กรณีจำเลยกระทำความผิดซ้ำ หรือกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้¹¹

⁸ The France Penal Code Article 131 – 3.

⁹ Ibid. Article 131 – 4.

¹⁰ ข้อ (ซ) เป็นบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐบัญญัติ เลขที่ 2003 – 239 ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ.2003 มาตรา 48.

¹¹ The France Penal Code Article 131 – 12, 131 – 13.

ในระบบกฎหมายฝรั่งเศสในคดีอาญา ได้มีการแบ่งแยกระบบศาลออกเป็นสองส่วน คือ ศาลที่รับผิดชอบในการไต่สวน (les juridictions d'instruction) และ ศาลที่รับผิดชอบในการพิจารณาคดี (les juridictions de jugement)¹² ศาลพิจารณาคดี (The trial courts หรือ les juridictions de jugement) ศาลพิจารณาคดีประกอบด้วยศาลแขวง (Tribunaux de police) ศาลมัธยมโทษ (Tribunaux correctionnels) และ ศาลลูกขุน (Cour d'assises)

1) ศาลแขวง (Tribunaux de police) เป็นศาลตำรวจมีอำนาจพิพากษาคดีลหุโทษ (contravention) ที่มีโทษปรับไม่เกิน 3,000 ยูโร¹³ ผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจชี้ขาดคดีได้

2) ศาลมัธยมโทษ (Tribunaux correctionnels) มีอำนาจพิพากษาคดีความผิดมัธยมโทษหรือความผิดที่มีโทษปานกลาง (délit) ได้แก่คดีที่มีโทษจำคุกหรือมีโทษปรับไม่เกิน 3,750 ยูโร¹⁴ องค์คณะประกอบด้วยประธาน 1 นาย และผู้พิพากษา 2 นาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลมัธยมโทษสามารถกระทำได้โดยยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์¹⁵

3) ศาลลูกขุน (Cour d'assises) มีอำนาจพิพากษาคดีความผิดโทษอุกฉกรรจ์ (Crime) การพิจารณาคดีความผิดอุกฉกรรจ์โดยศาลลูกขุน มีลักษณะแตกต่างไปจากการพิจารณาคดีในลหุโทษ และศาลมัธยมโทษ คือ ศาลทั่วไปในการพิจารณาพิพากษาคดีอาจมีเฉพาะผู้พิพากษาอาชีพ แต่ในศาลลูกขุน การพิจารณาพิพากษาคดีกระทำโดยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย ร่วมกับคณะลูกขุน อีก 9 นาย โดยคณะลูกขุนมาจากประชาชนที่ได้รับเชิญมาร่วมการพิจารณาพิพากษาคดี¹⁶

4) ศาลอุทธรณ์ (Cours d'appel) การอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีแพ่งและคดีอาญา ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ กระบวนการพิจารณาอุทธรณ์เริ่มจากการไต่สวนพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี โดยที่ศาลอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องถือตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่พิจารณาได้ความจากศาลชั้นต้น ห้ามมิให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มากหรือในคดีอาญาที่มีโทษสถานเบา ด้วยเหตุที่คดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ประกอบด้วยคดีหลายประเภท ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ศาลอุทธรณ์จึงต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญในคดีหลายๆ สาขานอกจากความรู้

¹² Walter Cairns & Robert Mckeon. **Introduction to French Law.** pp. 32 - 33.

¹³ Code de procédure Pénale Article 521.

¹⁴ Ibid. Article 381.

¹⁵ Walter Cairns & Robert Mckeon. *Op.cit.* p. 35.

¹⁶ Dadomo, Christian and Farran, Susan. (1996). **The French Legal system** (2 nd ed.). p. 211.

ในเรื่องคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น ศาลอุทธรณ์จึงได้มีการแบ่งผู้พิพากษาเป็นองค์คณะตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน¹⁷

5) ศาลฎีกา (Cour de cassation)

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดในระบบกฎหมายฝรั่งเศส ตั้งอยู่ในกรุงปารีส หน้าที่ของศาลฎีกา ได้แก่ การควบคุมการตีความกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศฝรั่งเศส แม้ว่าในหลักการ ศาลฎีกาไม่สามารถบังคับให้ศาลล่างตีความการบังคับใช้กฎหมายไปในทางใดทางหนึ่งก็ตาม ศาลฎีการับพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะไม่รับพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริง หากศาลฎีกาเห็นว่า ศาลล่างได้ปรับกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงได้ถูกต้องแล้ว ศาลฎีกาจะยกฎีกาดังกล่าว มีผลเป็นการยืนตามคำพิพากษาของศาลล่างและคดีดังกล่าวเป็นอันถึงที่สุด หากศาลฎีกาเห็นว่า ศาลล่างปรับบทกฎหมายไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาสามารถยกคำพิพากษาของศาลล่างได้แล้วส่งไปให้อีกศาลหนึ่งในชั้นเดียวกัน คือ หากเป็นคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ จะส่งไปให้ศาลอุทธรณ์อีกศาลหนึ่งพิจารณา หากเป็นคำพิพากษาศาลชั้นต้นจะส่งไปให้ศาลชั้นต้นอีกศาลหนึ่งพิจารณา

ประมุขของศาลฎีกา คือ ประธานศาลฎีกา โดยในศาลฎีกาแบ่งโครงสร้างเป็น 6 แผนก แต่ละแผนกจะมีประธานแผนกเป็นหัวหน้า โดยในแต่ละแผนกจะมีผู้พิพากษาประมาณ 15 คน องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาในแต่ละคดีจะมีจำนวน 5 คน การแบ่งผู้พิพากษาแต่ละแผนกนั้นจะแบ่งตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้พิพากษานั้นๆ แผนกที่หนึ่งเชี่ยวชาญด้านนิติกรรมสัญญา แผนกที่สองด้านครอบครัว แผนกที่สามเกี่ยวกับทรัพย์สิน แผนกที่สี่ในส่วนเอกเทศสัญญา แผนกที่ห้าเกี่ยวกับสังคม (chambre sociale) และแผนกที่หกเกี่ยวกับความผิดอาญา¹⁸

3.1.1 หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการไต่สวนเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา โดยกระทำโดยศาลไต่สวน ซึ่งเป็นศาลที่แยกต่างหากจากศาลตัดสิน (ในคดีแพ่ง การไต่สวนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งเช่นกัน แต่กระทำโดยศาลที่ตัดสินคดีนั้น) โดยศาลไต่สวนจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ไต่สวนพยานบุคคล และพิจารณาว่า คดีมีมูลหรือไม่ ศาลไต่สวนไม่ได้พิพากษาคดีว่าจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์ หน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของศาลตัดสิน การไต่สวนในคดีอาญาประกอบด้วยสองส่วน 1. ผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction) และ 2. ศาลไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre d'accusation)

¹⁷ Walter Cairns & Robert Mckeen. Op.cit. pp. 36-37.

¹⁸ Ibid. pp. 37 – 38.

ผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction)

เป็นผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำเนินการไต่สวน การไต่สวนกระทำโดยผู้พิพากษานายเดียวการยื่นเรื่องให้ผู้พิพากษาไต่สวน อาจกระทำโดยอัยการหรือผู้เสียหาย ในคดีอาญาไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนในทุกประเภทความผิด ในคดีอุกฉกรรจ์ (crime) กฎหมายบังคับให้มีการไต่สวน ในคดีมรยมโทษ (délit) จะมีการไต่สวนหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความยุ่งยากซับซ้อนของคดี ในส่วนคดีลหุโทษ (contravention) ไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวน เว้นแต่มีการร้องขอ เมื่อทำการไต่สวนเสร็จสิ้น หากศาลไต่สวนเห็นว่า คดีมีมูล ผู้พิพากษาไต่สวนจะส่งคดีดังกล่าวให้ศาลตัดสินเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป หากคดีไม่มีมูล ผู้พิพากษาไต่สวนจะยกฟ้อง

ศาลไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre d'accusation)

คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวนสามารถอุทธรณ์ต่อศาลไต่สวนชั้นที่สองได้ ซึ่งศาลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของศาลอุทธรณ์ และมีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นองค์คณะ เหตุที่ผู้เสียหายสามารถอ้างอุทธรณ์ได้ เช่น กระบวนพิจารณาคดีเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในระหว่างส่งเรื่องให้ศาลตัดสินพิจารณาต่อ เป็นต้น แต่ไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งว่า คดีมีมูลได้ แต่พนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์ได้ในทุกกรณี

ในกรณีคดีอุกฉกรรจ์ (Crime) เมื่อผู้พิพากษาไต่สวนมีคำสั่งว่า คดีมีมูล ต้องส่งคดีดังกล่าวให้ศาลไต่สวนชั้นที่สองพิจารณาอีกชั้นหนึ่งก่อน โดยศาลไต่สวนในคดีอุกฉกรรจ์นั้นไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะศาลอุทธรณ์ แต่จะทำหน้าที่เป็นศาลไต่สวนอีกศาลหนึ่งก่อนจะได้รับการดำเนินคดีต่อไป¹⁹

หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Procédure accusatoire) ซึ่งจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับระบบไต่สวน (Procédure inquisitoire) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยทำให้ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังได้ จึงเป็นหลักประกันความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ศาลพิจารณาโดยเปิดเผยทำให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้²⁰ แม้การดำเนินคดีอาญาในศาลฝรั่งเศสนั้น โดยหลักแล้วต้องทำการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยแต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติการพิจารณาคดีไม่เปิดเผยก็ได้ ซึ่งบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ได้แก่

¹⁹ Walter Cairns & Robert Mckeon. Ibid. pp. 33 – 34.

²⁰ อุคม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 68 และ 70.

- 1) ประธานศาลอาจสั่งห้ามไม่ให้เด็กเข้าไปในห้องพิจารณาได้
- 2) ศาลอาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ หากการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นจะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
- 3) ในคดีโทษจรรยาที่เกี่ยวกับเพศ ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอให้พิจารณาลับได้หากผู้เสียหายไม่คัดค้านการพิจารณาคดีโดยลับดังกล่าว
- 4) ประธานศาลอาจสั่งจับบุคคลซึ่งกระทำการอันเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีได้ และการสั่งจับออกนอกห้องพิจารณาให้มีผลการพิจารณาคดี เว้นแต่จะสั่งเป็นอย่างอื่น²¹

3.1.2 หลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสมีหลักเกณฑ์ที่ถือเป็นหลักสากลทั่วไป เช่นเดียวกับนานาประเทศ ก็คือในการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาต้องกระทำเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ซึ่งจำเลยที่ได้รับหมายเรียกของศาล จะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันนัดพิจารณาคดีและหากจำเลยถูกควบคุมตัวไว้เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะต้องนำตัวจำเลยมาศาล เว้นแต่กรณีที่มีเหตุสมควร นอกจากนี้จำเลยยังมีหน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลเช่นกัน แม้ไม่มีหมายเรียกก็ตาม หากเป็นกรณีที่ปรากฏตามมาตรา 557, 558 และ มาตรา 560 จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดให้การพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการต่อสู้คดีของจำเลย ก็คือสิทธิในการตรวจสอบพยานหลักฐาน

แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยก็มีข้อจำกัดซึ่งไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าจำเลยได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีเมื่อได้มีการส่งหมายเรียกไปยังถิ่นที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาหรือถิ่นที่อยู่ของจำเลยแล้ว หากไม่มาศาลตามวันและเวลาที่ระบุไว้ในหมายเรียก ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้²² โดยไม่มีตัวจำเลย

²¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 81.

²² Code de procédure Pénale Article 487.

1) ประเภทการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลย

การพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) การพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยแบบ Contumace เป็นการพิจารณาคดีอาญาสำหรับคดีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime)²³ ได้แก่ ความผิดร้ายแรงที่ผู้กระทำอาจได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตและศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในความผิดอุกฉกรรจ์ คือ ศาล Court d'Assises

(2) การพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยแบบ Défaut เป็นการพิจารณาคดีอาญาสำหรับคดีที่เป็นความผิดที่มีโทษปานกลาง (Délit) กับคดีที่เป็นความผิดลหุโทษ (Contravention)

จึงอาจกล่าวได้ว่าการพิจารณาแบบ Contumace และการพิจารณาแบบ défaut ทั้งสองแบบนี้เป็นการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยแต่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันตามประเภทความผิดอาญาและวิธีพิจารณาที่แตกต่างกัน แต่โดยหลักการส่วนใหญ่แล้วเหมือนกัน แต่การพิจารณาคดีแบบ Contumace กระทำได้ง่ายกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่าซับซ้อนน้อยกว่า²⁴

2) การพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลย

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพิจารณาคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้ ทั้งนี้ถือว่าการที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลในคดีจำนวนมากและเป็นกรณีที่ไม่มีเหตุผลสมควรซึ่งผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงจากการกระทำความผิดและได้รู้ถึงการถูกดำเนินคดีในศาล ซึ่งมีจำเลยเป็นจำนวนมากที่หาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่ขึ้นศาลทั้งที่ได้รับการแจ้งตามปกติ หรือในบางครั้งก็ใช้วิธีการย้ายที่อยู่เพื่อไม่ให้มีการติดตามเรียกตัว²⁵ จำเลยซึ่งไม่มาปรากฏตัวในศาล หรือเคยปรากฏตัวหรือเคยถูกจับตัวแต่หนีไปก่อนที่จะมีคำพิพากษาจะต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีแบบ “Contumace”²⁶ การที่ศาลใช้วิธีพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยนี้สามารถกระทำได้ทันทีที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาล โดยที่ไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ต่างๆ ตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ใช้ความพยายามในการกำหนดมาตรการที่เป็นหลักประกันในการมาปรากฏตัวของจำเลยต่อศาลโดยได้กำหนดให้มีการประกาศอย่างเปิดเผยและได้กำหนดบทลงโทษ²⁷ การประกาศอย่างเปิดเผยได้กำหนดให้กระทำโดยการส่งหมายเรียกไปยังถิ่นที่อยู่ถาวรของจำเลยและปิดประกาศ

²³ André Vitu and Roger Merle. (2004). **TRAITE DE DROIT CRIMINEL TOME II**. pp. 830 - 831.

²⁴ Ibid. pp. 838 - 839.

²⁵ Ibid. p. 831.

²⁶ Ibid. pp. 838 – 839.

²⁷ Code de procédure pénale Article 627, 628.

ไว้ที่ทำการเทศบาลและที่ทำการของศาล รวมทั้งการประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ อีกฝ่ายได้ทราบถึงการพิจารณาที่ไม่มีตัวจำเลย เพื่อเรียกตัวจำเลยมาดำเนินคดีในศาลภายใน 10 วัน หลังจากนั้นหากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาล หรือไม่อาจมีการส่งหมายได้หัวหน้าศาลอาญาอุทธรณ์ หรือหัวหน้าศาลชั้นต้นที่มีขอบเขตอำนาจจะมีคำสั่งให้ดำเนินคดีโดยไม่มีตัวจำเลย (Contumace) และภายหลังจากที่ได้มีคำสั่งให้มีการดำเนินคดีโดยไม่มีตัวจำเลย หากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาล ภายใน 10 วัน (รวมทั้งสิ้น 20 วัน) ศาลก็ดำเนินคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้โดยถือว่าเป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย²⁸ การดำเนินคดีโดยไม่มีตัวจำเลยเช่นนี้จำเลยที่ไม่มาปรากฏตัวซึ่งจะต้องคำพิพากษาโดยศาล ถือว่ามีการฟังความสองฝ่ายแล้ว และในการพิจารณาคดีกรณีผู้ที่หลบหนีนี้ ในคดีแบบ Contumace การพิจารณาคดีจะกระทำในกระบวนการพิจารณาของศาลอาญาอุทธรณ์ตามปกติ การพิจารณานี้ แตกต่างไปจากหลักการพิจารณาตามปกติ คือมีการพิจารณาในห้องพิจารณาโดยเปิดเผย แต่ไม่มี ลูกขุนอยู่ร่วมในการพิจารณาดูด้วย คำพิพากษาของศาลอยู่ภายใต้การตรวจสอบสำนวนทางเอกสาร โดยไม่มีการสืบพยานบุคคลวิธีพิจารณาจึงไม่ได้เป็นไปตามหลักการรับฟังความทุกฝ่าย ไม่มีทนาย ที่จะมาโต้แย้งแทนผู้ที่หลบหนีที่ไม่อาจมาปรากฏตัวโดยที่ไม่มีเหตุอันสมควรหรือข้ออ้างใดๆ ต่อข้อกล่าวหา นั้น สำหรับคดีที่มีจำเลยหลายคนหรือเป็นคดีที่ผู้หลบหนีเป็นจำเลยร่วมกับบุคคลอื่น เขาจะเป็นผู้เดียวที่ถูกพิจารณาโดยกระบวนการพิจารณาแบบไม่มีตัวจำเลย ตามมาตรา 627 ในส่วน ของคำพิพากษานั้น ศาลอาจจะมีคำพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำ ของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดก็ต้องรับโทษ²⁹ และในการพิพากษาคดี ศาลไม่อาจใช้เหตุผลหย่อนผ่อนโทษกับการพิจารณาในกรณีนี้ได้³⁰ อีกทั้งการที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวนี้ ซึ่งผู้หลบหนีในสภาพเช่นนี้อาจต้องถูกยึดทรัพย์ให้ตกเป็นของแผ่นดินและถูกตัดสิทธิในความเป็น พลเมืองและต้องห้ามที่จะใช้สิทธิในทางศาล³¹ ดังนั้นหลักการของการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลย เช่นนี้ทำให้เห็นว่า ผู้บัญญัติกฎหมายได้จำกัดหลักประกันในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับ จำเลยที่หลบหนี³²

²⁸ André Vitu and Roger Merle. Op.cit. p. 839.

²⁹ Ibid. pp. 839 - 840.

³⁰ Code de procédure Pénale Article 632.

³¹ André Vitu and Roger Merle. Op.cit. p. 839.

³² Ibid. p. 840.

3) การเพิกถอนคำพิพากษาโดยไม่มีตัวจำเลย

การขอเพิกถอนการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยมีผลทำนองเดียวกับการขอพิจารณาคดีใหม่และการอุทธรณ์ แต่เดิมวิธีพิจารณาเพื่อขอพิจารณาคดีใหม่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะความผิดที่กล่าวหาตามความร้ายแรงแต่ภายหลังก็ได้มีการนำวิธีพิจารณาแบบเดียวกันมาใช้ การขอให้พิจารณาคดีใหม่เป็นไปตามหลักที่ว่าบุคคลไม่อาจถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดโดยไม่มีโอกาสต่อสู้ หรือโดยศาลยังไม่ได้มีโอกาสรับฟังข้อต่อสู้ของเขาผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับโอกาสที่จะให้การแสดงความเห็นต่อข้อกล่าวหาก่อนที่จะตัดสินของเขาจะมีข้อยุติโดยคำพิพากษาซึ่งเป็นสิทธิที่จะต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาที่ศาลไม่อาจจะละเลยหรือปฏิเสธสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้การพิจารณาคดีเพื่อขอพิจารณาใหม่เพื่อไม่มีตัวจำเลยมีเหตุผลมาจากการพิจารณาคดีที่ไม่มีประสิทธิภาพในเรื่องนี้มีผู้เห็นว่าไม่ควรพิพากษาคดีโดยไม่มีตัวจำเลย เช่นเดียวกับกฎหมายพวกเอง โกลแซกซอน เยอรมัน และสแกนดิเนเวีย เป็นต้น สิทธิที่เป็นขั้นพื้นฐานของบุคคลในเรื่องนี้ คือการได้มีโอกาสเสนอข้อต่อสู้ ศาลที่ไม่มีโอกาสได้ฟังข้อต่อสู้ของเขา จึงควรยึดการตัดสินคดีออกไปและทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ตัวจำเลยมาอยู่ร่วมในกระบวนการพิจารณาแนวทางนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติในอนุสัญญาของยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มาตรา 6 ที่กำหนดให้ต้องมีการพิจารณาโดยฟังความทุกฝ่าย รวมทั้งยังมีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 14 ที่กำหนดหลักประกันสิทธิที่จะปรากฏตัวและเสนอข้อต่อสู้ด้วยตนเอง³³

การลงโทษผู้หลบหนี ถือว่าเป็นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดภายใต้เงื่อนไขที่อาจมีการเพิกถอนได้³⁴ การเพิกถอนการลงโทษเนื่องจากคำพิพากษา กรณี Contumace จะมีขึ้นต่อเมื่อผู้หลบหนีมาปรากฏตัวภายในเวลาของอายุความการลงโทษหรือกรณีผู้หลบหนีถูกจับภายในอายุความลงโทษ เช่น กรณีที่เป็นโทษอาญาอุกฉกรรจ์ที่มีอายุความ 20 ปี เป็นต้น การเพิกถอนคำพิพากษาเป็นกระบวนการไม่มีแบบพิธีอะไรมาก โดยจะมีการเริ่มพิจารณาคดีใหม่ด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามปกติโดยศาลที่มีลูกขุน การตัดสินคดีจึงดำเนินการไปตามหลักฟังความสองฝ่าย³⁵ ซึ่งการยื่นคำร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาโดยไม่มีตัวจำเลยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

³³ André Vitu and Roger Merle. Op.cit. pp. 830 – 832.

³⁴ Ibid. p. 840.

³⁵ Ibid. pp. 841 – 842.

(1) เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ส่งคำพิพากษาคดีที่ได้มีการพิจารณาลับหลัง โดยเป็นไปตามบทบัญญัติตั้งแต่ มาตรา 550 เป็นต้นไป³⁶

(2) คำพิพากษาในคดีที่ได้พิจารณาลับหลังจำเลยจะถือว่าไม่มีผลบังคับ หากจำเลยยื่นคำร้องขอให้ยกคำพิพากษา³⁷

(3) การยื่นคำร้องขอให้ยกคำพิพากษาลับหลังจำเลยให้ยื่นต่อพนักงานอัยการ และต้องแจ้งให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบ และในกรณีที่จำเลยถูกควบคุมตัวไว้ให้ยื่นคำร้องดังกล่าวต่อพัสดี³⁸

(4) กรณีหากจำเลยเป็นผู้รับหมายบังคับคดีไว้ด้วยตนเอง คำร้องขอให้ยกคำพิพากษาลับหลังจำเลยจะต้องยื่นภายใน 10 วัน นับแต่ได้รับหมาย ในกรณีที่จำเลยอยู่ในประเทศฝรั่งเศส แต่หากจำเลยอยู่ในประเทศอื่นให้ยื่นคำร้องขอภายใน 1 เดือนนับแต่ได้รับหมาย³⁹

(5) หากจำเลยไม่ได้เป็นผู้รับหมายบังคับคดีไว้ด้วยตนเอง คำร้องขอให้ยกคำพิพากษาลับหลังจำเลยต้องยื่นภายใน 10 วัน นับแต่วันที่หมายได้ส่งถึงถิ่นที่อยู่ของจำเลยหรือสำนักงานเขตของจำเลยหากจำเลยอยู่ในฝรั่งเศส หรือภายใน 1 เดือนนับแต่วันส่งถึง หากจำเลยอยู่ในประเทศอื่น

การยื่นคำร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาลับหลังจำเลยนั้นสามารถทำได้ทั้งในส่วนตัวอาญาและคำขอในส่วนแพ่งภายใต้กำหนดอายุความคดีอาญา⁴⁰ การยกเลิกการลงโทษตามคำพิพากษาเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ แม้ตัวผู้หลบหนีเองก็ไม่อาจร้องขอให้คงไว้ซึ่งคำพิพากษาไม่เว้นแม้ส่วนที่เป็นผลดีแก่จำเลย แต่การพิจารณาคดีใหม่บางกรณีก็ย่อมมีข้อยกเว้น โดยการสืบพยานอาจทำได้ด้วยการอ่านบันทึกคำให้การหรือข้อซักถามที่เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากไม่อาจให้พยานที่เสียชีวิตไปแล้วมาเบิกความได้⁴¹

แต่อย่างไรก็ตาม การเพิกถอนคำพิพากษาโดยไม่มีตัวจำเลยด้วยการขอพิจารณาใหม่นี้ต้องกระทำภายใต้อายุความฟ้องร้อง หรืออาจกล่าวได้ว่าการลงโทษผู้หลบหนีตามคำพิพากษาโดยไม่มีตัวจำเลยนั้นไม่อาจถูกเปลี่ยนแปลงได้ถ้าผู้หลบหนีปล่อยให้อายุความฟ้องร้องล่วงเลยไปโดยมิได้ปรากฏตัว หรือเพราะเหตุที่ตายไปก่อนการเพิกถอนคำพิพากษาจึงไม่อาจเป็นไปได้

³⁶ Code de procédure Pénale Article 488.

³⁷ Ibid. Article 489.

³⁸ Ibid. Article 490, 490-1.

³⁹ Ibid. Article 491.

⁴⁰ Ibid. Article 492.

⁴¹ André Vitu and Roger Merle. Op.cit. p. 842.

รวมถึงการลงโทษปรับก็เป็นที่สุด การจำกัดสิทธิต่างๆ ก็ยังคงอยู่หากอายุความการลงโทษครบกำหนดแล้ว⁴²

3.2 การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา

3.2.1 หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประกอบไปด้วยกฎที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาขึ้นและได้มีการดำเนินคดีฟ้องร้อง ความผิดทางอาญาได้ถูกนิยามโดยรัฐบาลกลาง (Federal Government) และรัฐบาลระดับมลรัฐ (State Government) โดยรัฐบาลกลางได้มีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาของรัฐบาลกลางเพื่อควบคุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกเขตของมลรัฐต่างๆ หรือการกระทำความผิดที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลกลางหรือการพัฒนาประเทศ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ถูกบัญญัติไว้ในบรรพที่ 18 ของประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา โดยมลรัฐต่างๆ สามารถบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ใช้ในการดำเนินคดีอาญาของรัฐตนเองได้ แต่กระบวนการดังกล่าวต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา เช่น รัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลย (U.S. Constitution Bill of Rights) ซึ่งให้ความคุ้มครองขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิในการพิจารณาคดีโดยลูกขุน สิทธิในการปฏิเสธไม่ให้การ สิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน โดยมลรัฐต่างๆ สามารถให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในมลรัฐได้มากกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่ห้ามน้อยกว่าที่ได้กำหนดไว้

ระบบกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นทั้งระบบไต่สวนและกล่าวหา วิธีพิจารณาความอาญาจำเป็นที่จะต้องทำให้ได้ดุลระหว่างสิทธิของจำเลยและความมีส่วนได้เสียของรัฐในการมีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงถูกบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิทธิของจำเลยนั้นได้รับการปกป้อง⁴³

⁴² André Vitu and Roger Merle. Ibid. p. 842.

⁴³ Criminal procedure: an overview. from

1) ประเภทความผิดอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยรัฐบาลกับบุคคลที่ได้กระทำการซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ในคดีอาญา รัฐโดยพนักงานอัยการเป็นฝ่ายเริ่มคดี โดยการฟ้องร้อง จำเลยที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาจถูกจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดอาญา หมายความว่า การกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามมิให้กระทำหรือสั่งให้มีหน้าที่ต้องกระทำ ความผิดอาญาส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติโดยรัฐบาลในระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐและรัฐบาลกลาง ประมวลกฎหมายอาญาในแต่ละรัฐแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ได้มีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญากลาง (The Model Penal Code (MPC)) ไว้เป็นต้นแบบในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดของกฎหมายอาญา

ความผิดอาญาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

(1) ความผิดอาญาประเภท Felonies คือ ความผิดที่มีโทษร้ายแรงและเป็นความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือข่มขืนกระทำชำเรา

(2) ความผิดอาญาประเภท Misdemeanor คือ ความผิดในคดีเล็กน้อยและเป็นคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีค่าเล็กน้อย หรือความผิดฐานไม่ข้ามถนนตรงทางข้าม

โดยบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการซึ่งกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิด ความผิดอาญาโดยทั่วไปเว้นแต่ในกรณีความผิดที่ต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (strict liability crime) ประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน ได้แก่ องค์ประกอบภายนอก (act, or “actus reus,”) และ องค์ประกอบภายใน (a mental state, or “mens rea”) พนักงานอัยการจำต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดครบทั้งองค์ประกอบภายนอกและภายในในความผิดนั้น และจะต้องทำให้คณะลูกขุนหรือผู้พิพากษาเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง (prove beyond reasonable doubt)⁴⁴

2) สิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน (Right to jury trial)

ในการดำเนินวิธีพิจารณาคดีอาญาไม่ว่าในศาลระดับรัฐบาลกลาง (Federal courts) หรือระดับมลรัฐ (State courts) จะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่หก ซึ่งมีใจความบางตอนว่า ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุกคดี ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิจะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและโดยเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่เป็นกลางของรัฐและของเขตที่กระทำความผิดอาญานั้นได้เกิดขึ้น... (In all criminal prosecutions, the accused shall

⁴⁴ Criminal Law: an overview. from http://www.law.cornell.edu/wex/index.php/Criminal_law

enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed...)

บทบัญญัตินี้เดิมมิใช่บังคับเฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลในระดับรัฐบาลกลาง (Federal criminal prosecutions) อย่างไรก็ตาม ในปี 1968 ศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินว่า สิทธิในการพิจารณาคดีโดยลูกขุนในคดีอาญานั้น มีความสำคัญมากและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมายตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่สิบสี่ (The Fourteenth Amendment's Due Process Clause) (Duncan v. Louisiana, 391 U.S. 145) ดังนั้นจึงเป็นการบังคับให้ทุกรัฐจะต้องมีการพิจารณาคดีโดยลูกขุนในการพิจารณาคดีอาญา อนึ่ง ต่อมาศาลสูงได้วางหลักใหม่ว่า สิทธิในการพิจารณาคดีโดยลูกขุนนั้น จำต้องมีตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเฉพาะในกรณีความผิดอาญาที่ "ร้ายแรง" ซึ่งได้แก่ ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไป กระนั้น แต่ละรัฐมีสิทธิที่จะจัดให้มีการพิจารณาคดีโดยลูกขุนแม้ในความผิดที่มีโทษจำคุกต่ำกว่าหกเดือน และจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะสละไม่ให้มีการพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้เสมอ⁴⁵

3.2.2 หลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย

1) การพิจารณาคดีต้องทำโดยเปิดเผย (Right to a public trial)

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6⁴⁶ มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักการพิจารณาโดยเปิดเผยเป็นหลักที่มีความสำคัญที่ทำให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม และประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งกรณีสื่อมวลชนมีสิทธิในการเข้าร่วมฟังการพิจารณาได้ แต่ในทางปฏิบัติ ศาลจะไม่อนุญาตให้มีการถ่ายภาพ หรืออัดเสียงเพื่อการโฆษณาเผยแพร่ อีกทั้งในบางครั้งศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็น ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งไม่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีออกจากห้องพิจารณาคดี เช่น เพื่อคุ้มครองของพยาน หรือเพื่อรักษาความลับของทางราชการ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน⁴⁷

⁴⁵ Right to jury trial. from http://www.ajs.org/jc/juries/jc_right_owerview.asp#criminal

⁴⁶ AMENDMENTS TO THE U.S. CONSTITUTION ; AMENDMENT VI: "In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the state and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses"

⁴⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 96.

2) สิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน (Right to confrontation withness)

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการเผชิญหน้ากับพยานบุคคล ซึ่งบัญญัติว่า “ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุกคดี ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและโดยเปิดเผยโดยคณะลูกขุนที่เป็นกลางของรัฐและของเขตที่การกระทำความผิดอาญานั้นได้เกิดขึ้นในเขตนั้น ซึ่งรัฐหรือเขตดังกล่าวจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้บัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงลักษณะและมูลแห่งข้อกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยานฝ่ายที่ปฏิปักษ์ มีสิทธิที่จะนำสืบพยานที่จะเป็นประโยชน์แก่คดีของตน และมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ”⁴⁸

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่หก ได้กล่าวถึงสิทธิของจำเลยที่จะเผชิญหน้ากับคู่ความฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายตนเอง จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและสืบพยานในศาลต่อหน้าตนเอง ซึ่งเป็นระบบที่บังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา เหตุผลที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเลือกใช้ระบบนี้ เนื่องจากหากมีการอนุญาตให้พิจารณาลับหลังจำเลยได้ บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจถูกพิพากษาให้ได้รับโทษทางอาญาโดยไม่ทราบมาก่อนว่าตนถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีในศาลและไม่มีโอกาสที่จะต่อสู้คดีและคัดค้านหลักฐานต่างๆ ที่พนักงานอัยการนำสืบ⁴⁹ สิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานของจำเลยนี้ถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญประการหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันแก่จำเลยว่าพยานที่เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนต้องมาแสดงข้อเท็จจริงและปรากฏตัวต่อศาล และถือเป็นสิทธิที่จำเลยจะได้อยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี⁵⁰ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในส่วนที่กล่าวถึงสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยานให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการเผชิญหน้ากับพยานที่เป็นปฏิปักษ์กับตนในการพิจารณาคดีอาญา สิทธินี้ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อช่วยสนับสนุนบทบาทของการพิจารณาคดีในการสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิด “เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่นำสืบยันจำเลย ในระบบกล่าวหาจึงมีการใช้มาตรการต่างๆ ในการตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าว”⁵¹ มาตรการต่างๆ นั้น ประกอบด้วยการเผชิญหน้าระหว่างจำเลยและพยานฝ่ายตรงข้ามในระหว่างที่พยานฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ให้การในชั้นศาลและโอกาสของฝ่ายจำเลยในการถามค้านพยานฝ่ายโจทก์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จำเลยมีสิทธิ

⁴⁸ Christopher E. Smith. (2003). **Criminal procedure**. p. 418.

⁴⁹ Ibid. p. 324.

⁵⁰ Gilbert B. Stuekey. Op.cit. p. 107.

⁵¹ Maryland v. Craig 497 U.S. 836 (1990).

ที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยในทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา⁵² สิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานของจำเลยนี้ ทำให้จำเลยสามารถถามค้านพยานในขณะที่พยานกำลังเบิกความระหว่างการพิจารณาคดี โดยผลจากการถามค้านจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล และทำให้ลูกขุนมีโอกาสนำในการเผชิญหน้ากับพยาน จึงเป็นเหตุให้คณะลูกขุนเห็นได้ว่าคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด⁵³ และนอกจากนี้การที่จำเลยมีสิทธิถามค้านทำให้จำเลยสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานและความรู้ของพยานในส่วนที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงของคดีสิทธิในการถามค้านนั้น...มีความสำคัญมากสำหรับความน่าเชื่อถือของกระบวนการสืบหาข้อเท็จจริงการถามค้าน⁵⁴ “เป็นวิธีการหลักซึ่งความน่าเชื่อถือของพยานและความจริงจากการให้การได้ถูกตรวจสอบ อันที่จริงแล้วศาลยุติธรรมได้ตระหนักว่า การถามค้านนั้นเป็นมาตรการหรือเครื่องมือทางกฎหมายที่ดีที่สุดในการค้นหาความจริง”⁵⁵

3) การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย

โดยหลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยาน ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่ง จึงได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบการพิจารณาและสืบพยานในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยก็มีข้อยกเว้น ในกรณีที่จำเลยได้หายตัวไปหรือไม่มาศาลระหว่างการพิจารณาคดี ศาลถือว่าพฤติกรรมดังกล่าวของจำเลยเป็นการที่จำเลยได้สละสิทธิในการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าตนแล้ว⁵⁶ จำเลยอาจถูกสั่งให้ออกจากห้องพิจารณา หากจำเลยขัดขวางการพิจารณา ศาลฎีกาหรือศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวว่า การสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณานี้ควรเป็นวิธีการสุดท้ายที่ศาลจะใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล แม้ว่าในบางครั้งศาลอาจไม่มีทางเลือกอื่นมากนักในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล นอกจากการสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาก็ตาม ในคดีอาญาจำเลยได้ข่มขู่และด่าว่าศาลในระหว่างการพิจารณา ศาลฎีกาได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาตอนหนึ่งว่า...มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องมีศักดิ์และสิทธิ์ ดำเนินไปด้วยความมีระเบียบและอยู่ในความสงบเรียบร้อย จำเลยที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างมากในห้องพิจารณาจะต้อง

⁵² John N. Ferdico. (2005). **Criminal procedure for the criminal justice professional**. p. 25.

⁵³ Lawrence J. Culligan. **Corpus juris secundum** (volume 23). pp. 405 - 406.

⁵⁴ Kentucky V. stincer, 482 US. 730, 736. (1987).

⁵⁵ John N. Ferdico. Op.cit. p. 26.

⁵⁶ Taylor V. united states. (1973).

ได้รับบทลงโทษ⁵⁷ ในคดีนี้ผู้พิพากษาศาลฎีกาเชื่อว่าผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ต้องประสพกับจำเลยที่ประพฤตินั้นไม่เหมาะสมไม่เรียบร้อยและขัดขวางการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามมาตรการในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัวในการนำมาตราการต่างๆ ที่มีอยู่มาบังคับใช้ ดังนั้นจึงอยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นในการตัดสินใจใช้มาตรการใดมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีหนึ่งๆ ศาลฎีกาเห็นว่าตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจผู้พิพากษาในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีในกรณีจำเลยขัดขวางการพิจารณาอย่างน้อย 3 วิธี ดังต่อไปนี้

- (1) มัดจำเลยไว้กับเก้าอี้และใช้ผ้าปิดปากจำเลยไม่ให้พูด ซึ่งในกรณีนี้ยังคงทำให้คดีมีการพิจารณาและสืบพยาน โดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยต่อไป
- (2) เตือนจำเลยว่า จำเลยกำลังละเมิดอำนาจศาลและมีบทลงโทษสำหรับการละเมิดอำนาจศาล
- (3) การควบคุมตัวจำเลยออกนอกห้องพิจารณาคดีจนกว่าจำเลยจะสัญญาว่าจะประพฤตินั้นให้เหมาะสม

การสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาสามารถกระทำได้ แต่ควรใช้เมื่อไม่มีวิธีอื่นที่สามารถรักษาความสงบในการพิจารณาคดีได้แล้ว ในคดีดังกล่าวต่อไปนี้ขอพิจารณาสถานการณ์ที่จะสามารถมีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ ในกรณีที่จำเลยไม่ยินยอมมาปรากฏตัวที่ศาลหรือมีเหตุอื่นที่ไม่สามารถปรากฏตัวได้⁵⁸

ในปี 1977 เฮเลน “ฮอลลี” แม็คคัลล์ อายุ 30 ปี ได้หายตัวไป เธอเป็นผู้หญิงที่มาจากตระกูลที่ร่ำรวยในรัฐเท็กซัส โดยเธออาศัยอยู่ในเมืองฟิลาเดลเฟียกับแฟนหนุ่มชื่อ นายไอรา ไอซอน ซึ่งเป็นอดีตผู้นำกลุ่มฮิปปี้ ซึ่งรู้จักบุคคลที่มีชื่อเสียงในเมืองฟิลาเดลเฟียมากมาย เนื่องจากเขาเคยลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี และนายไอซอนยังจัดงานแสดงทางศิลปะ และจัดคอร์สฝึกอบรมเกี่ยวกับการค้นพบตนเอง ปรากฏว่าวันหนึ่งแม็คคัลล์ได้หายตัวไปจากบ้าน โดยไอซอนอ้างว่าแม็คคัลล์ได้ออกไปจากบ้านเพื่อไปซื้อของและไม่กลับมาอีกเลย สิบแปดเดือนหลังจากนั้น ตำรวจพบซากศพของแม็คคัลล์ในตู้ใส่เสื้อผ้าของนายไอซอน นายไอซอนกล่าวอ้างว่าตนเองบริสุทธิ์และได้รับการประกันตัว บุคคลที่มีชื่อเสียงในเมืองฟิลาเดลเฟียต่างเชื่อว่านายไอซอน ผู้ซึ่งรักสันติภาพและมีจิตใจที่ดีไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีนี้ เมื่อวันพิจารณาคดีมาถึง นายไอซอนได้หายตัวไป พนักงานตำรวจได้สืบทราบชื่อนายไอซอนได้หลบหนีออกนอกประเทศไปแล้ว มีรายงานแจ้งว่ามีการพบเห็นนายไอซอนที่ประเทศไอร์แลนด์และสวีเดน แต่ทางการยังไม่สามารถจับตัวนายไอซอนได้

⁵⁷ Illinois V.Allen; 397 U.S. 337. (1970).

⁵⁸ Christopher E. Smith. Op.cit. p. 324.

เมื่อพนักงานอัยการประจำเมืองฟิลาเดเฟียเกรงว่าความทรงจำของพยานบุคคลของฝ่ายตนจะหายไป จึงได้มีการพิจารณาตัดสินหลังนายไอซอนในปี 1993 ศาลพิพากษาตัดสินว่านายไอซอนมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น พนักงานสอบสวนเมืองฟิลาเดเฟียยังคงสืบหาตัวนายไอซอนอย่างต่อเนื่องและในปี 1997 พนักงานสอบสวนได้รับเบาะแสว่านายไอซอนได้พักอาศัยอยู่ในประเทศฝรั่งเศสกับอดีตแฟนสาว สัญชาติสวีเดน โดยเปลี่ยนชื่อใหม่ ซึ่งตำรวจสามารถจับกุมตัวนายไอซอนได้ที่บ้านหลังดังกล่าว โดยตำรวจฝรั่งเศสพบบุคคลในบ้านดังกล่าวที่อ้างว่าชื่อ นายแมลลอน แต่ลายพิมพ์นิ้วมือของนายแมลลอน ตรงกับของนายไอซอน นายไอซอนว่าจ้างทนายฝรั่งเศสเพื่อคัดค้านการส่งตัวเองกลับไปดำเนินคดีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ทนายของนายไอซอนอ้างว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่เป็นธรรมเพราะมีการยอมให้มีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้และประเทศสหรัฐอเมริกายังมีโทษประหารชีวิต และไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของประเทศภาคพื้นยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จากรายงานของนักข่าวที่ติดตามคดีนี้อย่างใกล้ชิดได้รายงานว่า ทนายของนายไอซอน ใช้ประเด็นถึงความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเด็นหลักในการคัดค้านการส่งตัวนายไอซอนกลับไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ความตอนหนึ่งของคำคัดค้านมีว่า...ข้อโต้แย้งประการหนึ่งของฝ่ายจำเลย คือจำเลยมีความประสงค์จะให้ผู้พิพากษาชาวฝรั่งเศสที่พิจารณาคดีไม่อนุญาตในการส่งผู้ร้ายในคดีนี้ข้ามแดน และให้แจ้งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกว่าเหตุผลที่ไม่อนุญาตนั้นเนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ป่าเถื่อน...ผู้พิพากษาชาวฝรั่งเศสเห็นด้วยกับข้อโต้แย้งของฝ่ายจำเลยและปฏิเสธที่จะส่งตัวนายไอซอนกลับมาดำเนินคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา นายไอซอนถูกปล่อยตัวภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาท้วงคำตัดสินและนัยยะของคำตัดสินดังกล่าวที่กล่าวหาว่าระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาไม่เป็นธรรม เพื่อที่จะปฏิเสธข้อครหาจากศาลฝรั่งเศส สภาแห่งรัฐฟิลาเดเฟียได้ออกกฎหมายพิเศษเพื่อที่จะให้นายไอซอนได้รับการพิจารณาคดีใหม่ ภายหลังจากนั้นอีกเป็นเวลาสองปีที่มีการอุทธรณ์ ศาลฝรั่งเศสได้มีคำสั่งให้ส่งตัวนายไอซอนไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาใหม่ในปี 1999 นายไอซอนได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลดังกล่าวตามกฎหมายฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ศาลในคดีนี้ได้มีคำสั่งถึงที่สุดให้ส่งตัวนายไอซอนมาดำเนินคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา นายไอซอนถูกส่งตัวมายังประเทศสหรัฐอเมริกาในปี 2001⁵⁹

⁵⁹ Christopher E. Smith. Ibid. p. 325.

จากการศึกษาวิธีพิจารณาคดีของทั้งสองประเทศดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่า โดยหลักการทั่วไป ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกามีหลักการพิจารณาคดีที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย และเป็นหลักการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิถามค้านพยาน แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาก็ยังมีบทบัญญัติที่การพิจารณาคดีสามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละประเทศ และนโยบายของรัฐในการพัฒนาระบบการพิจารณาคดี และนอกจากนี้ก็ยังมีบทบัญญัติที่ให้โอกาสจำเลยในการต่อสู้คดีโดยการร้องขอพิจารณาคดีใหม่ด้วยเหตุผลที่ว่าบุคคลไม่อาจถูกพิพากษาลงโทษโดยที่ไม่มีโอกาสต่อสู้คดี หรือไม่รู้ว่าตนถูกฟ้องได้

บทที่ 4

การสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

หลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยตามกฎหมายของไทยพบว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ ได้แก่ มาตรา 172 ทวิ มาตรา 180 มาตรา 230 และมาตรา 237 ทวิ โดยในแต่ละมาตราก็มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และนอกจากนี้ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็มีบทบัญญัติให้ศาลพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้เช่นกัน ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงแนวความคิดในระบบการดำเนินคดีที่เป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ในกฎหมายไทย

4.1 ระบบการดำเนินคดี

4.1.1 ระบบกล่าวหา (Accusatorial หรือ adversary system) ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่มีบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ผู้เสียหาย ได้นำเรื่องมาฟ้องร้องกล่าวหาบุคคลหนึ่งต่อผู้มีอำนาจในการชำระความ เพื่อให้ผู้มีอำนาจนั้นชำระความให้แก่ตน¹ ระบบกล่าวหานี้เป็นระบบที่ใช้กันอยู่ในประเทศอังกฤษและประเทศอเมริกา หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) เป็นประเทศในสกุลของกฎหมายจารีตประเพณี² ในระบบกล่าวหา มีการพิจารณาคดีในลักษณะของการ “ต่อสู้” ระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย โดยให้คู่ความแต่ละฝ่ายนำเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ของตนต่อศาล และเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ในระบบนี้ถือหลักว่า คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องมาศาลในฐานะเท่าเทียมกัน ส่วนศาลนั้นจะวางตัวเป็นกลาง และเป็นเพียงผู้ควบคุมการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด และมีหน้าที่เพียงพิจารณาคดีตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น³ และสิ่งที่ถือว่าเป็นกลไกสำคัญในระบบนี้ ก็คือ

¹ ชวลิต โสภณวัต. เล่มเดิม. หน้า 36.

² มนุ รักรัตนศิริกุล. (2534). “บทบาทของศาลต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหา.” รพี 34 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). หน้า 31.

³ Catherine Elliott and Frances Quinn. (2000). *English Legal System* (3 rd ed.). p. 237.

“การถามค้าน” (Cross – examination) ในระบบกล่าวหาเชื่อว่าการเปิดโอกาสให้ผู้ความฝ่ายตรงข้ามถามค้านพยานของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพิสูจน์ความจริง

ตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น³ และสิ่งที่ถือว่าเป็นกลไกสำคัญในระบบนี้ ก็คือ “การถามค้าน” (Cross – examination) ในระบบกล่าวหาเชื่อว่าการเปิดโอกาสให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามถามค้านพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพิสูจน์ความจริง⁴ ในระบบกล่าวหา คู่ความในคดีจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสืบพยานเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย โดยศาลไม่สามารถที่จะสืบพยานได้เอง เว้นแต่กรณีจำเป็นเพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในเวลาพยานเบิกความและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามศาลก็ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการซักถาม จึงอาจกล่าวได้ว่าศาลไม่สามารถสืบพยานนอกเหนือไปจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ⁵ จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีแบบระบบกล่าวหาเป็นการที่จะนำไปสู่ความจริงในคดีได้ เกิดจากการที่คู่ความทั้งสองฝ่ายได้เผชิญหน้าในลักษณะของการต่อสู้กัน และเกิดจากการถามค้านพยานฝ่ายปรปักษ์

การดำเนินคดีระบบกล่าวหาสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ศาลทำหน้าที่เป็นคนกลาง ควบคุมดูแลให้คู่ความทั้งสองฝ่ายดำเนินคดีไปตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัด ศาลไม่มีหน้าที่ในการเริ่มต้นสืบพยาน และรวมถึงการซักถามหรือถามค้าน เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในกรณีที่คำพยานยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เข้าใจได้⁶ ศาลไม่มีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมและไม่มีอำนาจช่วยคู่ความแสวงหาพยานหลักฐาน
- 2) ระบบกล่าวหา มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัด ศาลใช้ดุลพินิจได้น้อย มีบทคัดพยานที่เด็ดขาด การซักถามหรือถามค้านเป็นไปโดยเคร่งครัด มีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอโดยคณะลูกขุน
- 3) ลักษณะของการดำเนินคดีเป็นลักษณะของการต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน การดำเนินการพิจารณามีลักษณะเปิดเผยต่อหน้าจำเลย จำเลยมีโอกาสเผชิญหน้ากับพยาน และเชื่อว่าการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงนั้นเกิดจากการที่จำเลยได้ใช้สิทธิในการถามค้าน ในระบบนี้ศาลไม่ช่วยเหลือโจทก์ในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งบางครั้งศาลพิพากษายกฟ้องทั้งที่ปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด⁷

³ Catherine Elliott and Frances Quinn. (2000). **English Legal System** (3 rd ed.). p. 237.

⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 5.

⁵ Henry I Abraham. (1980). **The judicial process** (4 th ed.). p. 104.

⁶ มนุ รั้ววัฒนศิริกุล. เล่มเดิม. หน้า 31.

⁷ เข็มชัย ชูดวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 4.

4.1.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ระบบไต่สวนเป็นระบบที่ใช้อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความในประเทศภาคพื้นยุโรป หรือในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น หลักสำคัญก็คือ ในการค้นหาความจริงเป็นหน้าที่ของศาล ศาลมีบทบาทในการสืบพยานหรือดสืบพยาน และมีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาล ในการถามพยานศาลเป็นผู้ถามพยานก่อน จากนั้นคู่ความจึงค่อยซักถาม ศาลมีอำนาจกว้างขวางในการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน และดุลพินิจนี้มักถูกโต้แย้งไม่ได้ และศาลยังมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ ศาลจะทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงเพื่อหาข้อยุติ คู่ความมีหน้าที่เสนอพยานหลักฐานเพื่อช่วยเหลือศาลให้ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง⁸ ในการแสวงหาความจริงในระบบไต่สวนนี้มีแนวความคิดว่า “รัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย” ดังนั้นรูปแบบในการดำเนินคดีจึงเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐ ซึ่งไม่มีลักษณะของการดำเนินคดีแบบต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่าย⁹ จึงเห็นได้ว่าสาระสำคัญของระบบไต่สวนอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจะค้นหาความจริงได้ จึงไม่มีการวางระเบียบที่จะให้คู่ความต้องมาปฏิบัติต่อหน้าศาล เพื่อต่อสู้กันอย่างไรในระบบกล่าวหา¹⁰ จึงอาจกล่าวได้ว่าในระบบไต่สวนนี้คู่ความอาจไม่ต้องการเผชิญหน้ากัน (Confrontation) ต่อหน้าศาล คือ การพิจารณาและสืบพยานอาจทำกลับหลังจำเลยได้¹¹

การดำเนินคดีระบบไต่สวนอาจสรุปได้ดังนี้

- 1) ศาลมีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการพิจารณาและถือเป็นอำนาจหน้าที่หลักของศาล
- 2) คู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีเป็นเพียงผู้มีส่วนที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงในคดี
- 3) ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมไม่ถูกจำกัดแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น¹²

⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 4 - 5.

⁹ Thomas volkmann-schluck. Op.cit. p. 13.

¹⁰ โอสโต โกซิน. เล่มเดิม. หน้า 4 - 5.

¹¹ ชาวเลิศ โสภณวัต. เล่มเดิม. หน้า 36.

¹² N. Gary Holten and Lawson L. Lamar. (1991). **The criminal courts**. p. 24.

4.2 หลักการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการสืบพยานบุคคลในคดีอาญามีหลักอยู่ว่า “การพิจารณาและการสืบพยานต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ปรากฏตามมาตรา 172 หลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลยนี้ ถือเป็นหลักของระบบกล่าวหาที่บัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงได้เอง หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรานั้น มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ซึ่งก็เป็นไปตามหลักการของระบบได้ส่วน ดังนี้

4.2.1 การสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1) การสืบพยานลับหลังจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ

กรณีตามมาตรา 172 ทวิ บัญญัติว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรคสอง แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

(3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ (3) ลับหลังจำเลยคนใดไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้นแม้ว่าจะเข้าหลักเกณฑ์แห่งข้อยกเว้นของมาตรา 172 ทวิ แต่ก็ยังเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาลับหลังจำเลยหรือไม่ก็ได้

การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ นี้ สามารถกระทำได้ ต่อเมื่อศาลได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง สอบถามคำให้การจำเลยและบันทึกคำให้การจำเลย และเมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อให้ดำเนินคดีโดยไม่ชักช้า ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้

มาตรา 172 ทวิ (1) ศาลสามารถสืบพยานลับหลังได้โดยกฎหมายมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของจำเลยในคดีที่เป็นความผิดเล็กน้อย จำเลยอาจขออนุญาตศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานได้เมื่อจำเลยมีทนายความ ซึ่งโดยปกติแล้วศาลก็จะอนุญาตตามที่จำเลยขอ

มาตรา 172 ทวิ (2) เป็นกรณีที่คดีนั้นมีจำเลยหลายคน แต่จำเลยบางคนไม่ยอมมาศาลในวันนัดสืบพยานโจทก์ ซึ่งโดยปกติหากจำเลยไม่มาศาลต้องเลื่อนการพิจารณาไป มิฉะนั้นแล้วการพิจารณาการสืบพยานก็ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย จึงเป็นการขัดกับหลักตามมาตรา 172 แต่ตามมาตรา 172 ทวิ (2) นี้ กฎหมายมีเจตนาคุ้มครองจำเลยคนที่มาศาลโดยศาลสามารถพิจารณาและสืบพยานเฉพาะจำเลยคนที่มาศาลไปได้ แต่ต้องมีเงื่อนไขว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบนั้นต้องไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนที่ไม่มาศาล

มาตรา 172 ทวิ (3) เป็นกรณีที่คดีนั้นมีจำเลยหลายคนเช่นกัน เนื่องจากจำเลยบางคนไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานจำเลย โดยทั่วไปก็ไม่สามารถสืบพยานจำเลยไปได้ เนื่องจากขัดกับหลักตามมาตรา 172 ที่ต้องทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งกรณีนี้กฎหมายก็ให้ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยคนที่ไม่มาศาลได้

ข้อสังเกตของมาตรา 172 ทวิ (1) นั้น แม้ผลการพิจารณาและการสืบพยานลับหลังจะส่งผลเสียหายแก่จำเลย ศาลก็สามารถรับฟังในทางที่เป็นผลเสียแก่จำเลยได้ เนื่องจากจำเลยมีทนายความคอยช่วยเหลือในการดูแลผลประโยชน์อยู่แล้ว กรณีนี้จึงแตกต่างกับมาตรา 172 ทวิ (2) และ (3) ที่ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและสืบพยานที่กระทำลับหลังเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนที่ไม่ได้อยู่ด้วยในการสืบพยาน ซึ่งก็เป็นไปตามมาตรา 172 ทวิ วรรคท้าย

สำหรับเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ถือเป็น การนำหลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้ โดยมาตรา 172 ทวิ นี้ เป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 และที่สำคัญก็คือมาตรา 172 ทวิ (1) โดยความเดิมของ (1) มีความว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรคสองแล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

“ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน” จึงเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติเดิมของมาตรา 172 ทวิ (1) นั้น กำหนดอัตราโทษจำคุกไว้เพียงไม่เกิน 3 ปี และมีการกำหนดโทษปรับเพียงไม่เกิน 5,000 บาท และรวมถึงโทษทั้งจำทั้งปรับด้วย ต่อมาความเดิมของมาตรา 172 ทวิ (1) ถูกยกเลิกโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้ยังคงเนื้อความเดิมของมาตรา 172 ทวิ วรรคหนึ่งไว้ มีความว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรคสองแล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้ “(1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน” จึงเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติ (1) ที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวได้มีการขยายโทษจำคุกเพิ่มขึ้นจากเดิม 3 ปี เป็นจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี โดยไม่คำนึงถึงโทษปรับ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ซึ่งคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวโดยมากแล้วถือเป็นคดีที่มีความผิดเล็กน้อย และได้มีการตัดบทบัญญัติที่มีทั้งโทษจำคุกและปรับออกไป แต่ทั้งนี้ การที่ศาลจะใช้มาตรการในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยเช่นนี้ได้ ต้องดำเนินการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้ชัดเจนไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจรรยางานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป ซึ่งก็เป็นไปตามมาตรา 172 วรรคสอง

ดังนั้น ในการที่ศาลจะดำเนินการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังกล่าวต้องครบหลักเกณฑ์ตามมาตรา 172 วรรคสอง และมาตรา 172 ทวิ (1) จึงจะดำเนินการได้ เหตุผลของเรื่องในการเพิ่มบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้นั้น ก็เนื่องมาจากการคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะไม่ต้องมาศาลทำให้จำเลยไม่ต้องเสียเวลา เพราะการพิจารณาคดีในศาล ในทางปฏิบัติหากไม่มีตัวจำเลย การเลื่อนคดีในศาลจึงเป็นเรื่องปกติ และในการเลื่อนคดีแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นระยะเวลาานพอสมควร อีกทั้งการเลื่อนคดีเป็นระยะเวลานานๆ จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดี โดยต้องเริ่มต้นกระบวนการพิจารณากันใหม่ เหตุผลในการที่จะต้องดำเนินคดีอย่างต่อเนื่องก็เพราะในการค้นหาพยานหลักฐานที่นำมาแสดงต่อหน้าศาล ล้วนเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน และนอกจากนี้การที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังยังทำให้การดำเนินคดีมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น

การมีบทบัญญัติที่ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ดังเช่นกรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านให้ความคิดเห็นว่า การพิจารณาคดีอาญาโดยหลักจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย อันสืบเนื่องมาจากสิทธิในการที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีของผู้ถูกกล่าวหา สิทธินี้เป็นสิทธิในทางกระทำที่สำคัญประการหนึ่งในระบบกล่าวหาที่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” ซึ่งเดิมที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ถือหลักนี้โดยเคร่งครัด จึงเห็นว่าหลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยไม่ได้ช่วยแก้ไขให้เนื้อหาของคดีให้ดีขึ้น แต่มีผลเพียงเป็นการอำนวยความสะดวกแก่จำเลยเท่านั้น จึงไม่ใช่เนื้อหาของคดีอาญา¹³

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่าการนำหลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามบทบัญญัติข้างต้นมาใช้ สามารถกระทำได้โดยเหตุผลที่ว่า แม้หลักทั่วไปการพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลยก็ตาม แต่เมื่อตัวจำเลยซึ่งเป็นเจ้าของสิทธินี้เป็นผู้สละสิทธิในการเผชิญหน้าเสียเอง การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยก็สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ และแม้ว่าตัวจำเลยไม่ได้มาอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาและสืบพยาน แต่จำเลยก็มีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของจำเลย จึงอาจสรุปได้ว่าการที่ศาลจะดำเนินการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ (1) ได้นั้น ต้องปรากฏว่าในคดีนั้น ต้องมีตัวจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาล โดยศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามคำให้การจำเลยและเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยานเมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ซึ่งต้องอาศัยหลักเกณฑ์และเหตุผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นในกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยโดยจำเลยได้หลบหนีไปในชั้นก่อนฟ้องคดีหรือหลบหนีในระหว่างการพิจารณาในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม ด้วยเหตุดังกล่าวบทบัญญัติมาตรา 172 ทวิ (1) จึงไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีตามที่ผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ได้

¹³ คณิต ฒ นคร จ (2528, ธันวาคม). “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15, ฉบับที่ 4. หน้า 78 – 79.

2) การสืบพยานลับหลังจำเลยกรณีขัดขวางการพิจารณามาตรา 180

มาตรา 180 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติเรื่องรักษาความเรียบร้อยในศาล ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับแก่การพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม แต่ห้ามมิให้สั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา เว้นแต่จำเลยขัดขวางการพิจารณา”

ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลนั้น ปรากฏตามมาตรา 30 และ 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยกำหนดให้ศาลออกข้อกำหนดแก่คู่ความหรือบุคคลใดในศาล เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และสั่งห้ามไม่ให้คู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาในการก่อความรำคาญหรือประวิงคดี หรือฟุ่มเฟือยเกินสมควร หากมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าว จึงถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล

ในส่วนของการพิจารณาคดีอาญานั้น แม้ว่าจำเลยจะกระทำการฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นก็ตาม ศาลก็ไม่สามารถลงโทษจำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการไล่ออกจากห้องพิจารณาไปได้ เพราะเป็นการขัดกับหลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตามมาตรา 172 แต่หากการขัดขืนของจำเลยได้กระทำถึงขั้นขัดขวางการพิจารณาแล้ว ศาลก็มีอำนาจไล่ออกจากห้องพิจารณาทำการสืบพยานลับหลังจำเลยไปได้¹⁴ ในกรณีที่จำเลยทำการขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล บทบัญญัติมาตรา 180 ให้อำนาจศาลดำเนินกระบวนการพิจารณา และสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แม้ว่าจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานก็ตาม ทั้งนี้หากการขัดขวางการดำเนินการพิจารณาของศาลเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ทำให้ไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้ อีกทั้งส่งผลกระทบทำให้การพิจารณาคดีมีความล่าช้าและขาดความเป็นธรรมส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของศาล¹⁵

ในเรื่องนี้ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ซึ่งยกเว้นหลักทั่วไปที่ในการพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย กรณีที่จำเลยขัดขวางการพิจารณาคดี ซึ่งศาลสามารถดำเนินการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่นี้ตรงที่ว่า การขัดขวางการพิจารณาของจำเลยจนถึงขั้นทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีไม่อาจกระทำต่อไปได้ กับประเด็นที่ศึกษาคือกรณีจำเลยหลบหนีไปในระหว่างก่อนฟ้องคดีหรือภายหลังฟ้องคดีทั้งสองกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นความผิดของจำเลยที่ปฏิเสธการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย แต่ที่ไม่เหมือนกันก็คือในกรณีตามมาตรา 180 ที่จำเลยขัดขวางการพิจารณาเป็นกรณีที่มีตัวจำเลยมาร่วมการพิจารณาแล้ว

¹⁴ ธานี สิงหนาท ข (2548). พยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 335.

¹⁵ จตุรงค์ บุรมัธนานนท์. เล่มเดิม. หน้า 44.

ตั้งแต่เริ่มต้นคดี ฉะนั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในบางส่วน จึงได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณา ต่อหน้าจำเลยไปบ้างแล้ว ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไป แต่ในระหว่างการพิจารณาคดีจำเลยทำการขัดขวาง การพิจารณาจนไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้ การดำเนินคดีในส่วนที่เหลือภายหลังจำเลยขัดขวาง การพิจารณา จึงสามารถทำการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยต่อไปได้ สำหรับในกรณีที่จำเลย ขัดขวางการพิจารณานี้แม้แต่ในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา โดยรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจผู้พิพากษาในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีในกรณีจำเลยขัดขวางการพิจารณา โดยศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยในคดีหนึ่ง ความว่า “จำเลยได้ข่มขู่และด่าว่าศาลในระหว่าง การพิจารณา จึงมีความจำเป็นที่การดำเนินคดีต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ดำเนินไปด้วยความมีระเบียบ จำเลยที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างมากในห้องพิจารณาจะต้องได้รับบทลงโทษจึงอาจจะถูกสั่ง ให้ออกจากห้องพิจารณาได้”¹⁶

3) การสืบพยานลับหลังจำเลยกรณีเดินเผชิญสืบหรือส่งประเด็นตามมาตรา 230

มาตรา 230 บัญญัติว่า “เมื่อจำเป็นศาลมีอำนาจไปเอง หรือให้ศาลไป เดินเผชิญสืบพยานหรือส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยาน ให้ผู้เดินเผชิญสืบและศาลที่รับประเด็น มีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิมและศาลที่รับประเด็นมีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่ง

เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณา ก็ให้ศาลสั่งหรือจัดการให้ เป็นไปตามคำขอนั้น

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา จะยื่นคำถามซักเป็นหนังสือก็ได้ ให้ศาลหรือผู้เดินเผชิญสืบสืบพยานตามนั้น

ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้อง สำเนาคำให้การ และเอกสารหรือของกลาง เท่าที่จำเป็นให้แก่ผู้เดินเผชิญสืบหรือแก่ศาลรับประเด็นเพื่อสืบพยาน เมื่อคู่ความที่ขอให้สืบพยาน ไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณาก็ให้ยื่นคำถามพยานเป็นหนังสือ

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ผู้เดินเผชิญสืบหรือศาลที่รับประเด็น ส่งถ้อยคำ สำนวนพร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางไปยังศาลเดิม”

การสืบพยานลับหลังจำเลยตามมาตรา 230 สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

(1) การเดินเผชิญสืบ โดยปกติการสืบพยานต้องทำในห้องพิจารณาคดี โดยคู่ความเป็นผู้นำพยานหลักฐานต่างๆ มาแสดงต่อศาลเพื่อทำการสืบพยาน แต่การเดินเผชิญสืบ เป็นการที่ศาลให้โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เป็นผู้อ้างพยานนำผู้พิพากษาไปสืบพยาน ณ บ้านเรือนของพยานหรือสถานที่อื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการสืบพยาน

¹⁶ Illinois V. Allen, 397 U.S. 337. (1970).

นอกศาล¹⁷ เหตุที่ศาลสามารถเดินเผชิญสืบได้ เช่น พยานสำคัญเจ็บป่วยไม่สามารถมาศาลได้หรือเหตุอื่นใด เช่น การไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ ในคดีอาญาการเดินเผชิญสืบศาลสามารถไปด้วยตัวเองหรือให้ จำศาลไปแทนก็ได้ แต่สำหรับคดีแพ่งศาลต้องเดินเผชิญสืบด้วยตนเองเสมอ¹⁸ โดยผู้เดินเผชิญสืบมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิม โดยในการเดินเผชิญสืบนี้หากจำเลยแถลงต่อศาลขอตามประเด็นไปฟังการพิจารณา ศาลต้องสั่งหรือจัดการให้เป็นไปตามคำขอของจำเลย กรณีเช่นนี้การพิจารณาและสืบพยานก็เป็นไปตามหลักทั่วไปตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “การพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย” แต่หากจำเลยไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณาซึ่งจำเลยอาจใช้สิทธิโดยการยื่นคำถามเป็นหนังสือก็ได้

ฉะนั้น การที่จำเลยแถลงไม่ตามประเด็นไปในกรณีการเดินเผชิญสืบก็ถือว่าทบทวนคดีดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นอีกอันหนึ่งที่ทำให้ศาลสามารถดำเนินการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปของการพิจารณาและสืบพยานที่ต้องทำต่อหน้าจำเลย¹⁹ แต่ทั้งนี้การที่ศาลจะเดินเผชิญสืบหรือไม่นั้นเป็นดุลพินิจของศาล หากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพราะเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญของคดีศาลสามารถสั่งให้มีการเดินเผชิญสืบได้ ซึ่งในเรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ มีความว่า “จำเลยจะขอสืบพยานเพื่อแสดงว่าจำเลยไม่มีผิด เมื่อศาลเห็นว่าแม้จะสืบไปก็ไม่ทำให้จำเลยพ้นผิดได้แล้ว ชอบที่ศาลจะสั่งงดเสียได้”²⁰ และในส่วนของ การไปตรวจสถานที่เกิดเหตุก็เช่นกัน ซึ่งศาลได้วินิจฉัยความว่า “ศาลไปตรวจที่เกิดเหตุตามคำขอของจำเลย แม้จำเลยจะขอเมื่อสืบพยาน โจทก์จำเลยเสร็จ จนแถลงหมดพยานแล้วก็ดี ศาลก็มีอำนาจรับฟังการตรวจสถานที่เกิดเหตุมาวินิจฉัยคดีได้”²¹ ดังนั้น ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้มีการเดินเผชิญสืบหากจำเลยแถลงไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา ศาลจึงสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ศาลสามารถเดินเผชิญสืบได้ภายในเขตอำนาจของศาลเท่านั้น²²

¹⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 298-299.

¹⁸ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 1020.

¹⁹ ธานีศ เกศวิทย์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 165.

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 570/2483 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2483.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1362/2494 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2494 หน้า 1090.

²² พชรภรณ์ เดชประสิทธิ์พิบูล. (2548). การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีอาญา: ศึกษากรณีปัญหาการสืบลับหลังจำเลยและปัญหาที่เกี่ยวข้อง. หน้า 28.

(2) การส่งประเด็น นอกเหนือจากการเดินเผชิญสืบแล้ว การส่งประเด็น ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ศาลซึ่งมีคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา ส่งสำนวนความไปยังอีกศาลหนึ่งให้สืบพยาน แทนเฉพาะพยานบางปาก และศาลที่รับประเด็นจะมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิม และรวมถึงอำนาจ ที่จะส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้²³ เพราะเหตุที่พยานดังกล่าวมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำนาจศาล ซึ่งในกรณีที่พยานอยู่นอกเขตของศาลที่พิจารณาคดีนี้ ศาลอาจออกหมายเรียกให้พยานคนนั้นมาเบิกความ ต่อศาลโดยไม่ต้องส่งประเด็นก็ได้ โดยปกติศาลสามารถออกหมายเรียกให้มีผลบังคับได้เฉพาะภายใน เขตอำนาจของศาลเท่านั้น หากเป็นการออกหมายเรียกพยานที่อยู่นอกเขตอำนาจศาล ศาลต้องใช้วิธี การส่งหมายเรียกนั้นไปยังศาลที่พยานคนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลที่มีอำนาจเหนือพยาน สลักหลังหมายเสียก่อน แต่หากปรากฏว่าพยานมีที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีมาก ศาลก็อาจ ใช้วิธีส่งประเด็นไปสืบได้ โดยปกติเมื่อมีการร้องขอให้ศาลส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น และศาล เห็นสมควรเนื่องจากเป็นพยานสำคัญในคดี ศาลก็จะสอบถามคู่ความว่าจะตามประเด็นไปหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติ คู่ความฝ่ายที่ขอให้ศาลส่งประเด็นจะตามประเด็นไป เนื่องจากตนเป็นฝ่ายสืบพยาน แต่ทั้งนี้การที่คู่ความจะไปฟังการพิจารณาและสืบพยานยังศาลที่รับประเด็นเป็นสิทธิของคู่ความ ที่จะไปหรือไม่ก็ได้ และแม้วันสืบพยานประเด็นจะเป็นวันสืบพยานครั้งแรก การที่คู่ความฝ่ายใด ไม่ไปศาล ย่อมไม่ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา²⁴ ดังนั้นในกรณีที่จำเลยไม่คิดใจตามประเด็นไป ศาลสามารถพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ซึ่งการพิจารณาและสืบพยานตามหลักทั่วไป ที่กฎหมายให้ทำต่อหน้าจำเลยนั้นเฉพาะการพิจารณาและสืบพยานในศาลตามมาตรา 172 เท่านั้น²⁵ ในเรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกามีความว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 มิได้บัญญัติเฉพาะการส่งประเด็นไปสืบแต่อย่างเดียว หากบัญญัติรวมถึงการเผชิญสืบด้วย ในการเผชิญสืบ จำเลยจะไปฟังการพิจารณาหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยไม่ไปเมื่อศาลส่งกลับมาแล้วอ่านให้จำเลยฟัง จำเลยไม่คัดค้านแต่อย่างใด ดังนี้ไม่ขัดต่อวิธีพิจารณา”²⁶ และในส่วนของ การส่งประเด็นมีแนวคำพิพากษา วินิจฉัยไว้ความว่า “การส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นจำเลยหรือทนายจำเลยจะตามประเด็นไปก็ได้ หรือจะไม่ไป แต่ขอส่งข้อซักถามไปก็ได้ หรือจะไม่ตามประเด็นและไม่ส่งข้อซักถามก็ได้ กฎหมาย ไม่ได้บังคับ สุดแล้วแต่โจทก์จำเลยเอง”²⁷

²³ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 1020.

²⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 301.

²⁵ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 1021.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574/2487 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำพุทธศักราช 2487.

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 623/2491 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำพุทธศักราช 2491, ตอน 1.

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าในกรณีการเดินเผชิญสืบ หรือการส่งประเด็น ไปสืบยังศาลอื่นตามมาตรา 230 นี้ หากเป็นกรณีที่จำเลยแถลงไม่ตั้งใจไปร่วมการเผชิญสืบ หรือ แถลงไม่ตั้งใจไปฟังการสืบพยานตามประเด็นที่ศาลรับประเด็น ศาลก็มีอำนาจที่จะสืบพยานลับหลัง จำเลยได้ โดยถือเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไปที่การสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย แต่อย่างไรก็ตาม หากจำเลยมีความประสงค์แถลงขอร่วมเผชิญสืบหรือขอตามประเด็น ศาลจะไม่นุญาตไม่ได้ และ กรณีเช่นนี้ศาลจะทำการสืบพยานลับหลังจำเลยไม่ได้ ในเรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาคความว่า “เมื่อศาล ที่พิจารณาคดีจะส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ที่ศาลอื่น จำเลยแถลงว่าจะไม่ตามประเด็นไปและ หลังจากนั้นจนถึงวันที่สืบพยานประเด็น จำเลยมิได้แถลงว่าจำเลยหรือทนายจำเลยกลับใจจะขอตาม ประเด็นไปฟังการพิจารณาและซักค้านพยานโจทก์ ดังนั้นการที่ศาลที่ได้รับแต่งตั้งให้สืบพยาน หลักฐานแทน เลื่อนกำหนดวันนัดสืบพยานประเด็นไป และสืบพยานในวันดังกล่าวโดยมิได้แจ้ง วันเวลานัดให้จำเลยทราบ จึงเป็นการดำเนินกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย²⁸ จึงเห็นได้ว่าการที่จำเลยจะไปร่วมเผชิญสืบหรือไปร่วมสืบพยานตามประเด็นหรือไม่นั้น เป็นสิทธิของจำเลย หากจำเลยสละสิทธิเช่นนี้ ก็ถือเป็นการสละสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าและถามค้านพยาน ทำให้ ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่า ศาลเห็นสมควรที่จะให้มีการเดินเผชิญสืบหรือการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่นได้หรือไม่ การสละสิทธิของจำเลยเช่นนี้เกิดขึ้น ด้วยความสมัครใจของจำเลย และมีลักษณะสอดคล้องกับการที่จำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่ร่วม การพิจารณาและสืบพยานตามมาตรา 172 ทวิ (1) เพียงแต่มีเหตุผลและเงื่อนไขของประกอบอื่น ที่แตกต่างกันตามที่กฎหมายกำหนดไว้

จากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานลับหลังจำเลยกรณีตามบทบัญญัติ มาตรา 230 นี้ ไม่อาจนำมาปรับใช้กับเรื่องที่กำลังศึกษาในกรณีจำเลยหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดี หรือภายหลังฟ้องคดีได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่จำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีไป ตามแนวทาง ในวิทยานิพนธ์นี้ให้ศาลสามารถสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้ จึงเป็นการตัดสิทธิของจำเลย ในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานโดยที่จำเลยไม่ได้สมัครใจสละสิทธินี้โดยตรง และผลของการศึกษา บทบัญญัติต่างๆ ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขณะนี้ ทำให้พบว่า มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ก็โดยเงื่อนไขของกฎหมาย ที่แตกต่างกัน

²⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1066/2526 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2526, ตอน 2.

4) การสืบพยานลับหลังจำเลยล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ

หลักการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ได้บัญญัติขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 มาตรา 7 เพื่อเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในการสืบพยานบุคคลซึ่งจะต้องเดินทางไปนอกราชอาณาจักร อันเป็นการยากแก่การนำมาสืบในภายหลัง โดยให้มีการสืบพยานบุคคลนั้นไว้ล่วงหน้าได้ทันทีก่อนฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการใหม่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ²⁹ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อาจจะเข้ามาในลักษณะของการท่องเที่ยวหรือการทำธุรกิจ ซึ่งเป็นระยะเวลาสั้นๆ หลังจากนั้นก็ได้เดินทางกลับไปยังประเทศของตน แต่ในระหว่างที่ชาวต่างชาติอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับชาวต่างชาติ โดยชาวต่างชาติเหล่านั้นอาจจะเป็นผู้เสียหายเอง หรือเป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์และโดยเฉพาะในกรณีที่ชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหาย เมื่อได้มีการร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดไว้แล้ว ต่อมาถึงกำหนดที่จะต้องเดินทางกลับประเทศของตน จึงเป็นการยากที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นชาวต่างชาติจะเดินทางกลับมายังประเทศไทย เพื่อมาเบิกความเป็นพยานในชั้นพิจารณาคดี อันทำให้ขาดพยานหลักฐานที่สำคัญและทำให้พยานหลักฐานไม่มีความมั่นคงเพียงพอที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดได้³⁰

สำหรับปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร็ว ก็จะส่งผลให้มีการกระทำความผิดลักษณะเช่นนี้ต่อชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น เป็นการไม่เคารพและยำเกรงกฎหมายของบ้านเมืองและมีผลกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศไทยโดยส่วนรวมอย่างมาก³¹ ด้วยเหตุผลดังกล่าวหลักการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี ซึ่งถือเป็นมาตรการส่วนหนึ่งของการปราบปรามอาชญากรรม จึงมีบทบัญญัติดังกล่าวขึ้น

ความเดิมของมาตรา 237 ทวิ ความว่า “ก่อนฟ้องคดีต่อศาลเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลซึ่งจะต้องนำมาสืบในภายหน้าจะเดินทางไปนอกราชอาณาจักร ยากแก่การนำมาสืบ พนักงานอัยการ โดยตนเองหรือได้รับคำขอจากพนักงานสอบสวน จะนำผู้ต้องหา มาศาลและยื่นคำร้องต่อศาล โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้

²⁹ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 1031.

³⁰ คณิต ภาไชย. (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เล่ม 2) (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 293.

³¹ พัชราภรณ์ เศษประสิทธิ์พิบูล. เล่มเดิม. หน้า 46.

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้ และในกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายให้ตามมาตรา 173 ก่อนสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการ หากศาลเห็นว่าศาลตั้งทนายได้ทันที ก็ให้ศาลตั้งทนายให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่หากศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

ถ้าเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟังต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้วบุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร อันทำให้เป็นการยากแก่การที่จะนำบุคคลนั้นมาสืบในภายหลัง ผู้ต้องหาดังกล่าวจะยื่นคำร้องต่อศาล โดยแสดงเหตุผลและความจำเป็นเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลพิจารณาเห็นสมควร ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้น และแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับ³²

สำหรับในประเด็นของการมีบทบัญญัติ มาตรา 237 ทวิ (พ.ศ. 2527) นั้น มีนักกฎหมายบางท่านให้ความเห็นว่า การสืบพยานล่วงหน้าตามมาตรานี้ เกิดจากการเข้าใจผิดในเรื่องพยานหลักฐานบางประการ ก็คือ เห็นกันว่าพยานบอกเล่ารับฟังไม่ได้ ซึ่งแท้จริงแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 พยานหลักฐานทุกชนิดรับฟังได้ รวมทั้งพยานบอกเล่าด้วย แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบเท่านั้น การเพิ่มมาตรานี้ แท้จริงแล้วก็ไม่ได้ทำให้คำพยานพยานของการเป็นพยานบอกเล่าไปได้ หากจะมีประโยชน์ก็คงจะเพียงในแง่การชี้แจงนำนักคำพยานเท่านั้น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 ส่วนหนึ่งจึงมีผลเพียงเป็นการทำให้ความเป็นเสรีนิยมในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มขึ้นบ้างเท่านั้น นอกจากนั้นในการดำเนินคดีอาญานั้นประโยชน์รัฐกับประโยชน์ส่วนบุคคลย่อมขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา การทำให้ประโยชน์ทั้งสองเกิดความสมดุลจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และเห็นว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่ได้ให้อะไรไว้เลย³³ จากข้อความดังกล่าว ผู้เขียนเข้าใจว่า

³² คณิต ฌ นคร จ เล่มเดิม. หน้า 80.

³³ แหล่งเดิม. หน้า 81.

ท่านไม่เห็นด้วยกับการที่ทำให้มีการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลย โดยเหตุผลที่ว่า การดำเนินคดีอาญานั้นย่อมต้องมีการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลย แม้ว่าการกระทำความผิดทางอาญาจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมก็ตาม แต่การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็ควรต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะจำเลยในคดีในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ด้วยความเคารพท่านอาจารย์ต่อความเห็นดังกล่าว ผู้เขียนมีความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า บทบัญญัติมาตรา 237 ทวิ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 นี้ เจตนารมณ์ก็เพื่อสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หากพยานซึ่งเป็นผู้เสียหายและเป็นชาวต่างชาติได้เดินทางกลับภูมิลำเนาในต่างประเทศ โอกาสที่พยานจะเดินทางกลับมาในประเทศไทย เพื่อมาเป็นพยานเบิกความในศาลก็ดูเหมือนเป็นไปได้ยาก อีกทั้งเสียเวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างมาก และพยานซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้นเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเอง จึงเป็นประจักษ์พยานที่สำคัญ จริงอยู่แม้ว่ามาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ดุลพินิจแก่ศาลในการรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกชนิด รวมถึงอำนาจในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานบอกเล่าด้วยก็ตาม แต่เมื่อผู้เสียหายซึ่งถือเป็นประจักษ์พยานสำคัญไม่สามารถมาเบิกความยังศาลได้ ก็จะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ทำให้พยานหลักฐานที่มีอยู่อาจมีน้ำหนักน้อย โดยผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานก่อนฟ้องคดี เป็นการกระทำโดยองค์กรตุลาการและถือเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญของอำนาจอธิปไตย และแม้ว่าก่อนฟ้องคดีผู้ต้องหายังไม่มีความเป็นจำเลยก็ตาม แต่สิทธิต่างๆ ผู้ต้องหาที่ยังมีสิทธิได้รับเหมือนเช่นเดียวกับที่ตกอยู่ในฐานะจำเลยแล้ว เช่น สิทธิในการมีทนายคอยช่วยเหลือและสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยาน

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การสืบพยานล่วงหน้าเช่นนี้ ดูเหมือนจะไม่กระทบต่อสิทธิของจำเลยแต่อย่างใด อีกทั้งหากมองย้อนไปในสายตาของนานาประเทศ หากทุกคดีที่ชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหาย แต่ผลของคดีปรากฏว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยไม่สามารถพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เนื่องจากศาลยกฟ้องโดยเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์มีน้ำหนักไม่เพียงพอ หรือหากเป็นชั้นของพนักงานอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องก็เป็นได้ ฉะนั้น เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นชาวต่างชาติไม่ใช่พยานหลักฐานที่สำคัญ ซึ่งหากเราไม่มีมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเช่นนี้ ภาพพจน์ของกระบวนการยุติธรรมของเราก็คงจะไม่มีประสิทธิภาพในสายตาของต่างประเทศ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

หากพยานมีภูมิลำเนาในต่างประเทศนอกเขตอำนาจศาลไทย การส่งประเด็นไปสืบพยานในต่างประเทศ ศาลไทยไม่สามารถเรียกพยานมาสืบที่ศาลไทยได้ แต่ต้องใช้วิธีความสัมพันธ์ทางการทูต ก็อาจใช้วิธีการส่งประเด็นไปสืบยังศาลต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์ไมตรีกับไทยเราได้ กล่าวคือ ศาลไทยต้องมีหนังสือพร้อมทั้งเอกสารต่างๆ ไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งไปยังกระทรวงการต่างประเทศ ขอให้กระทรวงการต่างประเทศจัดการส่งไปทางทูตของประเทศที่พยานมีที่อยู่เพื่อร้องขอต่อกระทรวงการต่างประเทศของประเทศนั้น เพื่อแจ้งให้ศาลช่วยจัดการสืบพยานให้ แต่หากพยานอยู่ในประเทศที่ไม่มีความสัมพันธ์ไมตรีกับไทยเราก็ไม่มีทางที่จะส่งประเด็นไปสืบได้³⁴ จึงเห็นได้ว่า การสืบพยานโดยส่งประเด็นไปยังศาลต่างประเทศนั้นเป็นเรื่องที่ต้องยุ่งยากและใช้เวลานานมากกว่าจะเสร็จสิ้น อีกทั้งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก และถือเป็นการพิจารณาถ่วงน้ำหนักด้วยเพราะโดยปกติแล้วจำเลยคงไม่ตามไปฟังการพิจารณา ซึ่งในประเด็นนี้มีแนวคำพิพากษาฎีกาความว่า “คดีอาญาที่ศาลส่งประเด็นไปสืบยังศาลเมืองต่างประเทศ โดยจำเลยไม่มีโอกาสติดตามประเด็นไปซักถามพยานนั้น จะฟังพยานนั้นมาขึ้นลงโทษจำเลยไม่ได้ และกฎหมายลักษณะพยาน ร.ศ. 113 มาตรา 10 และพระราชบัญญัติพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 13 เป็นข้อสนับสนุน”³⁵

ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ดังนี้

มาตรา 237 ทวิ บัญญัติว่า “ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยรับคำร้องจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้

³⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 305.

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 957/2479.

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

ถ้าเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้วก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในการที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกต้องฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องสืบพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่ซักค้านพยานนั้นได้และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

บทบัญญัติตามมาตรานี้เป็นเรื่องการขอสืบพยานล่วงหน้า ก่อนฟ้องคดีต่อศาล และจำกัดเฉพาะ “พยานบุคคล” เท่านั้น พยานวัตถุหรือพยานเอกสารจะขอสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรานี้ไม่ได้ และการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรานี้ แม้ว่ายังจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้หรือยังไม่รู้ตัวผู้ต้องหาก็ตาม ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 237 ทวิ วรรคหนึ่งตอนท้ายที่ว่า “ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาลให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป” จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ไม่ได้บังคับว่าต้องได้ตัวผู้ต้องหามาศาลเสมอไป เพียงแต่รองรับว่าถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและบุคคลนั้นถูกควบคุมอยู่ก็ให้นำตัวผู้นั้นมาด้วย นอกจากนี้

ยังมีบทบัญญัติมาตรา 237 ทวิ วรรคสี่ บัญญัติว่า “คำเบิกความของพยานดังกล่าว ให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวแล้วต่อหน้าผู้ต้องหา” จากบทบัญญัติทั้งสองวรรคดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าแม้ไม่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ด้วย ศาลก็สามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้โดยสรุปหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เงื่อนไขการสืบพยานลับหลังจำเลย

1.1 มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร อันเป็นการยากแก่การนำมาสืบในภายหน้า

ข้อสังเกต การส่งประเด็นไปสืบพยานในต่างประเทศ ณ ภูมิภาคใดของชาวต่างประเทศนั้นมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากและใช้ระยะเวลาในการติดต่อกว่าจะดำเนินการเสร็จ

1.2 พยานบุคคลไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

1.3 พยานบุคคลมีที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี

1.4 มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม เช่น การข่มขู่โดยผู้มีอิทธิพล

2. บุคคลที่มีสิทธิร้องขอสืบพยานล่วงหน้า

2.1 พนักงานอัยการโดยตนเอง หรือโดยได้รับคำร้องจากผู้เสียหาย หรือพนักงานสอบสวน

2.2 ผู้ต้องหาตามมาตรา 237 ทวิ วรรคหก³⁶

จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติของมาตรา 237 ทวิ ที่แก้ไขและใช้บังคับในปัจจุบันนี้ ได้มีการบัญญัติเหตุผลที่ทำให้มีการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้เพิ่มมากขึ้นกว่าของเดิมที่อาศัยเพียงเหตุเดียว ก็คือ “พยานบุคคลซึ่งต้องนำมาสืบจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักรยากแก่การนำมาสืบ” เนื่องจากตามความเดิมนั้นไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงได้มีการขยายขอบเขตของการนำหลักการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยมาใช้ เช่น กรณีที่พยานไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือกรณีที่พยานเป็นเด็กชาวเขา ซึ่งมีที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี เป็นต้น การสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีนี้ถือเป็นการนำหลักการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยมาใช้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความยินยอมของจำเลย เนื่องจากบทบัญญัตินี้กล่าวคำนึงถึงลักษณะของพยานเป็นหลัก โดยศาลสามารถสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้นั้น ต้องอาศัยเหตุต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้

³⁶ ธานี สิงหนาท ข เล่มเดิม. หน้า 338 - 340.

และสามารถกระทำโดยไม่มีตัวจำเลยซึ่งเรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยความว่า “ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อปรากฏเหตุดังกล่าวที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการย่อมมีสิทธิยื่นคำร้อง เพื่อให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกรณีที่ต้องหาผู้ต้องหาควบคุมตัวอยู่หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่บัญญัติไว้ในตอนท้ายของวรรคหนึ่งว่า “ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล” ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ วรรคสี่ บัญญัติคำว่า “คำเบิกความของพยานดังกล่าว ให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่าน คำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา” แสดงว่า แม้ผู้ต้องหาจะไม่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวอยู่ศาลก็สามารถมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานและอ่านคำเบิกความของพยานให้พยานนั้นฟังได้”³⁷ ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าว การที่ศาลจะทำการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้นั้นต้องอาศัยเหตุต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากพิจารณาถึงเงื่อนไขในการที่ศาลจะสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้ จะเห็นได้ว่า กฎหมายจะมุ่งให้ความสำคัญต่อลักษณะของพยานบุคคล คือ เกรงว่าจะสูญเสียพยานบุคคลสำคัญไป

จึงอาจสรุปได้ว่าจากกรณีหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา 172 ทวิ โดยเฉพาะ (1) หรือกรณีจำเลยขัดขวางการพิจารณาตามมาตรา 180 หรือการเดินเผชิญสืบหรือส่งประเด็นตามมาตรา 230 และกรณีการสืบพยานบุคคลล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นบทบัญญัติที่ให้ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ เพียงแต่ว่าในแต่ละกรณีก็ต้องอาศัยเหตุต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดตามกฎหมายลักษณะพยานของไทยเรานั้น ได้มีการนำแนวความคิดในการสืบพยานลับหลังจำเลยมาใช้เป็นเวลานานพอสมควรเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละยุคสมัย และความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไป

4.2.2 การสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1) หลักทั่วไปในการดำเนินคดี

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ “การตรวจสอบข้อเท็จจริง” โดยเฉพาะในชั้นก่อนฟ้อง องค์การของรัฐที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานจำเป็นต้องมีอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการจับกุม หรือตรวจค้น รวมถึงการตรวจ

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2980/2547 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2547, ตอน 3.

และยึดสิ่งของ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักข้อสันนิษฐานที่ว่า “ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์” จากหลักการดังกล่าวนี้จึงเป็นที่มาของการให้ความสำคัญคุ้มครองแก่ผู้ถูกกล่าวหา เช่น การจัดหาทนายให้ สิทธิให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา และรวมถึงสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดี โดยเสมอภาค เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มี 2 ประการ ได้แก่

- (1) การหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (Crime control)
- (2) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดี (Due process)

เห็นได้ว่า เป้าหมายทั้งสองประการนี้มีความขัดแย้งกันตลอด และการเน้นอย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป ก็จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดี โดยหากเน้นในเรื่องของ (crime control) ก็ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกดำเนินคดี แต่หากไปเน้นในเรื่อง Due process ก็อาจส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ในเรื่องนี้มีหลักทั่วไปในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักที่ว่า “บุคคลทุกคนได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” (presumption of Innocence) ซึ่งก็เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แม้ปัจจุบันจะถูกยกเลิกไปแล้วโดยการชดเชยอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ก็ยังคงเป็นหลักการสำคัญที่ยอมรับกัน เช่น สิทธิมนุษยชนที่รัฐพึงให้ความสำคัญคุ้มครอง มาตรา 33 ความว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำผิดไม่ได้”³⁸ ซึ่งก็เป็นที่มาของการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของผู้ถูกกล่าวหา นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังมีบทบัญญัติถึงหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the Law) ตามมาตรา 30 วรรคหนึ่ง ความว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม จะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอกัน และจะต้องถูกดำเนินคดีเหมือนกัน³⁹

แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ในบางครั้งหรือบางสถานการณ์ไม่สามารถที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่บังคับแก่บุคคลบางประเภทได้ (Law enforcement) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพยายามในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอดีตที่ผ่านมาก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 บังคับใช้ในปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มืองค์กรและกระบวนการตรวจสอบการทุจริตและการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หลากรูปแบบ โดยมีองค์กรและกระบวนการที่แตกต่างกัน ได้แก่

³⁸ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 27 - 28.

³⁹ แหล่งเดิม. หน้า 29.

- (1) การตรวจสอบและควบคุมโดยสมาชิกรัฐสภาด้วยตนเอง
- (2) การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติทั่วไป
- (3) การตรวจสอบและควบคุมดำเนินคดีโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในราชการ (ป.ป.ช.)

การใช้อำนาจพิเศษภายหลังการปฏิวัติรัฐประหาร โดยการยึดอายัดทรัพย์สิน⁴⁰ มาตรการต่างๆ เหล่านี้ในทางปฏิบัติแทบจะไม่ได้ผลกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินคดีแก่บุคคลที่มีอำนาจในทางการเมืองเป็นเรื่องที่ยาก เพราะทุกองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการดำเนินคดี ได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง และรวมถึงการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรเหล่านี้ย่อมมีความเกรงกลัวต่ออิทธิพลทางการเมืองทำให้การดำเนินคดีเกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย ดังนั้น การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมักไม่ค่อยได้ผลและขาดประสิทธิภาพ จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 โดยมีบทบัญญัติเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในหมวดที่ 10 และในส่วนที่ 4 เป็นเรื่องของการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีบทบัญญัติวิธีดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะแตกต่างกับการดำเนินคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป⁴¹ จึงทำให้เกิดการสร้างองค์กรและระบบการดำเนินคดีแบบใหม่ขึ้น

องค์กรในการดำเนินคดี

- (1) ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (2) อัยการสูงสุด
- (3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
- (4) คณะกรรมการไต่สวน (กรณีดำเนินคดีกับป.ป.ช.)

ทั้ง 4 องค์กรมีระบบการดำเนินคดีในลักษณะเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญา โดยทั่วไป 2 ขั้นตอนหลักๆ ก็คือ ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนฟ้อง (Pre – trial stage) และ ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณาคดีของศาล (Trial)

⁴⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, แหล่งเดิม, หน้า 30.

⁴¹ กชวรรณ จันทร์เณร, (2544), การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง, หน้า 7.

1. ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนฟ้อง แยกได้ 2 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นตอนการสอบสวน การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในชั้นการสอบสวนจะมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้ทำหน้าที่สอบสวนในลักษณะเดียวกับพนักงานสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป

1.2 ขั้นตอนการฟ้องร้อง ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นภายหลังจากที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการสอบสวนเสร็จแล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการสูงสุด เพื่อทำการฟ้องร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2. ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณาคดี ในชั้นพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรที่ทำหน้าที่ก็คือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง⁴²

ประเภทคดี

1. คดีอาญา ได้แก่ คดีที่ผู้เสียหายกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น โดยเฉพาะความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ มาตรา 147 - มาตรา 166 และที่สำคัญคือ มาตรา 149 และมาตรา 157 ส่วนความผิดต่อกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542⁴³

2. คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ประเภทบุคคลที่จะถูกดำเนินคดี

1. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาตรา 4 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายถึง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

⁴² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 39 - 40.

⁴³ สมพร พรหมพิทาธร ข (2545). การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 5 - 6.

ที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁴⁴

2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การไต่สวนข้อเท็จจริง

การดำเนินการไต่สวนและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการทำหน้าที่ไต่สวนและตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นว่า คดีมีมูลความผิดอาญาที่จะดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ ต่อจากนั้นเมื่อดำเนินไต่สวนและรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะ ได้จัดส่งรายการพร้อมทั้งเอกสารต่างๆ และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป⁴⁵

ในเรื่องการพิจารณาและสืบพยานในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญฯ ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

มาตรา 310 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ให้นำบทบัญญัติมาตรา 265 มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยโดยอนุโลม...”

มาตรา 265 ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

มาตรา 332 ... วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งต้องเป็นระบบไต่สวนข้อเท็จจริงโดยยึดสำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสรุปไว้เป็นหลัก และต้องยึดถือหลักในเรื่องการฟังความทุกฝ่าย และสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา

⁴⁴ สมพร พรหมพิตร ช เล่มเดิม. หน้า 4.

⁴⁵ กรวรรณ จันทร์เณร. เล่มเดิม. หน้า 89.

จากบทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญฯ จึงเห็นได้ว่าในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีลักษณะที่สำคัญและมีความแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

2) การพิจารณาคดีในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติตามมาตรา 310 แห่งรัฐธรรมนูญข้างต้นในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดถือสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาคดี และศาลอาจทำการไต่สวนหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร เหตุที่กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการไต่สวนเป็นหลัก ก็คงเพราะต้องการให้การดำเนินคดีความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก⁴⁶ โดยลักษณะที่สำคัญของระบบไต่สวน ก็คือ ไม่มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดเพื่อเปิดโอกาสให้นำพยานหลักฐานทุกชนิดมาแสดงต่อศาล โดยศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการใช้ดุลพินิจและที่สำคัญจะไม่มียกข้อห้าม⁴⁷ และในการพิจารณาคดีอาญาเป็นเรื่องระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์จะทำหน้าที่ลักษณะเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานในระบบนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าศาลจะเป็นผู้สืบพยานและมีอำนาจกว้างขวางในการแสวงหาข้อเท็จจริง⁴⁸

จะเห็นได้ว่า หากเปรียบเทียบกันระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดีอาญาตามหลักทั่วไปกับวิธีการดำเนินคดีระหว่างการไต่สวนความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเห็นว่า วิธีการดำเนินคดีโดยการไต่สวนความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เข้มข้นเท่ากับวิธีพิจารณาคดีอาญาทั่วไปที่กำหนดให้ในการสืบพยาน โจทก์ มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นความผิดของจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงทำให้เข้าใจได้ว่าการพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่จำเป็นต้องให้มีการพิสูจน์ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ก็อาจลงโทษได้แล้ว ทั้งนี้เพราะวิธีพิจารณาคดีอาญานักการเมืองไม่ได้จำกัดเคร่งครัดให้องค์คณะผู้พิพากษาต้องรับฟังพยานหลักฐานจนปราศจากข้อสงสัย⁴⁹ มีข้อที่น่าสังเกตอีกว่า การที่ให้ศาลมีอำนาจในการไต่สวนและแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ จากพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและพิพากษาคดี แม้ว่าโดยเนื้อหาที่แท้จริงแล้วการดำเนินคดีอาญาส่วนหนึ่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในระบบ

⁴⁶ สมพร พรหมพิตร ช เล่มเดิม, หน้า 30.

⁴⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์, เล่มเดิม, หน้า 2 - 3.

⁴⁸ ประมูล สุวรรณสร. (2526). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 8). หน้า 2.

⁴⁹ สมพร พรหมพิตร ช เล่มเดิม, หน้า 30 และ 32.

กล่าวหา ก็คือ มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดี ออกจากหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและการค้ำอำนาจซึ่งกันและกัน (Check and balance) โดยให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่มีหน้าที่แตกต่างกันทำหน้าที่ทั้งสองดังกล่าว⁵⁰

นอกจากนี้ หากย้อนกลับไปตั้งแต่เริ่มแรกของการปฏิรูปกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะพยานของไทยนั้น โดยหลักการส่วนใหญ่มาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ในการค้นหาความจริงในคดีจึงใช้ระบบคอมมอนลอว์ ภายหลังเมื่อมีการจัดระบบศาลยุติธรรมเพื่อให้เป็นสากลมากขึ้น และได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามแนวทางของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law แต่ก็มีใช้ว่านำมาใช้ทั้งหมด จึงเป็นเหตุให้กฎหมายลักษณะพยานของไทยมีรูปแบบของการผสมผสานกันระหว่างระบบกฎหมายทั้งสอง (Mixed system)⁵¹ โดยในการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น สำหรับประเทศไทยเราแล้วได้นำแนวความคิดของประเทศในระบอบกฎหมาย Civil Law มาใช้ ดังนั้นรูปแบบของการดำเนินคดีเป็น “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ซึ่งรัฐมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาหน้าที่นี้ ก็คือ การอำนวยความสะดวกโดยไม่ว่ารัฐเป็นปรปักษ์กับประชาชนในรัฐและองค์กรต่างๆ ในรัฐ ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาล ต่างมีหน้าที่ร่วมมือกันในการค้นหาความจริงและร่วมกันตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่พิพาทกันในศาล ฉะนั้น ในคดีอาญาจึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องระหว่างคู่ความ⁵² ในการพิจารณาคดีที่กำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งทำให้ศาลมีบทบาทที่สำคัญในการพิจารณาและค้นหาข้อเท็จจริง เพื่อรับฟังเป็นข้อยุติ จึงถือว่าหน้าที่ในการค้นหาความจริงนี้เป็นหน้าที่หลักของศาล ซึ่งไม่ขัดติดกับหลักการในระบบคู่ความ ก็คือในระบบกล่าวหา (Adversary system) ที่เป็นเรื่องระหว่างคู่ความที่ต้องเสนอพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล หลังจากนั้นศาลก็จะทำหน้าที่ชี้แจงนำพยานหลักฐานตามที่คู่ความเสนอ สำหรับในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ถือเป็นหน้าที่ของศาลโดยตรงในการค้นหาความจริง⁵³ ในเรื่องบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งนำมาใช้แต่อย่างใด แต่ได้มีการนำมาใช้ก่อนหน้านี้อแล้ว โดยปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยตามมาตรา 229

⁵⁰ คณิต ฌ นคร ฌ (2540). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 14.

⁵¹ การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เอกสารทางวิชาการในการสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2513. กระทรวงยุติธรรม. หน้า 56.

⁵² คณิต ฌ นคร ฌ เล่มเดิม. หน้า 6.

⁵³ กชวรรณ จันทร์เณร. เล่มเดิม. หน้า 117.

ความว่า “ศาลเป็นผู้สืบพยานจะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นสมควรตามลักษณะของพยาน” แต่ในทางปฏิบัติจะไม่ค่อยใช้หลักการนี้กันมากนัก ดังนั้น การดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดี⁵⁴

จึงเห็นได้ว่า การพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีลักษณะที่แตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และที่สำคัญที่สุด ก็คือ “การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าจำเลย” ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากการที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาความจริงและตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว ในการพิจารณาศาลไม่จำเป็นต้องทำการพิจารณาต่อหน้าจำเลยเหมือนอย่างในคดีอาญาทั่วไป ก็คือ ศาลสามารถทำการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ซึ่งในเรื่องของการพิจารณาลับหลังจำเลยนี้ ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 10 ความว่า “ศาลมีอำนาจพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้” ทั้งนี้เนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยยึดถือสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งอาจได้สวนหาข้อเท็จจริงและสืบพยานเพิ่มเติมได้อยู่แล้ว ทำให้องค์คณะผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลพินิจดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้โดยไม่ต้องอาศัยเหตุต่างๆ หรือเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป⁵⁵ ด้วยอำนาจของศาลในการพิจารณาลับหลังจำเลยนี้ สามารถกระทำได้ตามดุลพินิจแม้ว่าตัวจำเลยเองติดขัดมาศาลไม่ได้ก็ตาม ศาลก็ไม่จำเป็นต้องเลื่อนคดีไป เพราะในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่จำเป็นต้องพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานต่อหน้าจำเลย⁵⁶

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นในเรื่องนี้ว่า การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ถือเป็นความจำเป็นในรูปแบบการพิจารณาคดี เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในบ้านเมือง การที่จะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ดูจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร แม้การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยานฝ่ายปรปักษ์ สิทธิดังกล่าว

⁵⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 37.

⁵⁵ แหล่งเดิม. หน้า 113.

⁵⁶ สมพร พรหมพิถาธร ข เล่มเดิม. หน้า 34.

ถือเป็นหลักประกันที่สำคัญของจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิใช่จะจำกัดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยโดยเด็ดขาด ทั้งนี้ เนื่องจากในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น จะต้องผ่านกระบวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสียก่อน โดยในชั้นไต่สวนนี้ได้มีการสอบปากคำผู้ต้องหาตลอดทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยสมบูรณ์แล้ว

ดังนั้น ในชั้นพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ทำการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้โดยพิจารณาจากสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก จึงเห็นได้ว่า ในปัจจุบันทั้งระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวนเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติที่แท้จริงแล้วไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาหรือไต่สวน ต่างก็นำหลักเกณฑ์ของทั้งสองระบบมาใช้ในการพิจารณาในศาลของประเทศตน ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย คงไม่มีประเทศใดกล่าวได้ว่าประเทศของตนใช้ระบบใดระบบหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น⁵⁷

4.3 วิเคราะห์ระบบวิธีพิจารณาที่ทำให้มีการสืบพยานลับหลังจำเลยได้

ในคดีอาญา ในการที่จะวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ และในคดีแพ่ง ในการวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดแย้งสิทธิของจำเลยหรือไม่ สิ่งสำคัญที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการวินิจฉัย และในการแสดงข้อเท็จจริงศาลในแต่ละประเทศต้องดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความตามที่ประเทศของตนใช้อยู่⁵⁸ ซึ่งในแต่ละประเทศต่างก็มีที่มาและระบบกฎหมายที่แตกต่างกันสามารถแบ่งแยกได้ออกเป็นสองฝ่ายก็คือ 1) ฝ่ายที่เป็นประเทศใช้ระบบกล่าวหา และ 2) ฝ่ายที่เป็นประเทศใช้ระบบไต่สวน⁵⁹ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ในรายละเอียดของลักษณะของระบบกฎหมายที่แตกต่างกันในทั้งสองระบบไว้แล้วตามหัวข้อ 4.1 เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยเราว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรานั้น มีลักษณะสอดคล้องกับระบบใด เพื่อจะนำไปสู่การวิเคราะห์ว่าการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยนั้นสามารถจะทำได้หรือไม่เพียงใด

⁵⁷ สมพร พรหมพิตร ช แหล่งเดิม. หน้า 128.

⁵⁸ ชาเลิศ โสภณวัต. เล่มเดิม. หน้า 36.

⁵⁹ โอสถ โกสิน. เล่มเดิม. หน้า 4.

1) **ระบบกล่าวหา (Accusatorial หรือ adversary system)** หลักการสำคัญของระบบกล่าวหา ก็คือ มีการแยกอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องออกจากอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาออกจากกันอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเราซึ่งได้มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ดังกล่าวออกจากกัน โดยอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้องคดีเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ส่วนอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาล ในระบบนี้ในการดำเนินคดีแบ่งผู้เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายโจทก์ ฝ่ายจำเลย และศาล โดยศาลจะมีบทบาทค่อนข้างจำกัดและต้องวางตัวเป็นกลางโดยการวางเฉย ไม่มีหน้าที่ในการสืบพยานเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอเท่านั้น การดำเนินคดีเป็นเรื่องของคู่ความในลักษณะการต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่าย ในระบบนี้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยถูกยกฐานะขึ้นเป็น “ประธานในคดี” ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีได้เต็มที่ และในระบบกล่าวหานี้เชื่อว่าการได้มาซึ่งความจริงนั้น มาจากการที่คู่ความสองฝ่ายต่อสู้กันและการใช้สิทธิในการถามค้านพยานฝ่ายปรปักษ์

2) **ระบบไต่สวน (Inquisitorial system)** หลักการสำคัญของระบบไต่สวน ก็คือการดำเนินคดีอาญาไม่ได้เป็นเรื่องที่พิพาทกันระหว่างคู่ความสองฝ่าย ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญามีลักษณะของนิติสัมพันธ์สองฝ่าย ได้แก่ รัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ศาลจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและสืบพยานหลักฐาน ศาลสามารถใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงการสืบพยานหลักฐานนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาล พนักงานอัยการและทนายจำเลยจะเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง พนักงานอัยการหรือทนายจำเลยไม่สามารถถามพยานฝ่ายตรงข้ามได้โดยตรงแต่ต้องถามผ่านศาลเท่านั้น ดังนั้นในระบบไต่สวนนี้จะไม่มีลักษณะของการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความสองฝ่ายเหมือนเช่นในระบบกล่าวหาและถือว่าทุกฝ่ายมีหน้าที่ร่วมมือกันในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี ในระบบนี้ศาลเองต้องมีความกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาความจริงและไม่มีหน้าที่นำสืบหรือการถามค้านอย่างในระบบกล่าวหา

3) **ระบบการสืบพยานตามกฎหมายลักษณะพยานของไทย**

กฎหมายลักษณะพยานของไทยนั้น ได้ยกร่างไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีลักษณะเดียวกับประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หากพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วศาลไทยได้รับวัฒนธรรมจากทางตะวันตก ได้จัดระบบศาลเป็นแบบเดียวกับประเทศอังกฤษ (Common Law) เนื่องจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงศึกษาวิชากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ อีกทั้งที่ปรึกษากฎหมายส่วนใหญ่มาจากประเทศอังกฤษและอเมริกา เป็นเหตุให้ทางปฏิบัติในการพิจารณาคดีศาลไทยจะวางตัวเป็นกลาง ถือเป็นรากฐานของระบบดังกล่าวที่ศาลต้องวางตัวเป็นกลางทำหน้าที่ควบคุม

การนำเสนอพยานหลักฐาน ส่วนหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริงเป็นของคู่ความ⁶⁰ ครั้นสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการปรับปรุงกฎหมายครั้งใหม่ และต้องตัดสินใจว่าจะปรับปรุงกฎหมายไปในทิศทางใดเพื่อให้พัฒนาก้าวหน้าทันประเทศอื่นๆ และทรงเห็นว่าการพัฒนากฎหมายแบบ Common Law ไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงตัดสินใจใช้กฎหมายแบบ Civil Law ตามแบบอย่างในบางประเทศ เช่น เยอรมัน และญี่ปุ่น ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับเอกราชทางการศาลโดยเร็ว จึงได้จัดให้ยกร่างประมวลกฎหมายหลายฉบับ อย่างไรก็ตามแม้ประเทศไทยจะไม่นำระบบกฎหมาย Common Law มาใช้ แต่ก็ได้นำกฎหมายจารีตประเพณีมาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และนำมาใช้เป็นแบบอย่างผสมผสานในระบบประมวลกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงิน ซื่อขาย หุ่นส่วน เป็นต้น แต่ในส่วนวิธีพิจารณาคดีก็ใช้ระบบผสมผสานกัน โดยรูปแบบวิธีพิจารณาคดีคล้ายประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law โดยไม่มีลูกขุนนั่งฟังข้อเท็จจริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วศาลไทยยังคงสงวนสถานะการเป็นคนกลางนั่งฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ ไม่ได้ทำการไต่สวนพยานเอง จึงยังเป็นลักษณะของวิธีพิจารณาแบบระบบกล่าวหา (Accusatorial หรือ Adversary system) แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีปรากฏหลักเกณฑ์บางอย่างซึ่งมาจากระบบไต่สวน เช่น การที่ศาลเรียกพยานได้เองหรือศาลอาจถามพยานของคู่ความได้⁶¹

สำหรับกรณีของศาลไทย มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าระบบการค้นหาข้อเท็จจริงของศาลเป็นระบบกล่าวหา โดยมีความเห็นว่าแม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายมาตราเปิดโอกาสให้ศาลมีบทบาทดำเนินกระบวนการพิจารณาได้อย่างกว้างขวางก็ตาม แต่เป็นเพียงลักษณะพิเศษของระบบการค้นหาความจริงแบบกล่าวหาที่ได้คลี่คลายเข้าสู่ระบบผสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรม⁶² นอกจากนี้ นักกฎหมายฝ่ายนี้ยังมีความเห็นอีกว่า อำนาจศาลในการเรียกพยานมาสืบเองซึ่งในระบบกล่าวหานั้นก็ให้อำนาจศาลกระทำได้เช่นเดียวกัน เพราะคดีอาญาที่เกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของจำเลยจำเป็นต้องให้ศาลได้รับความจริงมากที่สุด ฉะนั้นบทมาตรา 86 มาตรา 116 และมาตรา 119 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และมาตรา 228 มาตรา 229 และมาตรา 235 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงไม่น่าจะทำให้ระบบการพิจารณาและสืบพยานของไทยเป็นระบบไต่สวน⁶³

⁶⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 6.

⁶¹ กัศร กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ. (2543). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก*. หน้า 175.

⁶² มนุ รักษ์วนศิริกุล. เล่มเดิม. หน้า 35 - 36.

⁶³ โสภณ รัตนกร. (2549). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). หน้า 8 - 9.

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาของไทยนั้นโดยหลักการแล้วยังคงรูปแบบของวิธีพิจารณาอย่างระบบกล่าวหา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 172 วรรคหนึ่งที่กำหนดให้ “การพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้าจำเลย” คำว่า “ต่อหน้าจำเลย” นี้ หมายถึง การให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน ซึ่งอาจทำให้พยานไม่กล้าที่จะเบิกความใส่ร้ายตน และยังรวมถึงสิทธิของจำเลยในการถามค้านพยานฝ่ายปรปักษ์ เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของพยาน ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นลักษณะเดียวกับวิธีพิจารณาในระบบกล่าวหาที่การดำเนินคดีเป็นเรื่องของกลุ่มความสองฝ่ายต่อสู้กัน โดยศาลจะวางตัวเป็นกลางซึ่งในทางปฏิบัติศาลไทยเราก็ปฏิบัติกันเช่นนี้ ดังนั้นรูปแบบในการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยจึงเป็นรูปแบบของวิธีพิจารณาในระบบกล่าวหา และถือเป็นหลักทั่วไปของนานาประเทศที่การพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบของการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ ศาลมีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมตามมาตรา 228 และกรณีให้อำนาจศาลเป็นผู้สืบพยานตามมาตรา 229 และนอกจากนี้ให้อำนาจศาลในการถามไต่สวนโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดตามมาตรา 235 จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางในการค้นหาความจริง ซึ่งอำนาจเช่นนี้มีลักษณะเดียวกับวิธีพิจารณาในระบบไต่สวน แต่ก็มีนักกฎหมายบางท่านให้ความเห็นว่า การที่ศาลไทยมีอำนาจกว้างขวางดังกล่าวข้างต้นในการค้นหาความจริงในคดีอาญา มีมูลเหตุมาจากการที่ระบบกฎหมายของไทยไม่มีคณะลูกขุน ศาลจึงต้องทำการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย และการที่ศาลจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้ถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ ก็จำเป็นที่ศาลจะต้องมีบทบาทค้นหาให้ได้ความจริงอย่างกว้างขวางที่สุด กรณีเช่นนี้จึงไม่น่าจะเป็นวิธีพิจารณาในระบบไต่สวน⁶⁴ ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายผู้เชี่ยวชาญกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาชาวฝรั่งเศส คือ Mr. François Farrand ให้ความเห็นว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทุกประเทศมักเริ่มต้นด้วยระบบกล่าวหา แล้วต่อมาจึงพัฒนาไปสู่ระบบไต่สวน เนื่องจากทั้งสองระบบมีทั้งข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันและได้นำข้อดีของแต่ละระบบมาใช้⁶⁵

ถึงแม้ว่านักกฎหมายแต่ละท่านจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในระบบของกฎหมายก็ตาม แต่สิ่งที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นก็คือว่าระบบวิธีพิจารณาอาญาของไทยสามารถนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ได้หรือไม่ กับกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดีและกรณีจำเลยหลบหนีในระหว่างพิจารณาคดี ทั้งสองกรณีดังกล่าวในปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

⁶⁴ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541). “บทความระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” อัยการนิเทศ, เล่มที่ 60, ฉบับที่ 1 - 4.

⁶⁵ ชาวเลิศ โสภณวัต. เล่มเดิม. หน้า 39 - 40.

ความอาญา ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ หากเป็นการหลบหนี ในระหว่างพิจารณาคดีศาลก็ต้องจำหน่ายคดี และหากเป็นการหลบหนีก่อนฟ้องคดี พนักงานอัยการ ก็ไม่อาจฟ้องคดีต่อศาลได้ เพราะไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการพิจารณาคดี กรณีเช่นนี้จึงเป็น ปัญหาให้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนจึงเห็นว่า กรณีดังกล่าวควรที่จะนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องผ่านกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลย และรวมถึงได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีในชั้นพิจารณาของศาลได้ ซึ่งก็เป็นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ประกอบด้วย มาตรา 120 เนื่องจากการพิจารณาคดี ลับหลังจำเลยมีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี ทำให้จำเลยไม่มีโอกาสในการเผชิญหน้า กับพยานและขาดโอกาสถามค้านพยาน ซึ่งเป็นการตัดสิทธิของจำเลยที่จะอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี แต่เมื่อได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงการรวบรวมพยานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิด ของจำเลยแล้ว หากต่อมาผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี พนักงานอัยการก็ควรที่จะฟ้องคดีต่อศาลได้ หรือในกรณีหลบหนีระหว่างพิจารณา ศาลก็ดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้โดยศาลสามารถดำเนินการ พิจารณาคดีตามสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน หรือพยานหลักฐาน ตามที่ศาลเห็นสมควร จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนี้ เป็นการพิจารณาคดี ลับหลังจำเลยโดยยึดถือสำนวนการสอบสวนเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการดำเนินคดีอาญา กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถ พิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยยึดถือสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาคดี ในกรณีนี้จึงยังถือว่าการพิจารณาคดีอยู่บนพื้นฐาน ของหลัก “การฟังความทุกฝ่าย” แม้การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้จะกระทบต่อสิทธิ ของจำเลยบ้างบางประการ แต่ก็ถือว่าการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้า และสิทธิถามค้านพยาน อีกทั้งยังเป็นมาตรการส่งเสริมการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้ อีกประการหนึ่ง

4.4 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบต่อหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในการสืบพยานบุคคลมีหลักทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่งว่า “การพิจารณาและการสืบพยานต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ถือเป็น หลักประกันสิทธิของจำเลยในการได้รับการเผชิญหน้ากับพยาน (Right of confront witness) เพื่อให้ จำเลยได้รับฟังการสืบพยานและการพิจารณาคดีทุกชั้นตอน และทำให้จำเลยได้ใช้สิทธิในการถามค้าน

เพื่อทำลายน้ำหนักพยานของคู่ความฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับตน ทำให้พยานได้รับความกดดันไม่กล้าที่จะเบิกความใส่ร้ายตน (Right of cross-examination) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ แต่ในบางสถานการณ์การพิจารณาและสืบต่อหน้าจำเลยก็มีข้อจำกัด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น หากต่อมาผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นก่อนฟ้องคดีหรือภายหลังฟ้องคดีแล้วก็ตาม หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีซึ่งถ้าเป็นการหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องก็ไม่สามารถฟ้องจำเลยต่อศาลได้ เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย ในคดีอาญาการพิจารณาคดีมีหลักสำคัญอยู่ว่า จำเลยต้องมีตัวอยู่ให้ศาลเรียกมาได้ เมื่อต้องการไม่ว่าเวลาใด⁶⁶ แต่หากจำเลยหลบหนีภายหลังจากที่ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว จึงไม่สามารถพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยได้ ศาลก็ต้องสั่งจำหน่ายคดีจนกว่าจะจับกุมจำเลยมาได้ ซึ่งก็ต้องอยู่ภายใต้อายุความฟ้องคดีในแต่ละฐานความผิด หากความผิดนั้นเป็นคดีอุกฉกรรจ์ก็มีอายุความถึง 20 ปี เช่น ความผิดอาญาฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ในแต่ละฐานความผิดหากไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานโดยเร็ว ก็อาจจะทำให้มีผลกระทบต่อพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคล ซึ่งการจดจำของบุคคลยิ่งนานวันเข้าก็ทำให้ความจดจำลบลืมได้ จากกรณีตามปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ถือว่าการที่จำเลยหลบหนีเป็นความผิดของจำเลยและถือว่าจำเลยยอมสละสิทธิในการที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิในการถามค้าน ปัจจุบันกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็มีการบัญญัติหลักการสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้ เช่น มาตรา 180 มาตรา 237 ทวิ มาตรา 172 ทวิ มาตรา 230 และในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า การสืบพยานลับหลังจำเลยยังพบปัญหาบางประการ ทั้งที่เป็นปัญหาในทางทฤษฎีและปัญหาในทางปฏิบัติ รวมถึงปัญหาที่กระทบต่อสิทธิของจำเลยในการที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยาน จะกล่าวในรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ปัญหาในทางทฤษฎี

ปัญหาในทางทฤษฎีสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ ปัญหาว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นกฎหมายที่พัฒนามาจากกฎหมายในระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวน เนื่องจากทั้งสองระบบมีแนวความคิดในการค้นหาความจริงที่แตกต่างกันและมีผลโดยตรงต่อทิศทางการพิจารณาและสืบพยานของศาล ปัญหาประการที่สอง ก็คือ ปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้าน

⁶⁶ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2509, ตุลาคม). “การพิจารณาต่อหน้าจำเลย.” *บทบัณฑิตย* (นิตยสารของเนติบัณฑิตยสภา), เล่ม 24, ตอน 4. หน้า 747.

1) ปัญหาต่อแนวความคิดที่มีต่อระบบกฎหมายลักษณะพยาน

ระบบกล่าวหาที่มีแนวความคิดว่า ในการรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นกระทำโดยประชาชนมีส่วนร่วม รูปแบบการดำเนินคดีอาญาจะเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular prosecution) โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ ประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาโดยไม่จำกัด จะต้องเป็นผู้ถูกประสงคร้ายโดยตรง ความสัมพันธ์ของกฎหมายนั้นจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ 3 ฝ่าย ได้แก่ ศาล โจทก์ และจำเลย เป็นลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ความซึ่งเป็นปรปักษ์ ศาลเป็นเพียงคนกลางควบคุมการต่อสู้มิให้ผิดกติกา⁶⁷ ระบบกล่าวหานี้เป็นระบบที่ให้สิทธิแก่จำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีและให้สิทธิแก่จำเลยในการถามค้าน (Cross-examination)⁶⁸ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของคู่ความ ศาลจะตัดสินคดีตามที่คู่ความนำเสนอ (principle of party presentation)

ระบบไต่สวนมีแนวความคิดว่า รัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย รูปแบบการดำเนินคดีอาญาจะเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public prosecution) จึงไม่มีลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่ายอย่างในระบบกล่าวหา ในการค้นหาความจริงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันและการค้นหาความจริงไม่จำกัดรูปแบบที่เคร่งครัดอย่างในระบบกล่าวหา นิติสัมพันธ์ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงเป็นนิติสัมพันธ์ 2 ฝ่าย คือ รัฐฝ่ายหนึ่ง กับผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่ง⁶⁹ ในระบบไต่สวนการค้นหาความจริงของศาลไม่จำกัดอยู่เพียงพยานหลักฐานเท่าที่คู่ความนำเสนอ ผู้เสียหายกับจำเลยอาจไม่มีการเผชิญหน้ากับต่อหน้าศาล การพิจารณาอาจทำลับหลังจำเลยได้ การถามค้านในระบบไต่สวนนี้จึงแทบจะไม่มีคามจำเป็น การค้นหาความจริงในระบบนี้ศาลจึงมีอำนาจอย่างกว้างขวาง⁷⁰

ในเรื่องนี้มีความเห็นของนักกฎหมายไทยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นว่าประเทศเราได้ใช้กฎหมายลักษณะพยานตามระบบกล่าวหา มาโดยตลอดแต่ในตอนหลังได้มีการนำเอาวิธีพิจารณาตามจารีตนครบาลซึ่งมีการทรมานร่างกาย จำเลยด้วยวิธีต่างๆ มาใช้ อันเป็นวิธีการของระบบไต่สวนต่อมาเมื่อในร.ศ. 115 ได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรสู้ร้ายตามจารีตนครบาล วิธีการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้น เราได้ใช้ระบบกล่าวหาโดยครบถ้วนตั้งแต่ต้นที่มีการจัดระเบียบการศาลยุติธรรมตามอารยประเทศ ทั้งนี้

⁶⁷ คณิต ฒ นคร ข เล่มเดิม, หน้า 3 และ 5.

⁶⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, เล่มเดิม, หน้า 5.

⁶⁹ คณิต ฒ นคร ข เล่มเดิม, หน้า 4 และ 6.

⁷⁰ ชวลิต โสภณวัต, เล่มเดิม, หน้า 36.

เนื่องด้วยเสด็จในหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงศึกษาวิชากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ (ศ.ประมุข สุวรรณศรี)⁷¹

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าหลักการของระบบกล่าวหาที่เรานำมาใช้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความของเรา ได้แก่ “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ” (principle of publicity and confrontation) ปรากฏตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง และในส่วนของกรณีก้นหาความจริงเราได้นำหลักการของระบบได้ส่วนมาใช้โดยศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง (Principle of judicial Investigation) ไม่จำกัดเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำ เสนอเท่านั้น หลักการค้นหาความจริงนี้จะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 175 การให้อำนาจศาลที่จะเรียกจำนวนการสอบสวน มาตรา 228 ในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม มาตรา 229 ศาลเป็นผู้สืบพยาน และ มาตรา 235 อำนาจศาลในการสอบถามคู่ความ ซึ่งในส่วนนี้การค้นหาความจริงของระบบได้ส่วน โดยการนำข้อดีของทั้งสองระบบมาผสมผสานกัน ซึ่งบางท่านเรียกว่า ระบบผสม (Mixed system)⁷²

จากการศึกษากฎหมายทั้งสองระบบผู้เขียนเห็นด้วยกับฝ่ายที่สองว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรามีลักษณะของการนำข้อดีระบบกฎหมายทั้งสองระบบมาใช้ ในลักษณะผสมผสานกัน การทราบว่าระบบกฎหมายลักษณะพยานของเราเป็นระบบใดจะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งก็จะสอดคล้องกับประเด็นกรณีและผู้เขียนกำลังศึกษาว่า การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในกรณีที่จำเลยหลบหนีไปในช่วงก่อนฟ้องคดีหรือภายหลังฟ้องคดีสามารถกระทำได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อรูปแบบการค้นหาความจริงของไทยมีลักษณะของการเปิดกว้างซึ่งมีลักษณะเดียวกับระบบได้ส่วน การสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยก็น่าที่จะกระทำได้

2) ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยานบุคคล

ในการดำเนินการพิจารณาตามระบบกล่าวหาสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานถือเป็นสิทธิที่สำคัญ เพื่อเป็นหลักประกันพยานซึ่งมาให้การต่อศาลนั้นปรากฏตัวเป็นสิทธิที่จำเลยจะอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อคัดค้านไม่ให้พยานให้การเป็นปรปักษ์ต่อจำเลย โดยจำเลยมีสิทธิที่จะถามค้านได้อีกทั้งเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่พยานเบิกความ โดยศาลและจำเลยไปด้วย ดังนั้นสิทธิในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของจำเลยในระบบกล่าวหา ในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติรับรองสิทธิเช่นนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ

⁷¹ ชาวเลิศ โสภณวัต. แหล่งเดิม. หน้า 36.

⁷² แหล่งเดิม. หน้า 39 - 40.

3) ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐาน

จากการศึกษาในกรณีที่ต้องหาหลบหนีไปในชั้นก่อนฟ้องหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างพิจารณาคดี ไม่ว่าจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนจึงเสนอทางออกให้กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ โดยถือว่ากรณีดังกล่าวศาลสามารถสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้ แม้ว่าจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน หรือกระทบต่อสิทธิในการถามค้านพยานก็ตาม โดยเหตุผลที่ว่ากรณีที่จำเลยหลบหนีไปนั้นถือว่าเป็นความผิดของจำเลยและเป็นกรณีไม่ให้ความร่วมมือต่อกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งควรถือว่าจำเลยสละสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานและสิทธิในการถามค้านพยาน แต่การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักมาตรา 172 วรรคหนึ่งที่ว่า “การพิจารณาและสืบพยานต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ฉะนั้นในการที่ศาลจะรับฟังถ้อยคำพยานใดเพื่อนำมาประกอบดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษจำเลยนั้น ถ้อยคำพยานเหล่านั้นต้องมาจากการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลยมาก่อน มิฉะนั้นแล้วจะนำคำพยานมาลงโทษจำเลยไม่ได้ ดังแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยที่ยึดถือเป็นหลักเคร่งครัด ดังนี้

“พยานที่เบิกความไว้ในกรณีเดียวกันครั้งหนึ่งภายหลังไม่ได้ตัวมาเบิกความถ้าจำเลยในคดีหลังนี้เป็นคนละคนกับจำเลยในคดีเรื่องก่อนจะยกคำพยานนั้นมายันจำเลยในคดีหลังไม่ได้”⁷³

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 957/2479 วินิจฉัยว่า “คดีอาญาที่ศาลส่งประเด็นไปสืบยังศาลเมืองต่างประเทศโดยจำเลยไม่มีโอกาสติดตามประเด็นไปซักถามพยานนั้น จะฟังพยานนั้นมายันลงโทษจำเลยไม่ได้ และกฎหมายลักษณะพยาน ร.ศ. 113 มาตรา 10 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 10 เป็นข้อสนับสนุน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 25/2482 วินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงในสำนวนซึ่งจำเลยมิได้เป็นคู่ความด้วยนั้น ศาลจะนำมาฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ เพราะเป็นการกระทำลับหลังจำเลย”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 616/2486 วินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ในคดีนี้ พยานในคดีก่อนมิได้สืบต่อหน้าจำเลยในการพิจารณาคดี เพราะฉะนั้นศาลจะยกคำพยานในคดีก่อนมาใช้ในการวินิจฉัยคดีนั้นหาได้ไม่ แม้ถึงว่าจำเลยจะยินยอมก็ตามเพราะเป็นการขัดต่อวิธีพิจารณาดังกล่าวแล้ว”

⁷³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1546/2462.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 330/2491 วินิจฉัยว่า “โจทก์จำเลยแถลงขอให้ศาลถือเอา คำเบิกความของพยานในคดีอาญาเรื่องอื่นในกรณีเดียวกันโดยไม่นำพยานมาสืบนั้น ถือว่าคู่ความ อ้างคำเบิกความนั้นเป็นพยานได้ แต่ศาลไม่ยอมรับฟังเพื่อลงโทษจำเลย”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2910/2519 วินิจฉัยว่า “คำพยานโจทก์ซึ่งเบิกความไว้ในคดี ซึ่งผู้ที่เป็นตัวการร่วมกับจำเลยยกฟ้องนั้น จำเลยในคดีนี้ไม่ได้เป็นคู่ความ ไม่ได้พิจารณาต่อหน้า ในคดีนี้ ฟังพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีนี้ไม่ได้”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1573/2521 วินิจฉัยว่า “คดีอาญาโจทก์ก็ขอให้ศาลวินิจฉัย ตามพยาน โจทก์ชั้นใต้ส่วนมูลฟ้องซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าจำเลย ไม่ตั้งใจสืบพยานอื่นอีกเป็นการขัด ต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ลงโทษจำเลยไม่ได้”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1264/2541 วินิจฉัยว่า “พยานไม่ได้เข้าเบิกความต่อศาล แม้จำเลยจะยอมให้ถือคำให้การในชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นศาลด้วย ก็ไม่อาจ ถือได้ว่าคำให้การในชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความของพยานในศาล”⁷⁴

จากการศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น เห็นได้ว่าศาลถือเป็นหลัก โดยเคร่งครัด การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลยซึ่งก็เป็นหลักตามมาตรา 172 และแม้จำเลยจะให้ความยินยอมด้วยก็ตาม ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน และสิทธิในการถามค้านพยาน ซึ่งหากการสืบพยานบุคคลใดมิได้กระทำต่อหน้าจำเลย ตามแนว คำพิพากษาศาลฎีกาก็ไม่อาจนำคำเบิกความของพยานคนนั้นมาฟังลงโทษจำเลยได้ ดังนั้น การที่ศาล สามารถสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้ ในกรณีที่จำเลยหลบหนีนั้น ก็เป็นประเด็นปัญหาว่าถ้อยคำ พยานบุคคลที่สืบลับหลังจำเลยสามารถรับฟังลงโทษจำเลยได้เพียงใด ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรมิบทบัญญัติที่ให้ศาลสามารถรับฟังคำเบิกความพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

4.4.2 ปัญหาในทางปฏิบัติ

ปัญหาในทางปฏิบัติในการที่ศาลไม่สามารถสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยได้นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเฉพาะมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ความว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ดังนั้นส่วนใหญ่มักจะเข้าใจในแนวทางเดียวกันว่าการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้กระทำได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้การพิจารณา และสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเสมอ ในทางปฏิบัติหากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอาญา

⁷⁴ ศัญญา ธรรมศักดิ์ ช (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 – 7.

เกิดขึ้นและไม่สามารถจับตัวจำเลยมาได้ เนื่องจากจำเลยหลบหนี ถ้าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นก่อนฟ้อง พนักงานอัยการก็ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ เพราะเมื่อไม่มีตัวจำเลยศาลก็จะไม่ประทับฟ้องไว้พิจารณา เนื่องจากเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลยหรือในกรณีที่ได้มีการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว หากต่อมาจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม แล้วจำเลยหลบหนีไปซึ่งทำให้การพิจารณาและสืบพยานในชั้นศาลไม่อาจดำเนินต่อไปได้ เพราะจะขัดกับหลักการพิจารณาที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย กรณีเช่นนี้ศาลต้องสั่งจำหน่ายคดี⁷⁵ หลักการนี้ถือได้ว่าศาลไทยได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติก่อนข้างเคร่งครัด ดังแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2488 วินิจฉัยว่า คดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลสูงนั้น เมื่อปรากฏว่าจำเลยหลบหนีไปจากควบคุมของเจ้าพนักงาน ศาลสูงก็ดำเนินการพิจารณาต่อไปไม่ได้ ต้องจำหน่ายคดี คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 690/2483 วินิจฉัยว่าคดีอาญาศาลจะพิจารณาลับหลังจำเลยไม่ได้ เมื่อจำเลยคนใดเจ็บป่วยไม่สามารถมาศาล แม้จะไม่ได้วิกลจริต ก็จำเป็นต้องสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราว เพื่อมิให้คดีต้องค้างบัญชี ส่วนจำเลยอื่นที่มาศาลได้และไม่มีความจำเป็นประการอื่น ก็ควรต้องพิจารณาต่อไป คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1249-1250/2492 วินิจฉัยว่าในคดีอาญามีหลักอยู่ว่า จะต้องมิตัวจำเลยอยู่ในอำนาจศาลที่จะเรียกมาพิจารณาได้ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าปรากฏว่าจำเลยไม่อยู่ในอำนาจศาลในระหว่างพิจารณา แม้ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาศาลก็ต้องจำหน่ายคดี⁷⁶

ปัญหาในทางปฏิบัติอีกประการหนึ่ง ก็คือ ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลไทยใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลัก แม้วิธีพิจารณาความอาญาของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานมีบทบัญญัติของกฎหมายของระบบไต่สวนอยู่ด้วยก็ตาม ทั้งนี้เนื่องมาจากศาลไทยได้รับอิทธิพลการจัดระบบศาลแบบอังกฤษตามระบบกล่าวหา ดังนั้น บทบาทของศาลไทยจึงเน้นไปตามระบบกล่าวหาที่ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง ซึ่งการเข้าไปมีบทบาทในคดีมากจนเกินไปจะเสียความเป็นกลางและอาจทำให้ผู้พิพากษาถูกคัดค้านหรืออุทธรณ์เรียนได้ และแม้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการสืบพยานได้กว้างขวางก็ตาม อีกทั้งการยืนยันหลักการวางตัวเป็นกลางของศาลนี้ยังปรากฏตามประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการข้อ 9 ความว่า “ผู้พิพากษาพึงระลึกว่า การนำพยานหลักฐานเข้าสืบและซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและทนายความแต่ละฝ่ายที่จะกระทำ.....” จึงเห็นได้ว่า ในทางปฏิบัติศาลมักจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด⁷⁷

⁷⁵ สัจญา ธรรมศักดิ์ ก เล่มเดิม, หน้า 1.

⁷⁶ แหล่งเดิม, หน้า 3 - 5.

⁷⁷ สุพิชฌาย์ ฤกษ์พิพัฒน์. (2549). การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 27 - 28.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัญหาการหลบหนีการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมส่งผลกระทบต่อ การดำเนินคดีเป็นอย่างมาก หากเป็นการหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดีพนักงานอัยการก็ไม่อาจนำตัว ผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาลได้ และหากเป็นการหลบหนีในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลก็ไม่อาจที่จะ ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปได้เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย เหตุเพราะในการดำเนินการ พิจารณาคดีนั้น จะต้องดำเนินการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ซึ่งก็เป็นไปตามนัยมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในแง่ที่ว่าประชาชนขาดความเชื่อมั่น ในประสิทธิภาพในการดำเนินคดี โดยที่กระบวนการทางกฎหมายขาดมาตรการดำเนินคดีกับบุคคล เหล่านี้ คงทำได้เพียงแต่การออกหมายจับหรือปรับนายประกันเท่านั้น และในขณะเดียวกันการขาด มาตรการทางกฎหมายเพื่อดำเนินการกับปัญหาดังกล่าว อาจจะเป็นการสนับสนุนให้มีการกระทำ ความผิดเพิ่มมากขึ้น และสำหรับบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด สิ่งหนึ่งที่ผู้เสียหาย ต้องการ ก็คือ การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจนถึงที่สุด ซึ่งการดำเนินคดีน่าจะเป็นการเยียวยา ความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้ประการหนึ่ง แต่หากปรากฏว่ามีการหลบหนีการกระทำความผิด การดำเนินคดีก็ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง หากไม่มีการพิจารณาคดี โดยเร็วก็จะมีผลต่อพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลย่อมมีข้อจำกัดในการจดจำข้อเท็จจริง อันอาจทำให้มีการถ่ายทอดข้อเท็จจริงไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้

จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้ในปัจจุบันนี้มีบทบัญญัติ ที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียเป็นส่วนใหญ่ การคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่สำคัญและ เป็นประเด็นที่ศึกษา ก็คือ “การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย” ตามนัยมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าและสิทธิถามค้านพยานและเป็นสิทธิ ที่จะอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี ฉะนั้นในการดำเนินคดีอาญาจึงมีหลักทั่วไปว่า ในการดำเนินการ พิจารณาคดีในศาล ศาลต้องดำเนินการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยเสมอ เว้นแต่กรณีกฎหมายบัญญัติ ไว้เป็นอย่างอื่น ก็มีความหมายว่า ศาลไม่ต้องดำเนินการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยได้ เฉพาะกรณี ที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ศาล

สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้ กรณีแรก ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก
อย่างสูงไม่เกินสิบปี

สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้ กรณีแรก ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี เมื่อจำเลยมีทนายและได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาดำเนินคดีตามนัยมาตรา 172 ทวิ (1) กรณีที่สอง กรณีที่จำเลยทำการขัดขวางการพิจารณาคดีถึงขั้นที่ไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้ตามนัยมาตรา 180 กรณีที่สาม การเดินเผชิญสืบและการส่งประเด็น ไปสืบที่ศาลอื่นตามนัยมาตรา 230 กรณีที่สี่ การสืบพยานบุคคลล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามนัยมาตรา 237 ทวิ ซึ่งทั้งสี่กรณีดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันตามที่กฎหมายบัญญัติ และนอกจากนี้ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ศาลพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยศาลทำการพิจารณาคดีตามสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก และถือเป็นวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป

สำหรับประเด็นปัญหาการหลบหนีการกระทำความผิดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฯ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้ศาลสามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ ปัญหาการขาดมาตรการดำเนินคดีกับผู้หลบหนีการกระทำความผิดก็ถือเป็นปัญหาที่สำคัญ ควรที่จะต้องหามาตรการทางกฎหมายมาดำเนินการ ผู้เขียนเห็นว่าควรนำ “หลักการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย” มาใช้กับกรณีหลบหนีการกระทำความผิด โดยถือว่าจำเลยละสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี แต่การที่จะนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ได้นั้น ต้องปรากฏว่าได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพียงพอที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลได้ ซึ่งก็เป็นไปตามวิธีการสอบสวน ผู้ต้องหาตามนัยมาตรา 134 ประกอบด้วยมาตรา 120 และถือเป็นการตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักฟังความทุกฝ่าย” หากภายหลังที่ได้มีวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพียงพอแล้ว ต่อมาเกิดการหลบหนีไป ก็สามารถดำเนินการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยศาลจะพิจารณาคดีจากสำนวนการสอบสวนดังกล่าว แม้หลักการดังกล่าวจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เขาก็ควรที่จะพิสูจน์ความผิดของตนเองตามกระบวนการยุติธรรม มิฉะนั้นแล้ว ก็ถือได้ว่า เขาละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า

สำหรับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย แม้แต่ในต่างประเทศประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศก็มีบทบัญญัติที่ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความจำเป็นของแต่ละประเทศว่าควรนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ในกรณีใดบ้าง

ในประเทศฝรั่งเศส ฝรั่งเศสเป็นประเทศที่โดยทั่วไปในการพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเสมอ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสก็มีบทบัญญัติให้ศาลพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยได้ ในกรณีที่จำเลยหลบหนีภายหลังจากที่ได้มีการสอบปากคำผู้ต้องหาไว้แล้ว โดยประเทศฝรั่งเศสถือว่าจำเลยสละสิทธิในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้านพยาน และทำตัวเป็นประวิสัยต่อกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามประเทศฝรั่งเศสก็ยังคำนึงถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยอยู่ด้วย และมีแนวความคิดว่าบุคคลใดจะถูกพิพากษาลงโทษโดยที่เขาไม่รู้ว่าถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีและไม่มีโอกาสต่อสู้คดีไม่ได้ ดังนั้นจึงได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้โอกาสแก่จำเลยผู้ที่หลบหนีร้องขอพิจารณาคดีใหม่ได้ภายใต้อายุความ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นประเทศที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนค่อนข้างมาก และเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อหลักการพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเช่นกัน ซึ่งได้มีการบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6

แต่อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวก็ผ่อนคลายลงได้ หากจำเลยได้แสดงโดยแจ้งชัดว่าตนสละสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า หรือเป็นกรณีที่จำเลยขัดขวางการพิจารณาคดีจนไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ กรณีเช่นนี้ศาลก็ดำเนินการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้

จึงเห็นได้ว่า แม้นานาประเทศจะมีหลักทั่วไปในการพิจารณาคดีอาญาที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งเป็นหลักคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่สำคัญก็ตาม แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศก็ได้ผ่อนคลายลงโดยมีการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยมาใช้ แต่จะนำมาใช้กับสถานการณ์ใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละประเทศ

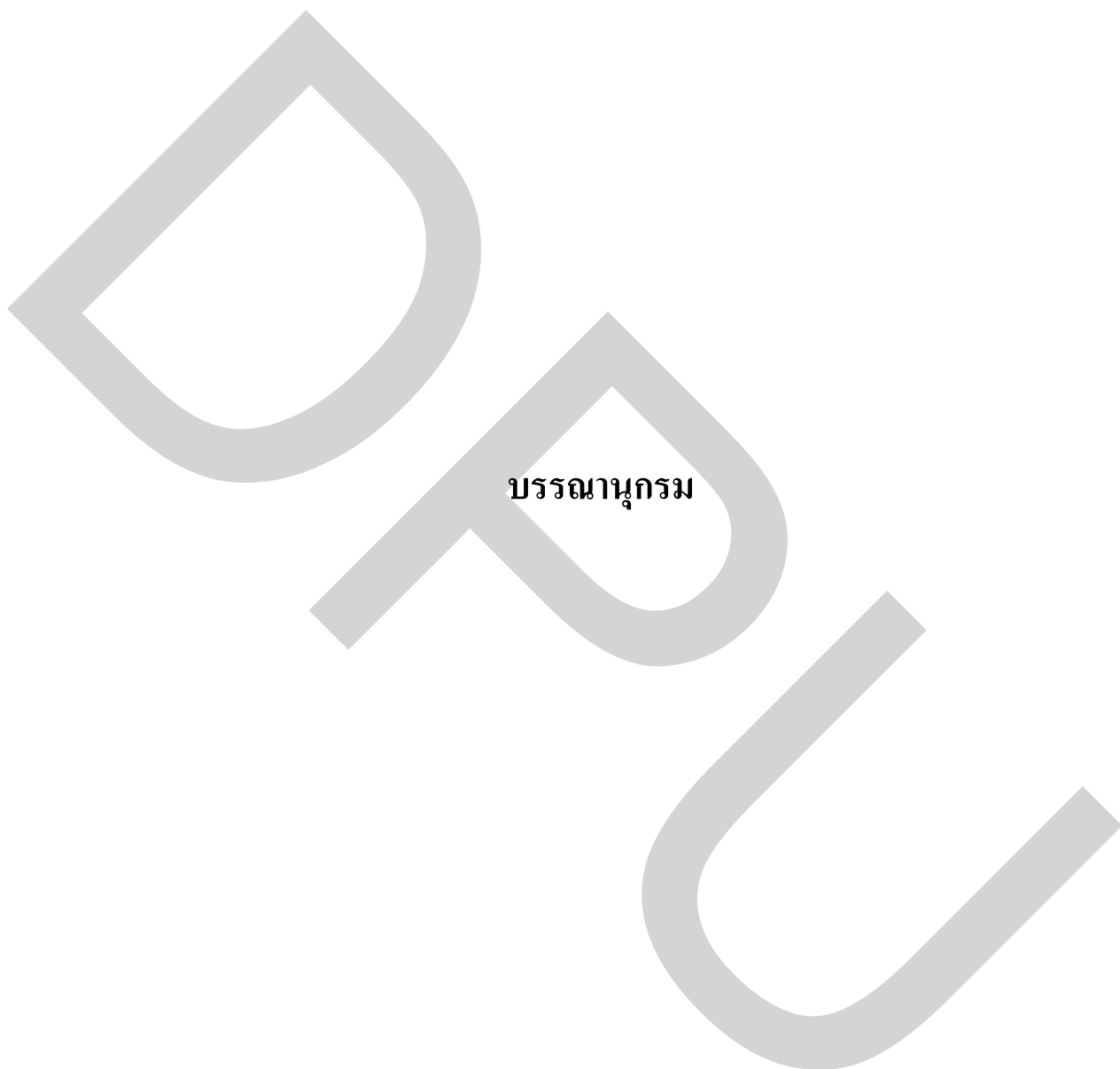
5.2 ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการหลบหนีการกระทำความผิด ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่จะสามารถดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้ได้ กรณีเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินคดี ทำให้การดำเนินคดีและกระบวนการพิจารณาคดีต้องหยุดลง ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในประเด็นการศึกษาไว้ ดังนี้

5.2.1 ควรเพิ่มบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ศาลสามารถนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ในกรณีที่จำเลยหลบหนีการดำเนินคดี หากเป็นการหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดีพนักงานอัยการก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้โดยไม่ต้องมีตัวผู้ต้องหาเพื่อให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป และหากเป็นการหลบหนีในระหว่างพิจารณาคดีศาลก็พิจารณาคดีต่อไปได้

แม้ไม่มีตัวจำเลย แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองกรณีข้างต้นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ โดยศาลทำการพิจารณาคดีตามจำนวนการสอบสวน

5.2.2 การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ ย่อมกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า ทำให้บุคคลที่ตกเป็นจำเลยอาจไม่ทราบมาก่อนว่าตนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและได้มีคำพิพากษาลงโทษโดยที่เขาไม่มีโอกาสต่อสู้คดี กรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรให้ออกาสบุคคลเหล่านี้ในการต่อสู้คดี หากภายหลังจำเลยปรากฏตัวและร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ภายใต้อายุความของแต่ละฐานความผิด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กำธร กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ. (2543). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก**.
ภาควิชากฎหมายทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. (2543). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ.
- คณิต ฅ นคร. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน.
- _____. **พยานหลักฐานในคดีอาญา**. หนังสือวิชาการทางกฎหมายในโอกาสครบรอบ 50 ปี
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2540). **พยานแผ่นดินตามกฎหมายแองโกลอเมริกัน**. ในรวมบทความด้านวิชาการ
ของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฅ นคร รวบรวมโดย สหาย ทรัพย์สุนทรกุล.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.
- _____. (2540). **กฎหมายบัตรตรวจยุติธรรมกับการซั่งนำนักพยานหลักฐานในคดีอาญา**.
ในรวมบทความด้านวิชาการของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฅ นคร รวบรวมโดย
สหาย ทรัพย์สุนทรกุล. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2521). **ศาลกับพยานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์.
- ชานิส เกศพิทักษ์. (2548). **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (เล่ม 2)
(พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ธานี สิงหนาท. (2548). **พยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม).
กรุงเทพมหานคร: PHOLSIAM PRINTING AND PUBLISHING.
- _____. (2548). **พยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (1958)**. กรุงเทพมหานคร.
- ประมุข สุวรรณสร. (2525). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน** (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
เกรน โกรว.

ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา. (2541). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:
พิมพ์อักษร.

เริงธรรม ถัดพลี. (2545). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2549). **วิ.อาญาพิสดาร** (เล่ม 2) (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร:
jurisprudence Group.

สัญญา ธรรมศักดิ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

สมชัย ทรัพย์วณิช. (2526). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

สมพร พรหมหิตาธร. (2537). **พยานหลักฐานคดีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
นิติธรรม.

_____. (2546). **การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). **คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง**.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

โสภณ รัตนากร. (2549). **คำอธิบายพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

โอสถ โกสิน. (2538). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน** (ฉบับปรับปรุง).
โดยสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม.

บทความ

โกเมน ภัทรภิรมย์. (2513). “การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” **อัยการนิเทศ, เล่มที่ 32, ฉบับที่ 2.**
คณิต ฌ นคร. (2522, สิงหาคม). “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่..... พ.ศ.” **วารสารอัยการ, ปีที่ 2 ,**
ฉบับที่ 20.

_____. (2528, ธันวาคม). “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527.” **วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15, ฉบับที่ 4.**

_____ (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15, ฉบับที่ 3.

เจริญ ภัคดีชนากุล. (2525, ตุลาคม). “แนวการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทตัดพยานบอกเล่าของไทย.” วารสารกฎหมายจุฬา, ปีที่ 7, ฉบับที่ 2.

ชวเลิศ ไสภณวัต. (2524, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.” ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 28, เล่ม 6.

ชาติ สุวรรณิน. (2533). “ระบบศาลยุติธรรมของฝรั่งเศส.” อัยการนิเทศ, เล่ม 52, ฉบับที่ 3.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541, พฤศจิกายน). “บทความระบบการค้นหาคความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” อัยการนิเทศ, เล่มที่ 60, ฉบับที่ 1-4.

พงศ์เทพ เทพกาญจนา. (2532, มีนาคม-เมษายน). “วงการกฎหมายทั่วไป: การดูงานระบบงานยุติธรรมในประเทศฝรั่งเศส (ตอนที่ 2).” ดุลพาห, ปีที่ 36, เล่ม 2.

พนิดา เสวตสุนทร. (2543, มกราคม-เมษายน). “การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์.” ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 47, เล่ม 1.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน – มิถุนายน). “การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน.” ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 42, เล่มที่ 2.

พัฒนาถ พ่วงลาภหลาย และกุลพล พลวัน. (2522, ธันวาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส (ตอนที่ 1).” วารสารอัยการ, ปีที่ 2, ฉบับที่ 24.

_____ (2523, มกราคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส (ตอนที่ 2).” วารสารอัยการ, ปีที่ 3, ฉบับที่ 25.

ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2509, ตุลาคม). “การพิจารณาต่อหน้าจำเลย.” บทบัญญัติ, เล่ม 24, ตอน 4.

มนู รักวิวัฒน์ศิริกุล. (2534). “บทบาทของศาลต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหา.” ทรัพย์สิน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วิสาร พันธนะ. (2521, กันยายน-ตุลาคม). “วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา.” ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 25, เล่ม 4.

สมคิด ณ นคร. (2507, พฤษภาคม). “การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส.” ดุลพาห, ปีที่ 11, เล่มที่ 5.

สุพิศ ปราณิตพลกรัง. (2539, ตุลาคม - ธันวาคม). “ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา.” ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม), ปีที่ 43, เล่มที่ 4.

อุดม รัฐอมฤต. (2533, มีนาคม). “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย: หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 20, ฉบับที่ 1.

เอกสารอื่นๆ

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). **สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา** (รายงานการวิจัย).

เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **เอกสารการสอนชุดวิชา:ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ**

หน่วยที่ 1-7. สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

วิทยานิพนธ์

กชวรรณ จันทร์เฒ่า. (2544). **การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. วิทยานิพนธ์**

ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จตุรงค์ บุรัมย์นันทน์. (2544). **สิทธิพยานในคดีอาญา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ**

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เจริญ สมบูรณ์. (2535). **มาตรการในการสืบพยานเด็กในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.**

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนิดา เสวตสุนทร. (2539). **การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชราภรณ์ เดชประสิทธิ์พิบูล. (2548). **การสืบพยานหลักฐานล่องหน้าในคดีอาญา: ศึกษากรณี**

ปัญหาการสืบสืบหลังจำเลยและปัญหาที่เกี่ยวข้อง. สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาวิน เมฆสุวรรณค์. (2548). **การขาดนัดในคดีอาญา: ศึกษากรณีพนักงานอัยการไม่มาศาล**

ตามกำหนดนัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เมทินี ชโลธร. (2543). **การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.**

คณะศิลปศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่งรวี โห้วประดิษฐ์. (2548). **บทบาทของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง:**

ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำความผิดอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- วิภาพร เนติจิรโชติ. (2548). การบัญญัติความผิดหูโงงให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป: ศึกษาเฉพาะความผิดหูโงงตามประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สัจฉกรักษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต. (2540). การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมทรัพย์ นำอำนวยการ. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาคดีกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ ดาวแจ้ง. (2543). ข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบในกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิชฌาย์ กฤษณพิพัฒน์. (2549). การพิจารณาในระบบไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริยา มนุสุข. (2548). การจับ: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดซึ่งหน้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กฎหมาย

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พุทธศักราช 2527.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2542.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พุทธศักราช 2547.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- André VITU and Roger MERLE. (2004). **TRAITE DE DROIT CRIMINEL.TOME II**
 procedure penale (PARIS).
- Christopher E.smith. (2003). **Criminal procedure**. THOMSON WADSWORTH.
- Catherine Elliott and Frances quinn. (2000). **English Legal System Third Edition**. Harlow
 England pearson Education.
- Dadomo, Christion and Farran Susan. (1996). **The French Legal system** (2 nd ed.). London:
 Sweet & Maxwell.
- Gary N. Holten and Lawson L. Lamar. (1991). **The criminal courts**. Mc. Grawhill.
- Gilbert B stuekey. (1976). **Procedure in the justice system**. OhioBell & Howell.
- Henry I Abraham. (1980). **The judicial process**. New York Oxford university press.
- John H. wigmore. (1935). **A student s' Textbook of the Law of Evidence**. Broolyn
 the Foundation Press.
- John N. Ferdico. (2005). **Criminal procedure for the criminal justice professional**.
 THOMSON LEARNINGWADSWORTH.
- Lawrence J. Culligan. **Corpus juris secundum** (volume 23). St. Paul Minn west.
- Lafave,Wayne R. Isracl, Jerold H. and King Nancy J. (2000). **Criminal Procedure**. St. Paul
 Minn: West Group.
- WERNER Ebke and Matthew W. Finkin. (1996). **Introduction To German Law**.

ARTICLE

- Thomas volkmann-Schluck. (1981). "Continental European criminal procedure true or illusive
 mode." **The American journal of criminal Law**.

OTHER MATERIALS

Code de Procédure. Pénal Ed. Dalloz 2004.

The France penal code.

The Sixth Amendment of the U.S. Constitution.

ELECTRONIC SOURCES

http://www.law.cornell.edu/wex/index.php/Criminal_procedure

http://www.law.cornell.edu/wex/index.php/Criminal_law

http://www.ajs.org/jc/juries/jc_right_owerview.asp#crimnal

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 172 การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจกรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

มาตรา 172 ทวิ** ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรค 2 แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน***

(2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้อีก

(3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่งๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ (3) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้น เป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น

มาตรา 180 ให้นำบทบัญญัติเรื่องรักษาความเรียบร้อยในศาลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับแก่การพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม แต่ห้ามมิให้สั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา เว้นแต่จำเลยขัดขวางการพิจารณา

มาตรา 228 ระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

มาตรา 229 ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะของพยาน

มาตรา 230 เมื่อจำเป็นศาลมีอำนาจไปเองหรือให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบพยาน หรือส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยาน ให้ผู้เดินเผชิญสืบและศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิมและศาลที่รับประเด็นมีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้

เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณา ก็ให้ศาลสั่งหรือจัดการให้เป็นไปตามคำขอนั้น

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่คิดจะไปฟังการพิจารณา จะยื่นคำถามคำซักเป็นหนังสือก็ได้ ให้ศาลหรือผู้เดินเผชิญสืบสืบพยานตามนั้น

ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้อง สำเนาคำให้การ และเอกสารหรือของกลางเท่าที่จำเป็นให้แก่ผู้เดินเผชิญสืบหรือแก่ศาลรับประเด็นเพื่อสืบพยาน เมื่อคู่ความที่ขอให้สืบพยานไม่คิดจะไปฟังการพิจารณา ก็ให้ยื่นคำถามพยานเป็นหนังสือ

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ผู้เดินเผชิญสืบหรือศาลที่รับประเด็นส่งถ้อยคำสำนวนพร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางไปยังศาลเดิม

มาตรา 235 ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้

ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ซึ่งบกพร่องเว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน

มาตรา 237 ทวิ** ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเอง หรือโดยได้รับคำร้องจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้เสียหายได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้น และแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

ภาคผนวก ข

Amendments To The U.S. Constitution

Amendments To The U.S. Constitution

The first to Amendments were ratified December 15, 1791, and form what is known as the “Bill of Rights”

AMENDMENT 1

Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances.

AMENDMENT II

A well regulated militia, being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and best arms, shall not be infringed.

AMENDMENT III

No soldier shall, in time of peace be quartered in any house, without the consent of the owner, nor in time of war, but in a manner to be prescribed by law.

AMENDMENT IV

The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue, but upon probable cause, supported by oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized .

AMENDMENT V

No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a grand jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the militia, when in actual service in time of war or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property,

without due process of law; nor shall private property be taken for public use, without just compensation.

AMENDMENT VI

In all criminal prosecutions, prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the state and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the assistance of counsel for his defense.

AMENDMENT VII

In suits at common law, where the value in controversy shall exceed twenty dollars, the right of trial by jury shall be preserved, and no fact tried by a jury, shall be otherwise reexamined in any court of the United States, than according to the rules of the common law.

AMENDMENT VIII

Excessive bail shall not be required, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted.

AMENDMENT IX

The enumeration in the Constitution, of certain rights, shall not be construed to deny or disparage others retained by the people.

AMENDMENT X

The powers not delegated to the United States by the Constitution, nor prohibited by it to the states, are reserved to the states respectively, or the people.

AMENDMENT XI

The judicial power of the United States shall not be construed to extend to any suit in law or equity, commenced or prosecuted against one of the United States by citizens of another state, or by citizens of another state, or by citizens or subjects of any foreign state.....

ภาคผนวก ก

CODE OF CRIMINAL PROCEDURE FRENCH

CODE OF CRIMINAL PROCEDURE FRENCH

SECTION III: PUBLICITY AND KEEPING OF ORDER AT HEARING

Article 400

(Act n° 2002-307 of 4 March 2002 art. 10 Official Journal of 5 March 2002)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 132 Official Journal of 10 March 2004)

Hearings are public.

Nevertheless the court, after ascertaining in its judgment that a public hearing would be prejudicial to public order, the orderly conduct of the hearing will take place in camera.

Where a hearing in camera has been ordered, this measure is applicable to the reading of the separate judgments which may be made on incidents or objections as stated under article 459, paragraph 4.

The judgment on the merits must always be read at a public hearing.

If the defendant, who was a minor when the charges were brought against him, reaches his majority on the first day of proceedings, the provisions of the present article are applicable before the juvenile court if he requests it, unless there is another defendant who is still a minor, or was a minor when the charges were brought and has reached his majority on the first day of proceedings, and who opposes this request.

Article 401

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art. 91 Official Journal of 5 January 1993 in force 1 October 1993)

(Act n° 93-1013 of 24 August 1993 art. 28 Official Journal of 25 August 1993 in force 2 September 1993)

The presiding judge maintains order in court and conducts the proceedings.

Article 402

The presiding judge may prohibit access to the courtroom to minors, or certain minors.

Article 404

(Act n° 92-1336 of 16 December 1992 art. 322 Official Journal of 23 December 1992 in force 1 March 1994)

Where in the course of the hearing a person present disturbs order in any manner, the presiding judge orders his expulsion from the courtroom.

If in the execution of this decision he resists the order or causes a commotion, he is immediately placed under a detention warrant, tried and punished with imprisonment of between two months and two year, without prejudice to any penalties provided by the Criminal Code for perpetrators of contempt or violence committed against judges or prosecutors.

He is then forced to leave the courtroom by the police upon the order given by the presiding judge.

Article 405

If order at the hearing is disturbed by the defendant himself, the provisions of article 404 are applicable to him.

The defendant, even when at liberty, who is expelled from the courtroom is held at the court's disposal under guard by the law enforcement authorities until the end of the hearing. He is then brought back to the hearing where judgment is passed in his presence.

SECTION IV: THE HEARINGS**Paragraph 1: Appearance of the defendant****Article 406**

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art. 92 Official Journal of 5 January 1993 in force 1 March 1993)

(Act n° 93-1013 of 24 August 15 1993 art 28; Official Journal 25 August 1993, in force 2 September 1993)

(Act n° 95-125 of 8 February 1995 Article 39 Official Journal of 9 February 1995)

The presiding judge or one of the assessors designated by him ascertains the identity of the defendant and informs him of the instrument by which the court is seised. He also ascertains where necessary the presence or absence of any person liable under civil law, and of any civil party, witnesses, experts and interpreters.

Article 407

(Act n° 72-1226 of 29 December 1972 Article 4 Official Journal of 30 December 1972)

(Act n° 2000-516 of 15 June 2000 art. 110 Official Journal of 16 June 2000)

Where the defendant, the civil party or witness does not speak French sufficiently well, or if it is necessary to translate a document produced at the hearing, the presiding judge officially appoints an interpreter aged at least twenty-one, and gets him to take an oath to bring his assistance to justice upon his honour and his conscience.

The public prosecutor, the defendant and the civil party may challenge the interpreter by stating the grounds for their challenge. The court rules on this challenge and its decision is not open to any form of appeal.

The interpreter may not be chosen from the judges who make up the court, the jurors, the clerk at the hearing, the parties or witnesses, even with the consent of the defendant or of the public prosecutor.

Article 408

(Act n° 2000-516 of 15 June 2000 art. 38 Official Journal of 16 June 2000)

If the defendant is deaf, the presiding judge officially appoints a sign language interpreter, or any other qualified person who is able to talk to or communicate with deaf people, to help him during the trial. This interpreter swears an oath upon his honour and his conscience to bring his assistance to justice.

The presiding judge may also decide to use any other technical device enabling him to communicate with the deaf person.

If the defendant can read and write, the presiding judge may equally communicate with him by writing.

The other provisions set out in the preceding article are applicable.

The presiding judge may proceed in the same way with any deaf witnesses or civil parties.

Article 409

On the day fixed for his appearance at the hearing, the detained defendant is brought there by the law enforcement authorities.

Article 410

(Ordinance n° 60-529 of 4 June 1960 Official Journal of 8 June 1960)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 133 I Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

The defendant lawfully cited in person must appear unless he produces an excuse which is acknowledged as valid by the court before which he is called. The defendant is under same obligation where it is proved that although he was not cited in person, he was apprised of the lawful citation concerning him in the cases covered by articles 557, 558 and 560.

Where these conditions are fulfilled, the defaulting and non-excused defendant is tried adversarial hearing subject to notification, unless the provisions of article 411 have been applied.

If an advocate is present to conduct the defendant's defence, he must be heard if he so requests, even outside the case provided for by article 411.

Article 410-1

(Act n° 95-125 of 8 February 1995 Article 41 Official Journal of 9 February 1995)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 133 II Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

Where the defendant cited in accordance with the conditions set out by the first paragraph of article 410 does not appear and where the penalty for the offence in question is of two years' imprisonment or more, the court may order the adjournment of the case and, with a special and reasoned decision, issue an arrest warrant or a summons.

If the defendant is arrested following an arrest warrant or a summons, the provisions of article 135-2 are applied. However, where the person has been placed in pre-trial detention by the liberty and custody judge, he must appear before the correctional court as quickly as possible, and within a month at most, failing which is released.

Article 411

(Act n° 99-515 of 23 June 1999 Article 18 Official Journal of 24 June 1999)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 133 III Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

Whatever the penalty incurred, the defendant may, by means of a letter sent to the president and which will be attached to the case file, request that the case be tried in his absence. He is represented at the hearing by his advocate or by an advocate appointed ex officio for him. The provisions are applicable whatever the conditions in which the defendant has been summoned.

The speech for the defence made by the defendant's advocate, who may intervene during the course of the hearing, is heard, and the defendant is then judged adversarially.

If the court considers it necessary that the defendant appear in person, it can defer the case to a later hearing, ordering the defendant's presence. The district prosecutor then issues a new summons to the defendant.

Any defendant who does not answer this summons may be tried adversarially if his advocate is present and heard. The court may also, if necessary, having heard the observations of the advocate, defer the case again, by applying the provisions of article 410-1.

Where the defendant's advocate who has requested that this article be applied is not present during the hearing, unless the case is deferred the defendant judged adversarially subject to notification.

Article 412

If the citation was not delivered to the defendant in person, and if it is not proved that he knew of this citation, where the defendant does not appear the judgment counts as made by default, unless the provisions of article 411 have been applied.

In all cases, if an advocate is present to conduct the defendant's defence, he must be heard if he so requests. The judgment is made adversarially subject to notification unless the provisions of article 411 have been applied.

In all cases, the court may, if it deems this necessary, refer the case to a letter hearing, by applying, where appropriate, the provisions of article 410-1.

Article 413

No-one is allowed to declare he was judged by default if he was present at the beginning of the hearing.

Article 414

The provisions of article 411, paragraphs 1 and 2, are applicable to every hearing which does not deal with the merits, and in particular where the hearing deals only with the civil claims.

Article 415

The person liable under civil law may always be represented by an advocate or attorney. Where this is the case, the judgment counts as made adversarially in respect of this person.

Article 416

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art. 224 Official Journal of 5 January 1993 in force 1 March 1993)

If the defendant is not in a position to appear before the court because of his state of health, and if there are serious grounds not to delay the trial of the case, the court makes a special and reasoned decision ordering that the defendant, eventually assisted by his advocate, will be heard at his domicile or in the prison where he is detained, by a judge commissioned for this purpose accompanied by a clerk. An official record is drafted of this examination. The hearing is resumed after a new citation of the defendant and the provisions of article 411, paragraphs 1 and 2, are applicable, whatever the rate of the penalty incurred. The defendant is tried adversarially in every case.

Article 417

The defendant who appears before the court has the right to be assisted by defense counsel.

If he has not chosen a defense counsel before the hearing and if he nevertheless asks to be assisted, the presiding judge appoints a counsel ex officio.

The defense counsel may only be chosen from the advocates registered with a bar association, or from the attorneys entitled to plead before the court.

The assistance of a defense counsel is compulsory where the defendant suffers of an infirmity liable to compromise his defense, or when he is liable to the penalty of criminal supervision (criminal supervision was abolished by article 70 of the law 81-82 of 2 February 1981, published in the Official Journal of 3 February 1981).

Paragraph 2: Civil party petitions and their consequences**Article 418**

Any person who, in accordance with article 2, claims to have suffered harm caused by a misdemeanor may, if he has not already done so, file a civil party petition at the hearing itself.

The assistance of an advocate is not compulsory.

The civil party may support his petition by an application for damages corresponding to the harm he suffered.

Article 419

The civil party petition is filed either before the hearing with the court office, or in the course of the hearing, by a statement recorded by the clerk, or by the deposit of pleadings.

Article 420

Where it is made before the hearing, the civil party petition must state the offence prosecuted and include an address for service within the jurisdiction of the court seised, unless the civil party has his domicile in this jurisdiction.

It is immediately transmitted by the clerk to the public prosecutor who summons the civil party to attend the hearing.

Article 420-1

(Act n° 81-82 of 2 February 1981 art. 87 Official Journal of 3 February 1981)

(Act n° 83-466 of 10 June 1983 art. 34 Official Journal of 11 June 1983 in force 27 June 1983)

(Act n° 83-608 of 8 July 1983 art. 12 Official Journal of 9 July 1983 in force 1 September 1983)

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art 224; Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

(Act n° 2000-516 of 15 June 2000 art. 111 Official Journal of 16 June 2000)

As an exception to the previous provisions, any person claiming to have suffered harm may file a civil party petition directly or through his advocate, by recorded delivery letter or by fax, which must arrive at the court at least twenty-four hours before the date of the hearing, in which he applies either for the restitution of articles seized, or for damages. He attaches to his claim any documents establishing the harm. These documents are attached to the case file forthwith.

With the public prosecutor's agreement, the claim for restitution or for damages may also be drawn up by the victim, during the police investigation, with a judicial police officer, who draws up an official record of this. This claim counts as constituting the person a civil party if a prosecution is then begun and the correctional court or police court is directly seized of the case.

In the cases set out in the two preceding paragraphs, the civil party does not need to appear in court.

In the event of a dispute over the ownership of articles of which restitution is requested, or if the court does not find sufficient grounds for making a decision in the petition or in the documents attached to it, or in the case file, the decision on the civil claims only is adjourned to a later hearing at which all the parties are cited at the public prosecutor's behest.

Article 420-2

(Act n° 81-82 of 2 February 1981 art. 87 Official Journal of 3 February 1981)

(Act n° 2000-516 of 15 June 2000 art. 133 Official Journal of 16 June 2000)

A decision made on an application for the restitution of articles seized or for damages, presented in accordance with the provisions of article 420-1, produces all the consequences of an adversarial decision. It is served on the civil party by a bailiff in accordance with the provisions of articles 550 onwards.

SECTION VI: DEFAULT JUDGMENTS AND APPLICATIONS TO SET ASIDE.

Paragraph 1: Default judgments

Article 487

Except in the cases set out by articles 410, 411, 414, 415, 416 and 424, any person regularly cited who does not appear on the day and at the time fixed by the summons is tried by default as stated in article 412.

Article 488

The judgment made by default is served by a bailiff, in accordance with the provisions of articles 550 onwards.

Paragraph 2: Applications to set aside.

Article 489

The judgment by default is deemed non-existent in all its provisions if the defendant files an application to set aside its enforcement.

He may, however, limit this application to the civil provisions of the judgment.

Article 490

The application to set aside is brought to the attention of the public prosecutor, who must inform the civil party by a recorded delivery letter with request for acknowledgement of receipt.

Article 490-1

(Inserted by Law n° 85-1407 of 30 December 1985 art. 45 & 94 Official Journal of 31 July 1985 in force 1 February 1986)

Where the applicant is detained, the application to set aside may be made through a declaration filed with the prison governor.

This statement is recorded, dated and signed by the prison governor. It is also signed by the applicant. If he is unable to sign, this is recorded by the prison governor.

This document is sent forthwith, in its original form or as a copy, and by any means available, to the public prosecutor attached to the court that made the contested decision.

Article 491

If the service of the judgment was made on the defendant in person, the application to set aside must be filed within the following time limits which run from the time of this service: ten days, if the defendant resides in continental France; one month if he resides outside this territory.

Article 492

(Ordinance n° 60-529 of 4 June 1960 Official Journal of 8 June 1960)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 133 IX Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

If the service of the judgment was not made on the defendant in person, the application to set aside must be filed within the following time limits, which run from the time of this service made to his domicile, the town hall or the public prosecutor: ten days if the defendant resides in continental France; one month if he resides outside this territory.

However, if the judgment is a conviction and if it does not appear either from the notice proving delivery of the recorded delivery letter set out in articles 557 and 558, paragraph 3, or by any other enforcement proceedings, or by the notice given in accordance with article 560, that the defendant knew of the notification, the application to set aside remains admissible both for the criminal sentence and any civil claims until the expiry of the prescription period applicable to criminal sentences.

In the cases considered under the previous paragraph, the time limit for the application to set aside runs from the day when the defendant was notified.

Article 493

The person liable under civil law and the civil party may file an application to set aside against any judgment by default made against them. This must be done within the time limits fixed by article 491, which start to run from the notice of the judgment, in whatever form it was notified.

Paragraph 3: Reiterated absence

Article 494

(Act n° 72-1226 of 29 December 1972 Article 34 Official Journal of 30 December 1972)

(Act n° 85-1407 of 30 December 1985 art. 46-i, 46-ii & 94 Official Journal of 31 July 1985 in force 1 February 1986)

The application to set aside is deemed non-existent if the applicant does not appear at the date which was given to him either by the verbal notification and noted in the official record when the application was filed, or in a new summons delivered to the person concerned himself in accordance with the provisions of articles 550 onwards.

However, in the event of an immediate custodial sentence, the court may order the case to be adjourned to a later hearing without the need for new summonses to be delivered, and it may order the law-enforcement authorities to search for the applicant and bring him before the district prosecutor attached to the court, who either produces him at the adjourned hearing or summons him to appear at it.

If the applicant is found outside the area of jurisdiction of the court, he is brought before the district prosecutor of the place of arrest, who summons him to appear at the adjourned hearing.

The district prosecutor drafts an official record of his procedural steps in every case, and the applicant may not be detained for more than twenty-four hours.

If the ordered searches remain fruitless, the court declares void the application to set aside, and decides without a further adjournment.

The same applies where the applicant does not appear although lawfully summoned to do so.

Article 494-1

(Inserted by Law n° 85-1407 of 30 December 1985 art. 47 & 94 Official Journal of 31 July 1985 in force 1 February 1986)

In the cases provided for under the first to fifth paragraphs of article 494 the court, where the particular circumstances call for it, may by a specially reasoned decision amend the judgment sought to set aside; but it may not increase the sentence.

SECTION VII: THE SIMPLIFIED PROCEDURE

Article 495

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 Article 143 Official Journal of 5 January 1993 in force on 1 March 1993)

(Act n° 2002-1138 of 9 September 2002 Article 42 Official Journal of 10 September 2002)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 135 I Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

Misdemeanours provided for by the Traffic Code and related petty offences under this Code and misdemeanours in relation to the regulations governing road transport may be subjected to the simplified procedure provided for by the present section.

This procedure is not applicable:

- 1° if the defendant is under 18 years of age at the time of the offence;
- 2° if the victim, in the course of the investigation, has lodged an application for damages or restitution, or has directly cited the defendant, before a ruling under article 495-1 has been pronounced;
- 3° if the misdemeanour provided for by the Traffic Code has been committed at the same time as misdemeanour of involuntary manslaughter or personal injury.

The public prosecutor may only implement this simplified procedure when the judicial police enquiry has established the matters of which the defendant is accused and has obtained enough information about his income and expenses to allow the penalty to be determined.

Article 495-1

(Inserted by Law n° 2002-1138 of 9 September 2002 Article 42 Official Journal of 10 September 2002)

The public prosecutor who chooses the simplified procedure sends the case file and any submissions to the presiding judge of the court.

The presiding judge rules by means of a criminal order made without a hearing. This may result in a discharge or the imposition of a fine as well as, where appropriate, of one or more of the applicable additional penalties. Such penalties may be pronounced instead of a principal penalty.

If he considers that a hearing is necessary or that a prison sentence should be imposed, the judge sends the case file back to the public prosecutor.

Article 495-2

(Inserted by Law n° 2002-1138 of 9 September 2002 Article 42 Official Journal of 10 September 2002)

The ruling mentions the surname, forenames, date and place of birth and the address of the defendant, the legal qualification, date and place of the offence, a record of the applicable texts and where there is a conviction, the penalties imposed.

The criminal order must be reasoned, in particular with respect to the provisions of the last paragraph of article 495.

Article 495-3

(Inserted by Law n° 2002-1138 of 9 September 2002 Article 42 Official Journal of 10 September 2002)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 135 II Official Journal of 10 March 2004, in force 1 October 2004)

As soon as it is pronounced, the criminal ruling is communicated to the public prosecutor who may within ten days either lodge his opposition by means of a declaration at the clerks' office of the court, or carry out the execution of the order.

This decision is communicated to the defendant by recorded delivery letter with acknowledgement of receipt. It may also be communicated to the defendant by the district prosecutor either directly or through the intermediary of an authorised person.

SECTION III: COMMON PROVISIONS**CHAPTER III: SEISIN OF THE POLICE COURT****Article 531**

The police court is seised of offences falling within its jurisdiction either by reference made by the investigating jurisdiction, or by the voluntary appearance of the parties, or by summons served directly on the defendant and on the person liable under civil law of the offence.

Article 532

Notice served by the public prosecutor renders a summons unnecessary where it followed by the voluntary appearance of the person to whom it was sent.

It states the offence prosecuted and cites the law which punishes it.

Article 533

(Act n° 83-608 of 8 July 1983 art. 41 Official Journal of 9 July 1983 in force 1 September 1983)

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art 79 Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

(Act n° 94-89 of 1 February 1994 Article 17 Official Journal of 2 February 1994 in force on 2 February 1994)

Articles 388-1, 388-2, 388-3 and 390 to 392-1 are applicable before the police court.

CHAPTER IV: TRIAL OF CASES BEFORE THE POLICE COURT**Article 534**

Before the day of the hearing, the presiding judge upon the application of the public prosecutor or of the civil party may assess damages or cause them to be assessed, draft official records or cause them to be drafted, and take or cause to be taken any step requiring speedy action.

Article 535

The provisions of articles 400 to 405, and 406 to 408 are applicable to procedure before the police court.

However, the sanctions set out by article 404, paragraph 2, may only be imposed by the correctional court, seised by the public prosecutor by means of an official record relating the incident drafted by the police court judge.

Article 536

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art 101 Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

(Act n° 93-1013 of 24 August 1993 art 28; Official Journal 25 August 1993, in force 2 September 1993)

Also applicable are the rules laid down by articles 418 to 426 concerning the civil party petition; by articles 427 to 457 in respect of the presentation of evidence, subject to what is provided by article 537; by articles 458 to 461 concerning discussion by the parties; by article 462 in respect of the judgment.

Article 537

(Act n° 78-788 of 28 July 1978 Article 10 Official Journal of 29 July 1978)

Petty offences are proved either by official records or reports, or by witness statements in the absence of official reports or records, or in support of them.

Except where the law otherwise provides, official records or reports drafted by judicial police officers, agents or assistant agents, or by civil servants or agents entrusted with certain judicial police functions to whom the law has granted the power to establish the existence of petty offences, are prima facie authentic evidence.

Proof of the contrary may only be established by writing or by witnesses.

Article 538

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art 208 Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

Where an additional investigation is required, it is made by the police court judge in accordance with articles 114, 119, 120 and 121.

The provisions of article 463, paragraph 3, are applicable.

Article 539

(Act n° 92-1336 of 16 December 1992 Article 46 Official Journal of 23 December 1992 in force on 1 March 1994)

If the police court considers the matter in question constitutes a petty offence, it imposes a penalty, subject to the provisions of articles 132-59 to 132-70 of the criminal code and of articles 747-3 and 747-4 of the present Code.

It rules if necessary on the civil action in accordance with the provisions of article 464, paragraphs 2 and 3.

Article 540

If the police court considers the matter in question constitutes a felony or a misdemeanour, it declines jurisdiction. It refers the case to the public prosecutor who then proceeds as he sees fit.

Article 541

(Act n° 83-608 of 8 July 1983 art. 14 Official Journal of 9 July 1983 in force 1 September 1983)

If the police court considers the matter in question does not constitute an offence against criminal law or that the facts are not proved, or that they are not imputable to the defendant, it dismisses the prosecution.

The provisions of article 470-1 are applicable.

Article 542

(Act n° 92-1336 of 16 December 1992 Article 48 Official Journal of 23 December 1992 in force on 1 March 1994)

If the defendant is granted the benefit of a statutory ground for exemption from penalty, the police court declares him guilty and exempts him from penalty. It rules where necessary on the civil action as stated in article 539.

Article 543

(Act n° 93-2 of 4 January 1993 art 131 Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

(Act n° 92-1336 of 16 December 1992 Article 49 Official Journal of 23 December 1992 in force on 1 March 1994)

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 198 VII Official Journal of 10 March 2004)

Articles 475-1 to 486 and 749 to 762 are applicable to proceedings before the police court relating to legal costs and expenses, the restitution of articles held under judicial safekeeping and the form of judgments.

However, the provisions of article 480-1 are applicable only to persons convicted of fifth class petty offences.

CHAPTER V: JUDGMENTS BY DEFAULT AND APPLICATIONS TO SET ASIDE**Article 544**

The provisions of articles 410 to 415 governing the appearance and the representation of the defendant and of the person liable under civil law are applicable before the police court.

However, where the petty offence prosecuted is punishable only by a fine, the defendant may be represented by an advocate or by a person with a special power of attorney.

Article 545

The provisions of articles 487 and 488 governing judgments by default, and 489 and 495 governing applications to set aside are also applicable.

CHAPTER VI: APPEALS AGAINST POLICE COURT JUDGMENTS

Article 546

(Act n° 72-1226 of 29 December 1972 Article 63 Official Journal of 30 December 1972)

(Act n° 79-1131 of 20 December 1979 Article 6 Official Journal of 29 December 1979 in force on 1 October 1980)

(Act n° 85-835 of 7 August 1985 Article 7 Official Journal of 8 August 1985 in force on 1 October 1986)

(Act n° 92-1336 of 16 December 1992 Article 50 Official Journal of 23 December 1992 in force on 1 March 1994)

(Act n° 94-89 of 1 February 1994 Articles 10 & 14 Official Journal of 2 February 1994 in force on 2 February 1994)

(Act n° 99-515 of 23 June 1999 Article 10 Official Journal of 24 June 1999)

The right to appeal is open to the defendant, the person liable under civil law, the district prosecutor, the prosecutor general and the prosecuting officer attached to the police court, where the fine incurred is that provided for petty offences of the fifth class, where the penalty provided by point 1° of article 131-16 of the criminal code has been imposed, or where the fine imposed is higher than the maximum fine incurred for petty offences of the second class.

Where damages have been awarded, the right to appeal is also open to the defendant and to the person liable under civil law.

In every case, this option is open to the civil party in respect of his civil claims only.

In cases prosecuted on the application of the water and forestry administration an appeal is always possible for any party involved, whatever the type and level of the sentence.

Article 547

(Act n° 2004-204 of 9 March 2004 art. 142 I Official Journal of 10 March 2004)

Appeals from police court judgments are filed with the appeal court.

The appeal is filed within the time limits provided for in articles 498 to 500.

This appeal is investigated and tried in the same form as appeals filed against judgments made in misdemeanour matters. The court is, however, composed simply of the president of the correctional appeal court, sitting as a single judge.

Articles 502 to 504, paragraphs 1 and 2, are applicable to appeals filed against police court judgments.

Article 548

(Ordinance n° 60-529 of 4 June 1960 Article 8 Official Journal of 8 June 1960)

The prosecutor general files his appeal by serving it within two months from the day the judgment is passed either upon the defendant or upon the party liable under civil law for the offence.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

วันเดือนปีเกิด

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่ง – สถานที่ทำงานปัจจุบัน

นายกู้เกียรติ เมืองสง

9 ธันวาคม 2514 อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ปี พ.ศ. 2541

- เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 54 ประจำปีการศึกษา 2544

นิติกร 6 ว. (เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์)

กองบังคับคดีล้มละลาย 3 กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม